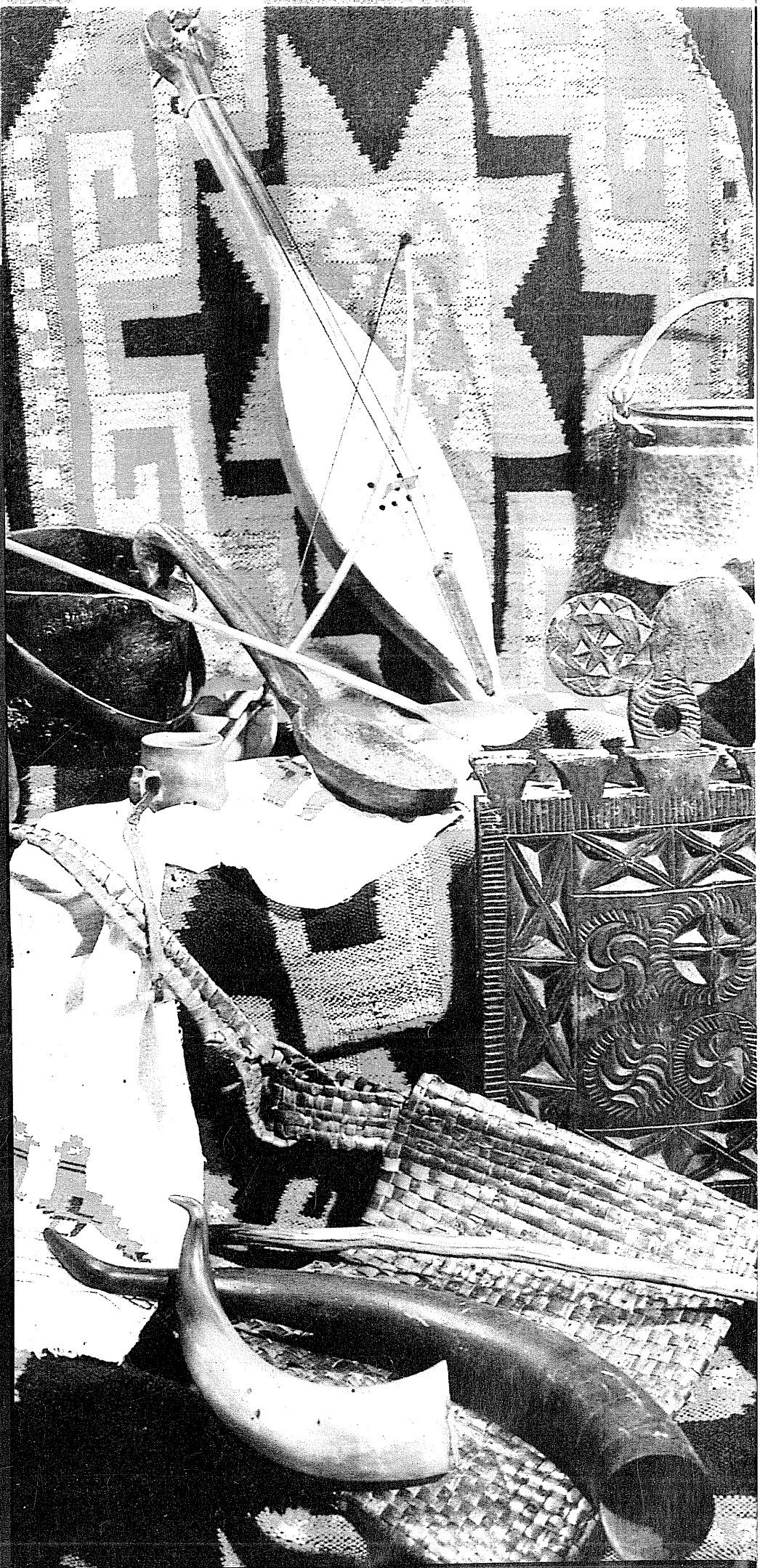
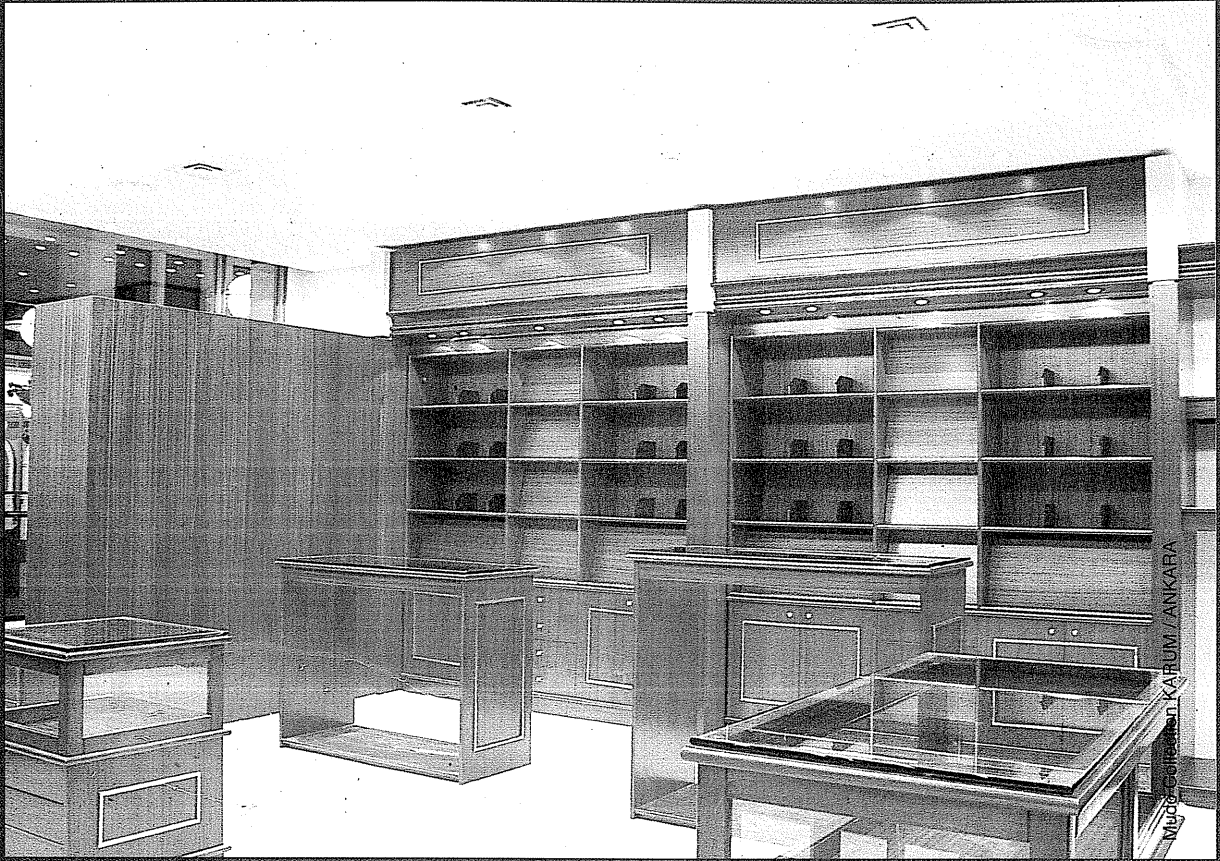

Alaşaka

Aylık Siyasi Dergi
Yıl:1/Sayı:3/Haziran 1995

- ✓ Mithat Bereket'ten Bosna ve Kafkasya Manzaraları...
- ✓ Elveda Doğduğum Toprak...
- ✓ Ogni Sustu mu?..
- ✓ Çeçenlerin Çeçen Oynamaya Devam Edecekleri Bir Çeçenistan İçin...
- ✓ Dostluğu Gençlerden Öğrenin...
- ✓ Adigey'de Neler Oluyor?..
- ✓ Geleneksel Kafkas Şöleni...
- ✓ Abhazya'da Yüzyıl Yaşanır...
- ✓ Son Ubih...

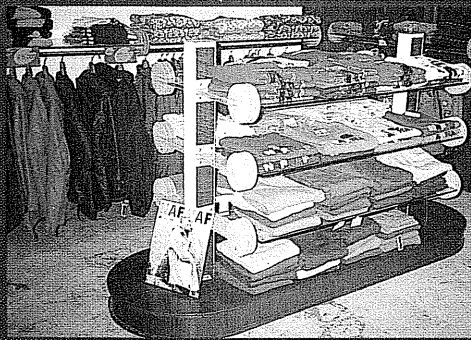

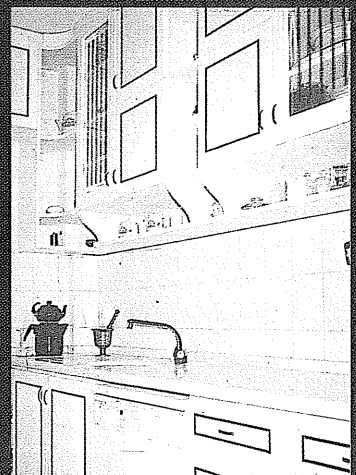
Bir dekorasyon ustası, bir mobilya standardı...
A decoration virtuoso , a standard of furnitures...
МАСТЕР ПО ДЕКОРАЦИЮ, СТАНДАРТ МЕБЕЛИ...

Naf Naf BAĞÇELİEVLER / ANKARA

Naf Naf BAĞÇELİEVLER / ANKARA

Saim Sezgin evi ANKARA

dekmosan
DEKORASYON MOBİLYA SANAYİ

ALTINAY CADDESİ NO 19/2 SİTELER 06160 ANKARA TEL:(312) 348 08 16 FAX: (312)349 33 55

Aylık Siyasi Dergi

**Sahibi ve
Sorumlu Yazışleri Müdürü**
nart yayıncılık adına
HAYRİ ERSOY

Genel Yayın Yönetmeni
Ünal Cuğ

Yayın Kurulu
Murat PAPŞU, Zeynep ŞEN
Semih S.DAĞISTANLI, Ekrem BAT
Özalp GÖNERALP, Zehra AÇICBE,
Rengin YURDAKUL, Yeşim ATİK,
Ahmet ÖZEL, Muammer TEKİN,
Kamuran TUC

Abhazya Temsilcisi
Yeşim ATRİŞBA

Kabardey Balkar Temsilcisi
Tijin ÇÜREY

Almanya Temsilcisi
Nurten KUM, Zeki KAP

Hollanda Temsilcisi
Sadi AKODZBA

Eskişehir Temsilcisi
Nuri TANDOĞDU

Samsun Temsilcisi
Ajans Abrek

Adapazarı Temsilcisi
Cibas Tanıtım Yayıncılık

Yönetim Yeri
Güneşlibahçe Sokak 41/8
Yazıcı Han-Kadıköy-İSTANBUL
Tel:(0216) 418 67 32

Fiatı: 50.000 TL
Yıllık Abone Ücreti: 500.000 TL
Yurtdışı: 50 DM

POSTA ÇEKİ HESAP NO:
673612
(ABONE OLMAK İÇİN BU HESABA
500.000 TL YATIRMAK
YETERLİDİR)

Editör'den

Değerli Okurlar,

Derginiz "Alaşara" üçüncü sayısıyla karşınıza çıkarken gösterdiğiniz yoğun ilginin kıvancını da yaşıyor.

Hedefimiz, aranmak, özlenmek ve beklenmek;hatta tartışılmak, eleştirilmek ve yorumlanmak. Yani "dergi" gibi bir dergi olmak.

Hergün birçok telefon alıyoruz. Daha çok dergimizi başkalarında görüpte sahip olmak isteyenler arıyor bizi. Alaşara'ya sürekli olarak nasıl sahip olabileceklerini soruyorlar. Buradan herkese bu konuda bir açıklama yapmak istiyoruz. Aşağıda vereceğim posta çeki hesabına 500.000.-TL yatırarak makbuzun bir fotokopisini, derginin ulaşmasını istediğiniz adresle birlikte adresimize postalarsanız dergimize bir yıllık abone olacaksınız ve bir yıl boyunca "Alaşara" adresinize ulaşacak.

Ayrıca yorum ve eleştirilerinizi bekliyoruz. Öyle umuyoruz ki eleştirileriniz bize yol gösterecek ve daha iyiye daha güzele gitme çabamızda yolumuza ışık tutacak.

Sevgi ve Saygılarımızla.

Alaşara

Alaşara'ya abone olmak için postaçeki hesap no:673612
(Hayri Ersoy)

İçindekilerden

"Elveda Doğduğum toprak: Fotoğraflarda Anadolu'nun 159 yıllık göç tarihi" Sergisi, 100'ü aşkın fotoğrafı, son 150 yılda dışarıdan Anadolu'ya ve bu topraklardan dışarıya yapılan başlıca büyük kitlesel göçlerden bir kesit sunmayı amaçlıyor."

Daha ilk sayısıylar Devlet Güvenlik Mahkemesi karşısına çıkan ancak aklanar, içeriğinde yer alan ilginç politik ve kültürel yazı ve tezlerle yazılı ve sözlü basında adından sıkça sözettiren Ognı aylardır çıkmıyor. Merak ettik ve Laz aydını Ahmet Kırım Hacaloğlu ile Ognı'yi konuştuk

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı ile Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin ortaklaşa düzenledikleri miniklere yönelik folklor çalışması güzel bir veda gecesiyle yeni sezona kadar tatile girdi. Velilerin öğrencilerden daha fazla heyecanlandığı gecede çocuklarımız geleceğe yönelik umutlarımızı zirveye çıkardı.

Dördüncüsü bu yıl Sakarya'nın Akyazı ilçesine bağlı Akbağlık Köyü'nde yapılacak olan geleneksel Sakarya Kafkas Kültür Şöleni Kafkasya'dan ve Türkiye'nin bir çok yöresinden katılacak müzik ve halk dansları gruplarıyla, sürpriz konuklarıyla tam bir festival olacak.

Fransa, İspanya(Kanarya Adaları), Malezya, Yunanistan, Ukrayna, Bulgaristan, Makedonya...

Pırıl pırıl, cıvı cıvı gençler. Ne petrol boru hatları, ne Ege sorunu, ne Ortadoğu, ne Balkanlar... Ne ekonomik, ne politik mücadeleler... Dostluk, dostluk, önce dostluk...

Bosna'da Hırvat, Sırp ve Müslümanlar birarada yaşıyorlardı. Kimse orada çatışmalara ihtimal vermiyordu. Fakat göremedikleri kıskırtılan milliyetçilikti.Röportajlar yapmak için gittiğimde görüştüğüm genç kızlar, daha önceleri birlikte sinemaya gittiğimiz, sırlarımızı paylaştığımız gençler önce anne babamızı öldürdüler sonra bize tecavüz ettiler diyerek, bu acı gerçeği anlatıyorlardı.

Guaze Dergisi, geçmiş sayıların birinde "Anneler derneği" başkan yardımcısı Şişha Tamara ile yaptığı söyleşiyi yayınlamıştı. Çeçenistan'daki kanlı savaşa insani yardımın ulaştırılması, gördükleri ve hissettikleri ile ilgiliydi.

Evrensel değer yargısı olduğu dünyayı parselleyenlerin imzaları ile de teminat altına alınmış "GELECEĞİNE ÖZGÜRCE KARAR VERME" hakkı ile, bu hakkın kullanımını engelleyen, aynı imza sahiplerince belirlenmiş "TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜNÜN KORUNMASI" ilkesi arasında!.. ÇÖREK ve KIRBAÇ politikası arasında

Ubıh dilini araştıran bir Abhaz genci ikinci dünya savaşında ölür ve aradan yıllar geçtikten sonra, anıları bir yazarın eline geçer. Bu anıların yazarı olan Förah Kodzba 1864 Çerkes Sürgünü'nde yurtlarından sürülen Ubıhların izini sürerek Anadolu'ya gelmiştir.

Aphartsa Abhazların eski iki telli yaylı ulusal çalgısıdır. Günümüze kadar hemen hemen ilk şekliyle korunmuştur. Çeşitli zamanlarda Abhazların yaşantısını anlatan bazı yazarların ifadeleri dışında aphartsa, ardında hiçbir yazılı belge bırakmamıştır ve bu çalgı yavaş yavaş halkın kullanımından çıkmıştır.

Araştırmacıların, Abhazların yaşları konusunda karşılaştıkları tek ayrılık, erkeklerin olduklarından daha genç olduklarını iddia etmeleri. Birisi 95 yaşında olduğunu söyledi ama kızının, 81 yaşında olduğunu kanıtlayan bir doğum kağıdı vardı ve başka bir bilgi 108 yaşında olduğunu gösterdi. Gerçekle yüzleştirdiği zaman sinirlendi ve evlenmek üzere olduğu için bunu tartışmayı reddetti.

7

11

13

14

16

21

26

28

30

32

38

ABHAZYA ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYE'DEN 40 ÖĞRENCİ İSTİYOR

Bilindiği gibi son yıllarda Abhazya Cumhuriyeti ile Diaspora'da yaşayan Kafkasyalılar arasındaki sosyal ve kültürel ilişkiler oldukça yoğunlaştı. Bu ilişkilerin artarak sürmesi doğrultusunda yoğun çaba gösteren bir kurumumuz da Abhazya Devlet Üniversitesi'dir. Abhazya Devlet Üniversitesi Diaspora'da yaşayan gençleri Anavatan'da eğitim görmeye çağırıyor. Halihazırda bu üniversitede ve üniversitenin hazırlık sınıflarında öğrenim gören öğrenci sayısı 50 civarındadır ve bu sayının büyük çoğunluğunu Türkiye'den gidenler oluşturmaktadır.

Abhazya Devlet Üniversitesinde, ülke dışından öğrenim görmek veya ihtisas yapmak amacıyla gelen öğrenciler için yeni bir uluslararası şube açılmıştır.

Abhazya Devlet Üniversitesi'nde 1995-1996 öğrenim yılına mahsus olmak üzere, Türkiye'de yaşayan hemşehrilerimize 40 kişilik bir kontenjan ayrılmıştır. Kontenjanların ayrıldığı bölümler şunlardır:

Matematik, Fizik, Biyoloji, Biyokimya, Coğrafya, tarih, hukuk, Abhaz Dili ve Edebiyatı, Rus Dili ve Edebiyatı, İngilizce, Almanca, Gazetecilik, Maliye ve Para Tedavül, Muhasebe, Tarım Ekonomisi, Ticaret, İlköğretim Pedagojisi, Beden Eğitimi, Teorik Sanatlar, Tarım Teknolojisi, Tarım Makineleştirme ve Tarım Bilimi.

Başvuracak olan öğrencilerde aranan şartlar:

- 1.22 yaşından büyük olmamak.
- 2.Lise Mezunu olmak
- 3.Abhazca bilmek.

Diğer Açıklamalar

Hazırlama kursları öğrencinin durumuna göre 1 veya 2 yıldır.

Son Başvuru Tarihi 15 Ağustos'tur.

Dersler 1 Eylül 'de başlayacaktır ve başvuran öğrenciler 25 Ağustos'ta Sohum'da olmak zorundadır.

Öğrenciler haydi Abhazya Üniversitesi'ne!

Geniş bilgi için:İstanbul Abhazya Temsilciliği

Tel.: (0216) 418 09 05

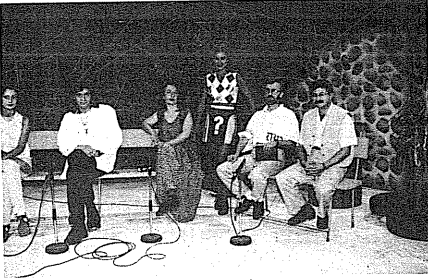
KISACA

Hepbirlikte çekilen Abhaz halayı Avrasha konukları coşturdu.

neklere, Gürcü-Kafkas Derneği katıldı. Ayrıca İnegöl Belediye Başkanı, Askerlik Şubesi Başkanı, Emniyet Müdürü de pikniğe katılanlar arasındaydı. İnegöl'de yayın yapan yerel televizyonlar pikniği görüntülerken, özgün müziğimizle, yöresel oyunlarımız pikniğe katılan yaklaşık beş yüz konuğa eğlenceli saatler yaşattı.

Haber: Nuri Tandoğdu-Eskişehir

HBB'DE SON UBIH SOHBETİ

Yazarımız Hayri Ersoy HBB televizyonunda periyodik olarak yayınlanan "Yaşasın Gençlik" programına konuk oldu. Konu kitap ve program Bagrat Şinkuba'nın "Son Ubih" kitabının Türkçe çevirisinin kitap kapağının gösterilmesiyle açıldı ve konunun ağırlığını Tevfik Esenç ile Ubihlar teşkil etti. Hayri Ersoy, Ubihçanın yok oluş sürecinin yanında bu dili derleme konusundaki çalışmalarından uzun uzun sözetti.

AKORDEON DİNLETİSİ

Kafkas Kültür Derneği Bağlarbaşı lokalinde Selamı Özbay yönetiminde çalışan sekiz gençten oluşan müzik grubu dört aylık çalışmalarının ürünü olan bir akordeon dinletisi sundular.

Sinem Şen, Hasan Tutar, Neslihan Yıldız, Şeniz Öztekin, Haşmet Çürey, Sami Büyüközden, Mecit Büyüközden ve Tevfik Baytam'dan oluşan grup uyumlu ve başarılı sunuşlarıyla beğeni topladılar. Ayrıca aynı gece Çiğdem Yılmaz, Erhan Yılmaz ve Ömer Özyaydemir'den oluşan müzik grubu da Adigece şarkılarla geceye renk kattılar.

Haber: Yeşim Atik

Rus halkı işgali onaylamıyor

Soru: Çeçenya'da olan son olaylar sizi ne derece etkiledi?

%77- Çok etkiledi, %19 Bir dereceye kadar etkiledi

%03- Çok fazla etkilemedi, %01- Hiç etkilemedi

Soru: Yeltsin'in Çeçenistan'daki eylemlerini onaylıyor musunuz?

%72- Hayır %16- Evet %12- Fikrim yok

Yeltsin'in Çeçenistan'daki eylemlerini onaylayan ve onaylamayanların cinsiyet ve yaş dağılımı:

	Kadın	Erkek	18-29	30-39	40-49	50-59	+60
Onaylayan	11	21	14	14	12	18	20
Onaylamayan	75	69	68	75	77	71	68
Fikri olmayan	14	10	18	11	11	11	12

Audience and Opinion Research department of OMRI (Open Media Research Institute) January, February '95 Transition Vol.1 No: 5 14 April '95 (Araştırma, Rusya'daki köy ve şehirlerde yaşayan toplam 1528 yetişkin ile yapılan görüşmelerle, Moskova Merkezli ROMIR araştırma firması tarafından OMRI adına gerçekleştirilmiştir.

Çeviren: Dr. Ok. Atsok

ANKARA K. KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ'NDEN İHRAÇ

Ankara K. Kafkas Kültür Derneği Halk Dansları Grubu'nun Bodrum gösterisi sırasında izleyicilerden beş-altı kişilik bir grubun polis olduklarını söyleyerek gösteriye müdahale etmek istemeleri sonucunda ekip içinde ve ekip elemanlarıyla dernek yönetimi arasında şiddetli tartışmaların çıktığı bildirildi. Dernek yönetiminin, müdahalecilerin isteğine uyarak, gösterinin teatral kısmının sansürlenmesini istediği ve bu istek doğrultusunda yalnızca dans bölümleriyle gösterinin tamamlandığını belirten metin yazarı Nesrin Utku, dernek yönetim kurulunun, oyunun metnini kaleme alan üç kişiyi disiplin kuruluna verdiğini söyledi.

Disiplin kurulu konuyu genel kurula kadar görüşmeyecek. Ankara K. Kafkas Kültür Derneği bu genel kurulunda KAF-DER üyesi olma amacıyla. Dolayısıyla da sorun KAF-DER'in sorunu olmaya aday. Nasıl çözüleceğini zaman gösterecek. Tabii bu arada şunu belirtmekte de yarar var; müdahalecilerin polis olmadığı. ülkücü oldukları bildirildi.

Haber: Sabahattin Curmıt

KARTAL KAFKAS KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ GECESİ

Kartal Kafkas Kültür ve Yardımlaşma yeni salonunda halu ve gecesi düzenledi. Kartal civarında yaşayan hemşehrilerimizin yoğun katılımı ile düzenlenen gecede Çeçenistan mücadelesini yansıtan bir video gösterisi yapıldı. Yeni çalışmaya başlayan müzik grubunun sunduğu Adige şarkıları gecenin en ilgi çeken bölümüydü. Grup geleceğe umut vadediyor. Kartal Kafkas Kültür Derneği'nin yeni salonu hem konumu hemde kullanışlı olması nedeniyle hemen hertürlü kültürel çalışmaya elverişli. Yani yer sorunu çözülmüş durumda. Kartallılardan bu güzel salonun hakkını vermelerini bekliyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Kartal Kuzey Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği müzik grubu

**SAMSUN'DAN
HABERLER***Abdülkadir Özyılmaz***OLAĞAN GENEL KURUL**

28 Mayıs tarihinde Samsun Kuzey Kafkas Kültür Derneği binasında derneğin olağan genel kurul kongresi yapıldı. 2 yılda bir yapılan kongrede ayrıca yönetim kurulu seçimleri de yapıldı. Son yıllarda Genel Kurul'un ilk oturumunda yeterli sayının toplanamamasına rağmen ilk defa bu yıl yeterli çoğunluğun sağlanmış olması derneğe olan ilginin artmaya başladığının bir göstergesiydi.

Kongrenin sonunda yapılan yeni yönetim kurulu seçimlerinde belirlenen adaylar şunlardır:

Yönetim Kurulu

Jülide ERDOĞAN(Bşk)
Naci AKI(II.Başkan)
Ali GÜNEYOĞLU
Ali KÖKSAL(Muhasıp)
Recai KANAT
Nevzat YAVUZ
Nihal BAŞAR(Sekr.)

Ahmet CENGİZ
Talat İNÖZÜ
Cengiz BATUR
Enver KESKİN
İ.Hakkı DEMİRAL
Saibe İŞBAŞI
Arif YILDIZ

Denetleme Kur.

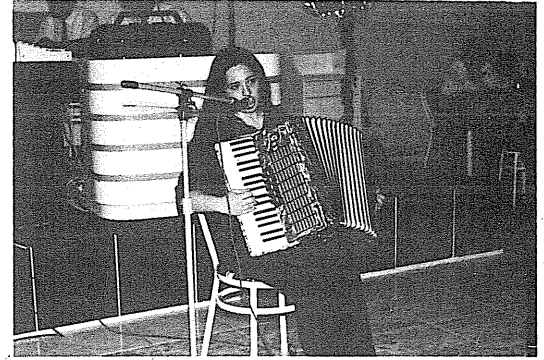
Orhan GÜNGÖR
Ferit BERZEG
Recep UYAN
Mehmet ÖZGEN
Nevzat İNAN
Nihat PARLAK

KAFKAS GECESESİ

Samsun K.K.K.Derneği, 3 Haziran Cumartesi günü Fuar içi SET düğün salonunda geleneksel hale getirilmesi düşünülen "KAFKASYA GECELERİ"nin ilkinin düzenledi. Çok sayıda Samsunlu bürokratin da katıldığı gecede tiyatral gösteriler, halk danslarından kesitler ve Çerkesçe şarkılar sunuldu. Seslendirmenin biraz bozuk olması gecenin tek olumsuzluğu ve bir anlamda talihsizliği idi. Açılış konuşmasını yapan Dernek Başkanı Jülide Erdoğan, bir süredir ara verilen gece toplantılarına yeniden başlayarak hem üyelerimizin tanışma ve dayanışmalarına vesile olmak hem de Abhazya ile Çeçenya gerçeğini hatırlatmak istediklerini belirtti. Elif Vural ve Rahşan Erdoğan şarkılarıyla geceye renk kattılar ve büyük beğeni topladılar. Samsun K. Kafkas Kültür Derneği son aylarda birbiri ardına yaptığı organizasyonlarla üyelerini yeniden toparlamaya başlarken yeni bir yapılanmaya geçildiği imajını da veriyor.

Şij Rahşan
Erdoğan,
Elif Vural
ile birlikte
geceye şar-
kılıyla
renk kat-
tılar

Foto. Quace
Mecit Özbek

GEÇ KALAN ADALET ARAYIŞI

İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği günlerde geri çekilen Alman Birlikleri ile beraber pek çok Sovyetler Birliği vatandaşı da aynı kaderi paylaşmaktaydı. O günlerde Avusturya'daki kamplarda bulunan 70.000'den fazla ve değişik uluslardan olan insan, Stalin'in isteği üzerine Sovyetler Birliği'ne zorla geri gönderildi. Geri gönderilen bu kişilerle ilgili olarak bugüne kadar Rusya makamları tarafından hiçbir açıklama yapılmadı.

Rus asıllı İngiliz tarihçi Miloslawkiy Tolstoy, bir süre önce Avrupa Adalet Divanı'na başvuruda bulunarak 70.000'i aşkın insanın sevkiyatını yapan İngiliz su-bayı Lord Aldington'un yargılanmasını talep etti.

Geçen ay ikinci kitabı İstanbul'da piyasaya çıkan Sefer Aymergen de son anda kaçarak Sovyetler Birliği'ne geri gönderilmekten kurtulmuştu. "SON KÖPRÜ" adlı romanında o günleri pek etkili bir şekilde anlatmaktadır

Musa Ramazan SSCB'ye teslim edilmeden kaçabilenlerden

AVUSTRALYA YERLİLERİNE TAZMINAT

1953 yılında İngilizlerin yaptığı atom denemeleri nedeniyle topraklarından atılan Avustralya yerlilerine Avustralya hükümeti 15.5 Milyon Mark tutarında tazminat ödeme kararı aldı.

Ne var ki yerliler(Aborigines) topraklarının radyoaktif artıklardan temizlenmesini ve oraya geri dönmeyi istiyorlar.

Bu talebin şimdilik gerçekleştirilmesi mümkün görünmüyor. Çünkü 80.000 km²'lik bu bölgenin radyoaktif artıklardan arındırılması için 104 milyon Dolar'a ihtiyacı var.

ROMANYA'DA ÇİNGENE POLİSİ

Romanya Çingeneleri (Romanlar) aralarındaki yasadışı davranışlarla mücadele edecek kendi polisin oluşturmak istiyor.

"Evenimentul Zilei" adlı bir Bükreş gazetesinin bildirdiğine göre Romanya polis müdürü tümgeneral Eugen Sandu Çingenelerin(Romanların) kralı Ioan Cioba tarafından yapılan bu öneriyi kabul etti. Ama o, bu çeşit bir polisin silah taşıyamayacağına dikkat çekti. Romanya'da ikibuçuk milyon kadar Roman(Çingene) yaşıyor.

(Die Welt adlı Alman gazetesinden alınmıştır)
Çev. Ö. GÖNERALP

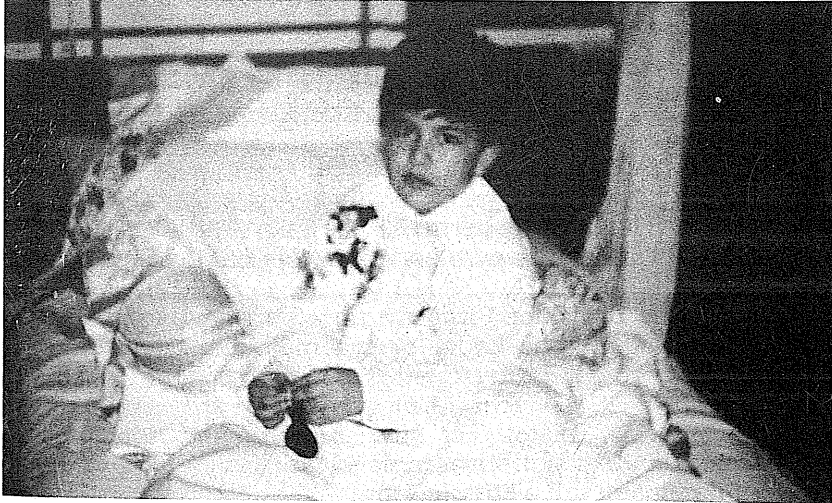

BİR YASTIKTA ELLİ YIL

Ayüdzba Enver Özbelli ve eşi davet edildikleri restorantta nasıl bir sürprizle karşılaşacaklarını bilmiyorlardı. Sıradan bir yemek daveti sandıkları gece birdenbire kutlama gecesine dönüşmüştü. Elli civarında eş dost ve akrabadan oluşan kalabalık bir davetli kitlesinin katıldığı kutlama gecesi çiftin çocukları tarafından düzenlenmişti.

Bol bol sohbetle ve evlilik şakalarıyla geçen yemekte torunların çıkarttığı "Ellinci Evlilik Yıldönümünüz Kutlu Olsun" yazılı pankart davetlilerin gözlerini yaşarttı.

Alaşara dergisi olarak "genç evliler"in ellinci evlilik yıldönümlerini kutluyor, nice evlilik yıldönümleri diliyoruz.

O DA ARTIK ERKEK OLDU

Matbaacı ve reklamcı Ali İhsan Günal'ın oğlu da artık yetişkin bir erkek.

Alican Günal'ın sünnetinde tüm dostlar bir aradaydı. Bu mutlu günü en iyi şekilde kutlamak isteyen Günal ailesi Kadıköy'deki Moda Deniz Kulübünü bir geceliğine kapattılar ve davetlilerle birlikte felektan bir gece çaldılar.

Kafkas camiasının tanınmış bir çok isminin katıldığı geceye Türk sanat müziği sanatçısı Yaşar Özel şarkılarıyla renk kattı.

Davetlilerin arasında yer alan bir grup genç ise sergiledikleri Kafkas dansları ile beğeni topladılar. Küçük Alican'a geçmiş olsun diyor, hayatta başarılar diliyoruz.

Yayınımız Amacına Ulaşıyor YETİM ÇOCUKLARA RAGBET

Dergimizin Mayıs sayısında yer alan savaş yetimleri ile ilgili haber etkisini gösterdi ve bir çok vatandaşımız Alaşara'yı arayarak çocuklara nasıl anne baba olacaklarını sordu. Biz hemşehrilerimizin olaydan habersiz olabileceklerini düşünmediğimizden haberde evlatlık edinme konusunda fazla bilgi verememiştik. Yoğun istek üzerine geniş bir açıklama yapmaya gerek duyuyoruz. Ancak bu işlemleri yürüten Kafkas Abhazya Dayanışma Komitesini arayarak Emel Yılal hanımdan daha detaylı bilgi almak mümkün. Kafkas Abhazya Dayanışma Komitesi Telefonu: (0216) 418 09 05

Meral Evcin de manevi anne olmak istiyor

ABHAZYA'DAN BİR GELİN DAHA

Sınırların açılmasıyla, daha önceleri ulaşılmaz gördüğümüz Kafkasya bizlere öylesine yakınlaştı ki seslensek sesimizi duyacaklar sanki. Gidenler gelenler, oraya yerleşenler, anavatandaki üniversitelerde yaşama hazırlananlar...

Daha önce Abhazya'ya yerleşen Düzceli Ubih hemşehrilerimizden Amic Özcan Acar da anavatandan bir kızımızla, Abhazya'lı Viyoletta Sımr ile evlendi. 15.7.1995 Cumartesi akşamı İzmit'teki "SEKA-Çimhalı Gazinosu'nda yapılan düğünde hemşehrilerimiz bu mutlu olayı paylaştılar. Genç evlilere mutluluklar diliyor, darısı bekarların başına diyoruz.

Elveda DOĞDUĞUM TOPRAK

İstanbul'da Atatürk Kültür Merkezi'nde anlamlı bir sergi var 4-20 Temmuz 1995 tarihleri arasında:

"Elveda Doğduğum toprak: Fotoğraflarda Anadolu'nun 159 yıllık göç tarihi" Sergisi, 100'ü aşkın fotoğrafla, son 150 yılda dışarıdan Anadolu'ya ve bu topraklardan dışarıya yapılan başlıca büyük kitlesel göçlerden bir kesit sunmayı amaçlıyor." diye başlıyor serginin tanıtım katoloğu ve sürüyor:

İlginc fotoğraflarından biri de dergimiz arşivinden sağlanan ve 1867 yılında çekilmiş olan bu fotoğrafta

"Sergide, doğrudan fotoğrafların yanı sıra, ilüstrasyonlar gazete kupürleri, belgeler ve karikatürler de fotoğraflaştırılmış olarak yer alıyor. Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanışı ve Türkiye'nin kuruluşu sürecinde bu topraklarda çok büyük nüfus hareketleri yaşandı. Bu göçler, Türkiye'nin nüfus yapısını da büyük ölçüde etkiledi. Aslında Anadolu, yalnızca son 150 yılda değil, öteden beri hep bir göç toprağıydı. Osmanlı Devleti, farklı din ve etnik gruptan toplulukları burada yanyana yaşatmış, bu çeşitliliği topraklarının her yerine yaymıştı. Fakat 19. yüzyılda imparatorluğun bu yapısı çözmeye başladı. Rusya, Karadeniz'e kadar yayıldı. Kırım ve Kafkasya'dan Müslümanlar göçetmeye başladı. Balkanlar'da eski Osmanlı uyrukları kendi devletlerini kurdular. Müslümanlar buradan da sürüldü. Birinci Dünya Savaşı başladığında artık Osmanlı Devleti'nin

parçalanma süreci tamamlanmak üzereydi. Türkler'in de kendi ulus devletini kurma zamanı gelmişti. Bu kez, Anadolu'da yaşayan Hristiyanlar, yani Ermeniler ve Rumlar Anadolu'dan göçe zorlandı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, Balkanlar'daki Müslüman ve Türkler'in Anadolu'ya göçü devam etti. Türkiye'deki gayrimüslimler de ülkeyi yavaş yavaş terkettiler.

"Elveda Doğduğum Toprak" sergisinin kapsadığı göçler, son 150 yılda Anadolu'nun ve bir bütün olarak Türkiye'nin nüfus yapısını altüst etti. Hiçbirinin nedeni ekonomik değildi. Çoğu bir büyük savaşın içinde, orduların önünden kaçarak gerçekleşti. Bütün bu göçmenler, doğdukları toprakları, evlerini, ibadet yerlerini, atalarının mezarlarını geride bıraktılar, yeni bir yurt edinmek zorunda kaldılar.

KIRIM VE KAFKASYA DAN GÖÇLER

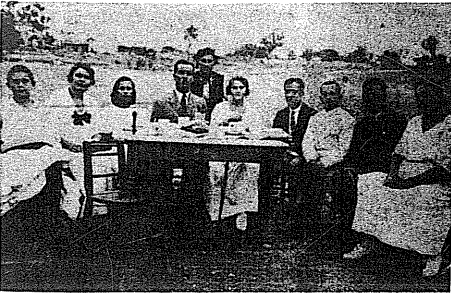
18.yüzyılın sonunda güneye doğru sarkan Rusya, Kırım'ı ele geçirdi. Müslümanlar'ın yaşadığı yarımada Rus ve Alman kolonileri yerleştirmeye başladı. Kırımlı Müslümanlar, akın akın Osmanlı Devleti'ne iltica ettiler.

1854 Kırım Savaşı'nda Rusya yenildi. Savaşın sonra, Kafkasya'yı tam anlamıyla egemenliğine almak için harekete geçti.

1863'de Kafkasya'ya genel bir hücum başlattı. Ertesi yıl Kafkas kavimleri ardarda yenildiler. İki seçenekleri vardı: Ya Rus Devleti'nin onlara gösterdiği Kuban Nehri'nin doğusundaki ovaya yerleşmek, ya da Osmanlı'ya iltica etmek. Böylece Kafkasya'dan koptular. 1864 yazında, yüzbinlerce Çerkes Karadeniz'in doğusundaki limanlardan, vapurlara doluştu; Osmanlı limanlarına yığıldı. Göç, bununla bitmedi. 1877-78 Osmanlı-Rus savaşından sonra Kafkasya'dan yine göçmenler Anadolu'ya akın etti. Bu kavimler, Marmara kıyılarından Arap çöllerine kadar yayıldılar.

BALKAN GÖÇLERİ

1293(1877) baharında Rusya, Osmanlı'ya savaş ilan etti. Hedef, Bulgarların yoğun yaşadığı Tuna ve Edirne vilayetlerinde bir Bulgar devleti kurmaktı. '93 Harbi denilen bu savaşta, Bulgar milisleri de Rus

ordusuna katıldılar ve Müslümanları kaçırmak için katliamlara giriştiler.

Rus ordusu ilerledikçe önündeki köyler, kasabalar, kentler boşaldı. Balkanlar'dan kopup gelen bu '93 muhacirleri, Edirne-İstanbul demiryoluna akın etti. Muhacirler, arkalarında Rus ordusu, İstanbul kapılarına dayandılar. Rus askerleri Ayastefanos'da(Yeşilköy) durdu; ama göçmenler, Payitaht'a aktı.

İstanbul'un çehresi değişti. Şehrin camileri, tekkeleri, okulları, sarayları ve hanları göçmenlerle doldu. 93 muhacirleri yalnızca Müslümanlar değildi. Aralarında, Bulgar ve Ruslar'dan kaçan Rumlar ve Yahudiler de bulunuyordu. Göç, savaştan sonra da sürdü. 1877-1891 arasında 767 bin 339 muhacir, yerleştirilmek üzere Trakya ve Anadolu'ya sevk edildi. Bunlar yine de şanslıydı; çünkü '93 muhacirlerinin büyük bir bölümü, ya kaçarken katledildi ya da hastalık ve açlığa yenik düşerek göç yollarında öldü.

1912 sonbaharında Rusya ve İngiltere'nin desteğiyle, Sırbistan, Karadağ, Yunanistan ve Bulgaristan, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti.

Balkan Savaşı sırasında, Anadolu'ya Trakya'dan 200 bin, Makedonya'dan 240 bin muhacir geldi. 1912 muhacirleri, '93 muhacirlerinden de talihsizdi. Osmanlı Devleti onları doğru dürüst iskan edemedi. Çünkü bir yıl sonra Birinci Dünya Savaşı başladı.

ERMENİ TEHCİRİ

Çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler, 19.yüzyıldan itibaren ulusal taleplerini dile getirmeye başladılar. Pek çok ayaklanma oldu ve hepsi bastırıldı.

8 Şubat 1914'de Rusya ile Osmanlı

Devleti arasında bir anlaşma imzalandı. Doğu vilayetlerinde iki özerk eyalet kurulacak, yabancı genel müfettişlerin sorumluluğuna verilecekti. Ancak iktidardaki İttihat ve Terakki Almanya ile anlaştı. Rusya karşı tarafta yer aldı ve anlaşma rafa kaldırıldı.

1914 Ağustosunda İttihat ve Terakki, Ermeni Taşnak Partisi'nden Rusya'daki Ermenileri ayaklanmaya teşvik etmesini, kendi üyelerinin de Rusya'ya karşı gönüllü olarak çarpışmasını istedi. Taşnak Partisi bu teklifi reddetti.

Buna karşılık Rusya Ermenileri, Rus ordusunda savaşa girdi, Anadolu Ermenilerden de gönüllü lejyonlar onlara katıldı. Osmanlı Devleti ise Ermenileri geri hizmetlerde, amele taburlarında görevlendirdi.

Savaşın ortasında, 1915 baharında İttihat ve Terakki, tehcir kararını aldı ve bir "kanun-u muvakkat" çıkardı. Önce Doğu, sonra Batı vilayetlerindeki Ermeni halk, Me-

zopotamya'ya doğru sürüldü. Bu düzenli bir göç hareketi değildi. Kafiler, kendilerine eşlik eden jandarmaların insafına bırakılmıştı. Yollarda çetelerin saldırılarına uğradılar. Sağ kalanlar Mezopotamya'da salgınlar ve açlık nedeniyle bir kere daha telef oldular.

Tehcirin dışında kalan birkaç bölge vardı: İstanbul, İzmir, Muhtarır Faik Ali Bey'in (Ozansoy) sürgün kararına karşı çıkışı sayesinde Kütahya.

Anadolu'daki 1,5milyon Ermeni nüfus böylece yerinden oldu. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Ermenilerin yurtdışına göçü sürdü. Bugün sayıları 70 bini geçmiyor.

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN ARASINDA MÜBADELE

Osmanlı Devleti'nin 1.Dünya Sa-

vaşında yenilmesiyle, İstanbul, aralarında Yunanistan'ın da bulunduğu İtilaf Devletleri'nce işgal edildi. 1919 Mayısında Yunan ordusunun İzmir'e çıkışı, Anadolu'da bir ölüm-kalım mücadelesi başlattı.

1922 Eylülünde Yunan ordusu yenildi ve Ege Denizi'ne doğru kaçtı. Yunan ordusuyla birlikte işgal ettiği topraklardaki Batı Anadolu Rumları da mavnalara, sandallara binerek adalara sığındılar. İstanbul ve Trakya'daki Rumlar da Yunanistan'a doğru kaçtılar.

1922 Sonbaharında 1 milyonu aşkın Anadolu, İstanbullu ve Trakyalı Rum, Yunanistan'a sığınmıştı.

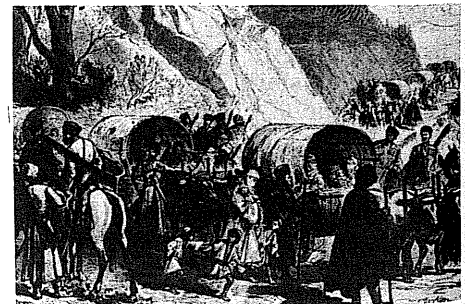
Lozan'da, 30 Ocak 1923'de Türkiye ile Yunanistan nüfus mübadelesine karar verdi: Anadolu ve Trakya'da tek bir Rum kalmayacak; yalnızca İstanbul, Bozcaada ve İmroz'da yaşayanlar bu zorunlu göçe tabi tutulmayacaktı. Buna karşılık Yunanistan'da da Batı Trakya hariç tek bir Müslüman bırakılmayacaktı. Bu büyük göç, 1925 başlarında tamamlandı. Yunanistan'la Türkiye arasındaki göç, mübadeleden sonra da devam etti. İki ülke arasında ne zaman bir anlaşmazlık çıksa, azınlıklar tedirgin oldu.

1964'de Kıbrıs'ta Türklerin öldürülmesi, İstanbul'da yaşayan Yunan pasaportlu Rumların sınırışı edilmesine yol açtı.

Batı Trakya'daki Müslüman nüfus da huzursuzdu. Türkiye'ye iltica edenler olduğu gibi, Yunanistan da ülkeden ayrılanları vatandaşlıktan atmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.

Böylece 70 yıl içinde Batı Trakya'daki Türk azınlık yarıyarıya azaldı; nüfusu 100 bine indi. Türkiye'deki Rumlar'ın sayısı da üç bine kadar düştü.

YAHUDİLERİN GELİŞİ VE GİDİŞİ

Yahudiler, Anadolu'nun çok eski kavimlerindendi. İstanbul'da da Bizans'tan beri yaşamaktaydılar. Bunlara ek olarak, 1492'de İspanya'dan, 1497'de Portekiz'den sürülen Safardi Yahudileri de Osmanlı Devleti'ne sığındı.

Yahudiler, Osmanlı topraklarının her yerinde yaşadılar. Ama iki büyük merkezleri vardı: Selanik ve İzmir. 16.yüzyılda İzmirli Yahudi Sabetay Sevi, Mesih olduğunu iddia ederek bir hareket başlattı. Sabetay Müslüman olduktan sonra, onu izleyen küçük bir topluluk Selanik'e yerleşti. Böylece Selanik, mübadeleye kadar, Sabetaycılar'ın da (onlara "dönme" denecekti) şehri oldu. Türkiye, II.Dünya Savaşı sırasında, Avrupa'dan Filistin'e sığınmak isteyen Yahudiler için bir geçiş yoluydu. Ancak İngiltere'nin Filistin vizesi verdiği mültecileri kabul ediyordu. İngiltere ise bu konuda çok elisikiydi. Bu da, Struma faciası gibi olaylara yol açtı.

Savaş bitip İsrail kurulduğunda bu ülkeye akan Yahudiler arasında Türkiyeliler de vardı. Göç, 1948 Mayısından 1949 yılı sonuna kadar sürdü. 30 bini aşkın Türkiyeli Yahudi, İsrail'e gitti. Sonraki yıllarda ne zaman Türkiye'de kriz başgösterse, İsrail'e göç arttı. Ancak 1985'den sonra durma noktasına geldi.

ALMANYA'DAN KAÇAN BİLİMADAMLARI

1933'de Nazi Partisi iktidara geldi. Sanat ve bilim dünyası ırk yasalarının egemenliğine girdi. İsveç'e sığınan, çoğu Yahudi bilimadamları "Yurtdışındaki Alman Bilimadamları Yardım Deneyi"ni kurdular. Çeşitli ülkeler bu beyinleri kendi bilim kurumlarına davet etti. Türkiye de bu ülkelerin arasındaydı. Bu mülteciler, İstanbul ve Ankara'da üniversite, akademi ve konservatuarların temelini sağlamlaştırdı. İstanbul Üniversitesi'nde yaklaşık 40 Alman profesör görev yapıyordu. Savaş bittikten sonra bir bölümü çeşitli ülkelere dağıldı, bazıları Türkiye vatandaşı oldu.

BULGARİSTAN'DAN GÖÇLER

Bulgaristan kurulduğunda çoğunu Türkler'in oluşturduğu Müslüman azınlık, nüfusun yarıya yakınına oluşturmaktaydı. Ama yıllar

geçtikçe bu oran onda bire kadar indi. Göçler, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra hep sürdü. 1945'de kurulan sosyalist yönetim, "Bulgar faşizminin 21 yıllık milliyetçi zulmü"nü sona erdiğini iddia etti. Ancak kısa süre sonra asimilasyon eğilimi yine önplana çıktı. Türk azınlık bunun üzerine göç için dilekçeler vermeye başladı. 10 Ağustos 1950'de Bulgaristan "dilekçe veren 250 bin kişinin üç ay içinde Türkiye'ye gitmesini" istedi. Böylece Türkiye Bulgaristan'dan "iskanlı göçmen" kabul etmeye başladı. 1951'e kadar 154 bin 393 göçmen Türkiye'ye geldi. Daha sonra bir de 1969 yılında büyük bir göç oldu. 23 Mart 1968'de iki ülke arasında kopmuş akrabaları birleştirmek amacıyla göç anlaşması imzalandı. Bu "yakın akraba göçü" 10 yıl boyunca sürdü ve 130 bin göçmen Türkiye'ye geldi.

.....
1989 Haziranında Türkiye sınırlarını açtı. Göç, 21 Ağustos'a kadar sürdü. Jivkov'un devrilmesi, Türkler'e isimlerinin iade edilmesi, Türkiye'de ekonomik sorunlardan bunalan 124 bin göçmenin geri dönmesine yol açtı. Kalanların sayısı ise 245 bindi.

YUGOSLAVYA'DAN GÖÇLER

Yugoslavya'daki etnik gruplar arasında Müslüman topluluklar da bulunuyordu. 1923-1933 arasında bu ülkeden Türkiye'ye 100 bin'i aşkın göçmen geldi.

Tito dönemi sırasında 1952'de Yugoslavya'nın Sovyet Bloku'ndan ayrılmasıyla sınırlar açıldı. Göçün merkezi, Makedonya'ydı. Bu göçmenler "serbest" olduklarından, Türkiye'de başlarının çaresine bakmak zorundaydılar. Yugoslavya 1990'da parçalandı. Bağımsızlığını ila eden Bosna-Hersek'de savaş başladı. Sırlar ülkenin büyük bölümünü işgal ettiler. Müslüman Boşnaklar'a ve Hırvatlar'a yönelik olarak sürdürülen etnik temizlik hareketi, bir yılda 1.2 milyon Boşnak ve Hırvat'ın göçetmesine yol açtı.
.....

SÜRYANİLERİN GÖÇÜ

Osmanlı Devleti'nde, Güneydoğu Anadolu ve Mezopotamya'daki halklar arasında eski Doğu Hristiyanları, yani Nesturiler, Kel-

daniler, Yakubiler ve Süryaniler de vardı. I.Dünya Savaşı'ndan önce Anadolu'da, 150 bin Süryani, Keldani ve Nesturi yaşamaktaydı. Ama savaş ve sürgünler, bu "kadim" Hristiyanları da telef etti. Lozan Anlaşması'nda, Hristiyan olmalarına rağmen onlara azınlık statüsü de tanınmadı, Erimeye başladılar. Son yıllarda Güneydoğu'da gerginlik turmanınca, küçük Süryani topluluğun göçü hızlandı. Bugün, Midyat ve köylerinde yalnızca birkaç bir Süryani yaşıyor.

AFGANİSTAN GÖÇMENLERİ

1979 Aralıkta Sovyet ordusu, Afganistan'a girdi. Afgan kabilelerine mensup mücahitlerin giriştiği direniş, Pakistan'a doğru bir göç dalgasına yol açtı. 1982'de Türkiye, bu göçmenlerden Türk kökenli olanları almaya karar verdi. Tokat, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Van ve Kayseri'ye yerleştirildiler.

.....

POLONYA'DAN GÖÇLER

19.yüzyıl boyunca Polonya, Rus İmparatorluğu'nun egemenliğindeydi. 1830, 1848 ve 1864'de ayaklanmalar oldu. Hepsisi bastırıldı. İsyanlılar arasında Osmanlı Devleti'ne iltica edenler de vardı. Bu mülteciler Osmanlı Devleti'nin hizmetine girdiler. Bazıları Müslüman da oldu. Ayrıca, 19.yüzyılda İstanbul'da Beykoz yakınlarında Rus ordusundan kaçan Polonyalı askerlerin barınacağı bir koloni kuruldu Polanezköy adıyla tanınan bu koloni, günümüze kadar devam etti.

RUS GÖÇMENLER

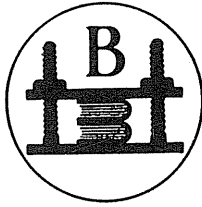
1920'lerde İstanbul bir göçmen şehriydi. Savaştan kaçan binlerce Müslüman ve Hristiyan burada barınmaktaydı. Bir süre sonra bunlara Rus mülteciler de katıldı. Kızıldordu ile Beyaz Rus ordusu arasındaki savaş, Beyaz Ruslar'ın yenilgisiyle sonuçlandı. Yenik ordu, büyük bir göçmen kabileleriyle İstanbul'a geldi. Sayıları 200 bini bulan bu göçmenler İstanbul ve civarında barındılar. Durumları çok kötüydü. Sonra çoğu Balkan ülkelerine ve Fransa'ya gitti. Yalnızca birkaç bin Rus Beyoğlu'nda kaldı.

STÜDYO GRAFİK

**REKLAM
AJANSI**

DARÜŞŞAFAKA SİTESİ NO: 101 ÇEMBERLİTAŞ - İSTANBUL Tel: 516 25 14 - 516 25 15 Fax: 516 23 66

BARIN

YAZI ve CİLT SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

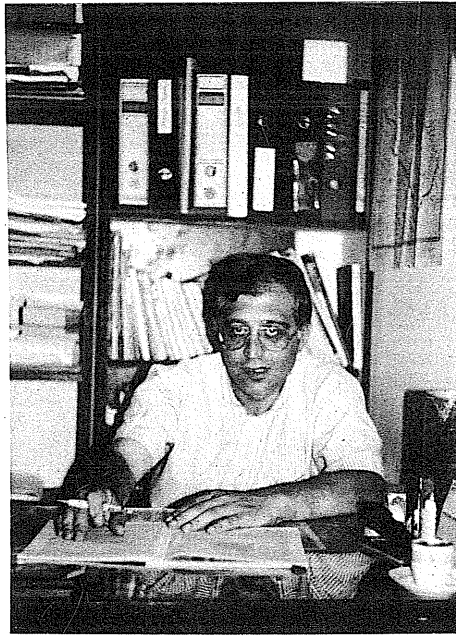
Boyacı Ahmet Sok. No: 6-8 Barın Han Çemberlitaş, 34400 İST. Tel: 516 18 79 Fax: 516 19 82

OGNİ SUSTU MU?

Daha ilk sayısıyla Devlet Güvenlik Mahkemesi karşısına çıkan ancak aklanan, içeriğinde yer alan ilginç politik ve kültürel yazı ve tezlerle yazılı ve sözlü basında adından sıkça söz ettiren Ognî aylardır çıkmıyor. Merak ettik ve Laz aydını Ahmet Kırım Hacaloğlu ile Ognî'yi konuştuk

Sn. Hacaloğlu, kamuoyunun ve medyanın yakından izlediği Ognî uzun bir zamandır çıkmıyor. Derginizin yayın hayatı bitti mi?

A. K. Hacaloğlu: Bilindiği gibi Ognî dergisi uzun bir ön hazırlık döneminden sonra ortaya çıktı ve bundan aşağı yukarı iki yıl kadar önce yayın hayatına başladı. Altı sayı kadar çıktı. Bizim ilk baştaki örgütlenme modelimiz Laz dilini ve kültürünü geliştirme vakfını organize edebilmek, bu vakfın faaliyeti çerçevesinde bir takım oluşumları yaratmaktı. Vakfın senedini dahi hazırlamamıza karşın Türk Medeni Kanunundaki engelleyici bir madde nedeniyle bu güne kadar vakfı hukuken faaliyete geçiremedik. Ancak vakıf hukuken kurulmamakla birlikte fiili olarak çalışmalarını sürdürdü. O çalışmaların sonucunda da bir ihtiyaç biçimi karşılığın da Ognî dergisi yayın hayatına başladı. Ognî dergisi yayın hayatına başlayana kadar Anadolu mozayığının bir parçası olan Lazların binlerce yıllık tarihlerinde yazılı bir faaliyet olmamıştı. Dolayısıyla ilk kez böyle bir yayın organı ile çıkmamız halkımızın nezdinde büyük bir heyecan uyandırdı. Ve Ognî dergisi insanlarımızın toplu olarak yaşadığı Doğu Karadeniz de dahil olmak üzere Anadolu'nun her tarafında kitlelere ulaştı, ilgiyle karşılandı ve yoğun olarak satıldı. Altı sayı kadar da çıktı. Daha sonra dergiyi çıkaranlar arasında farklı iki anlayış ortaya çıktı. Birinci anlayışı savunan unsurlar Ognî dergisinin geçmişe takılıp kalmasını, salt kültürle uğraşmasını isteyen unsurlardı. Di-

ğer görüşü savunanlar ise yalnızca kültürle uğraşmayalım, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Lazlar olarak Anadolu kültür mozayığının bir parçasıyız, dolayısıyla bu ülkede yaşanan her şey bizleri de yakından ilgilendiriyor. O noktada dergi okurlarını uyarmak bizim görevimizdir. Dergi yayın perspektifi içinde bu da olmalı diyorlardı. Bu iki anlayış bir müddet birlikte yaşadı. Ancak bir süre sonra birlikte götürmeyecekleri ortaya çıktı. Keskin farklılıklar derginin yayınlanmasında ve gelişmesinde önemli bir engel oluşturdu. Kısa bir süre sonra da "salt kültür ve tarih" diyenler ayrıştılar. Şu anda derginin yayın kurulunu oluşturanlar özellikle derginin altıncı sayısının yayın perspektifini benimseyen sahip çıkan ve o doğrultuda yayın yapılmasını savunan

unsurlardır. Biz dergimizin beşinci sayısında okurlarımıza açıkça deklere etmiştik. 1994'ün başında Ognî dergisi ile birlikte ama Ognî'den ayrı olarak daha güncel olaylara da değinen aylık haber ve yorum gazetesi çıkaracağız demiştik. Pardon düzeltiyorum, 1995 senesinde. Ama bunu 95 içersinde çeşitli nedenlerle hayata geçiremedik. Bu nedenlerin içersinde ekonomik nedenler var, organizasyon ve kadro sorunları var...Şimdi oturup kararlaştırdık ve şunu hedefledik: 1995 senesinin Eylül ya da Ekim ayında veya en kötümser olarak 95 sonunda, ismi şu anda tartışılıyor, net olarak belli değil ama aylık haber ve yorum dergisini çıkaracağız. Bugün onun çalışmalarını içersindeyiz. Son şeklini veriyoruz. Bundan sonra Ognî dergisi de iki ayda bir çıkmaz, üç ayda dört ayda bir çıkabilir, ama esas faaliyetimizi teşkil edecek olan haber yorum gazetesi olacaktır. Yani Ognî'nin geldiği nokta bugün itibarıyla budur.

Ognî 6 sayı çıktı. Bu altı sayıda, başlarken hedeflediklerinizi ulaşılabildiniz mi?

A. K. Hacaloğlu: Birinci sayıda açıkladığımız hedeflerimize büyük oranda ulaştık. O hedefler neydi? Anadolu mozayığının bir parçası olan Lazların ulusal demokratik haklarına sahip çıkmak. kültürel ve ulusal bilinçlenmelerinde sıçrama yapmak. Ognî ilk altı sayısındaki yayın politikasıyla Laz halkına bu doğrultuda atılım yaptırmıştır. Bu anlamda Ognî dergisi fonksiyonunu yerine getirmiştir. Bundan sonra yeni bir atılım ya-

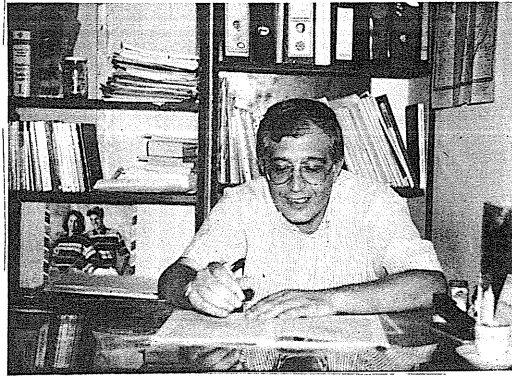
pılması gerekir ve biz bunların hazırlıkları içersindeyiz.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir Laz olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin gelecekteki yapılanmasından neler bekliyorsunuz?

A. K. Hacaloğlu: Baştan da belirttiğim gibi Ognî'nin genel kurulunda yer alan biri ve bir Laz olarak iki şey istiyorum: Birincisi insanların kimliğine sahip çıkabileceği ortamın sağlanması, ikincisi ise ülke bazında demokratik açılımların sağlanması. Biz biliyor ve inanıyoruz ki, ülkemizdeki demokratik açılımların sağlanması halinde kimlikle ilgili sorunlarımızın halli daha kolay olacaktır. O nedenle de ülkemizin bir demokratik hukuk devleti olması bizim açımızdan tayin edici önemdedir. Ne bekliyoruz? sorusuna gelince, baştanberi söylüyorum; ülkemiz bir mozaiktir. Bu mezayığın çeşitli taşları vardır. Bunlar Türklere, Kürtlere, Lazlara, Çerkeslere, Araplardır... Bunların bir arada yaşama iradesi oluştuğu için Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Bu iradenin sürdüğü müddetçe Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları içersinde yaşayacağız. Ancak bu demek değildir ki tek bir kimliğin baskın çıkması ve diğerlerinin inkarı bizi bir araya getirir, aksine hiç bir neticeye vordırılmaz. Artı halkın bir arada yaşama iradesini de yok eder. O bakımdan gelecekteki hukuk devleti şemasını karşımıza aldığımızda, halkların özgürce kimliklerini geliştirebilecekleri bir ortam bir müesseseseleşme sağlanırsa bu bizim birlikte yaşama arzumuzu daha da güçlendirecek, mozaik daha parlak olacak ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti daha sorunsuz ve daha iyi günlere ulaşacaktır. Toparlarsak, demokratik hukuk devletine ulaşmak bizim birinci hedefimizdir. Ognî Dergisi, ülkemizin demokratikleşme mücadelesine gücü oranında katkıda bulunacaktır ve bulunmaktadır.

Türkiye dışında yaşayan Laz kökenli insanlar ve onların sorunları hakkında da biraz bilgi verir misiniz?

A. K. Hacaloğlu: Bilindiği üzere Türkiye dışında esas olarak Gürcistan'da tahmini olarak 1.5-2 milyon civarında Megrel-Laz nüfusu yaşamaktadır. Gene bilebildiğimiz kadarı ile savaş öncesinde Abhazya'da 100-150 bin civarında Megrel-Laz nüfus yaşamaktaydı. Savaşın acımasızlığı neticesinde o insanların önemli bir bölümü Abhazya'yı terkederek başka yörelere göçetti. Onların problemleri var. 1923-26 mübadelesinde Pontuslularla birlikte Yunanistan'ın Selanik kentine göçeden ve orada kimliklerini muhafaza eden Lazlar var. Bunların, Yunanistan'da yaşayan kardeşlerimizin bilebildiğimiz kadarıyla istemi, vatana ve eski top-

raklarına geri dönmek. Bunun haricinde Gürcistan'da yaşayan kardeşlerimizin de önemli sorunları var. Bunlar nedir? Onların bilebildiğimiz kadarıyla kimlikleri inkar ediliyor, kendilerini ve kültürlerini geliştirmeleri engelleniyor. Gürcistan devletinin bunlara karşı çok yanlış bir politikası var. Kardeşlerimize karşı uygulanan o ezici ve asimilasyoncu politikalar bizi son derece rahatsız ediyor. Onların kendi kimliklerini özgürce ifade edebilecekleri ortamın sağlanmasını bekliyoruz. Başında da söylediğim gibi Abhazya'dan ayrılmak zorunda kalan kardeşlerimiz için de Abhazya Hükümeti'nden bir talebimiz var. Bizim meşru ve yasal Abhazya yönetiminden istediğimiz, savaş suçu işlemiş olanları bir kenara bırakırsak, onun dışında kalan unsurların evlerine dönmeleri koşullarını yaratmalarıdır.

Sn Hacaloğlu, şimdi de Çeçenistan konusundaki görüşlerinizi alalım.

A.K. Hacaloğlu: Çeçenistan'da çok vahşi bir savaş ve işgal yaşanıyor. Şunu belirtmek zorundayım ki, Çeçenistan ulusal bağımsızlık savaşı bugün geçici de olsa bir yenilgiye uğramak üzeredir. Biz mevcut durumu bu şekilde tesbit ediyoruz. Çeçenistan'daki ulusal kurtuluş savaşının yenilgiye uğrama aşamasına gelmesinde bugünkü mevcut Çeçen yönetiminin de önemli hataları olduğu düşünceşindeyiz. Bunlar nedir? Biri, ön plana çıkarılmaması gereken din ögesi her şeyin başına konularak hata yapılmıştır. Bu hence büyük bir hatadır. İkincisi de savaş sanatına ilişkin bir hatadır. Hem mevcut yönetim Ruslara karşı gerilla savaşı yapıldığını iddia ediyor. Ama buna karşılık güçlerin büyük kısmını şehirlere yığıyor ve şehirlerde savunma yapıyor. Bu Çeçenistan'daki en ileri en yetkin ve en savaşkan güçlerin şehirlerin savunmasında yok olmasına neden olmuştur. Halbuki mevcut yönetimin savaşın ilk anlarından itibaren esas gücünü kırsal kesime çekmesi gerekiyordu. O yapılsaydı herhalde Çeçenistan'daki insan kaybı bu boyutlarda yüksek olmayacaktı. Bu hatalar nedeniyle ben Çeçenistan'daki ulusal kurtuluş savaşının geçici bir yenilgiye uğradığını düşünüyorum. Çeçenistan'daki ulusal kurtuluş savaşının yenilgiye uğraması Kafkasya'da yaşayan diğer halkların kurtuluşu yönündeki çabalarını da sekteye uğratacaktır. Çeçenistan savaşı, Çeçenistandaki konsektür iyi değerlendirilmiş olsaydı, diğer halkların kurtuluşu doğrultusunda da büyük avantajlar sağlayacaktı. Bu şans da kaybedilmiştir diye düşünüyorum. Netice olarak da Çeçenistan savaşının kaybediliyor olması diğer halklar açısından da büyük talihsizliktir. Ve belki de telafisi mümkün olmayacak sonuçlar getirecektir.

Miniklerin gecesi

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı ile Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin ortaklaşa düzenledikleri miniklere yönelik folklor çalışması güzel bir veda gecesiyle yeni sezona kadar tatile girdi. Velilerin öğrencilerden daha fazla heyecanlandığı gecede çocuklarımız geleceğe yönelik umutlarımızı zirveye çıkardı.

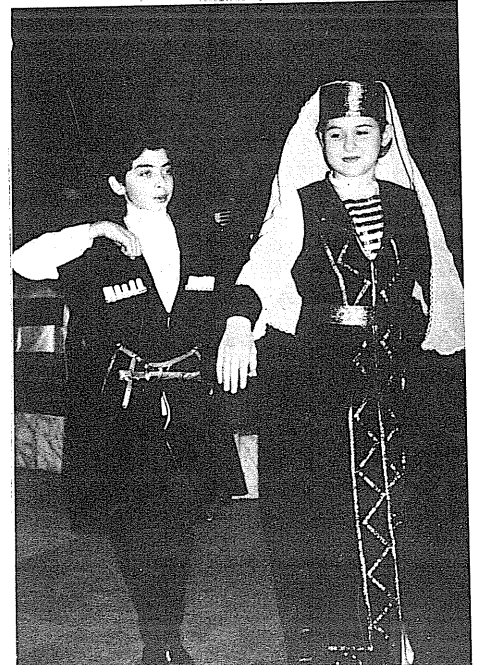
Şamil Kültür ve Eğitim Vakfı ile Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin ortaklaşa oluşturduğu çocuklara yönelik Kafkas Halk Dansları Minikler Ekibi, Selimiye'deki Kafkas Abhazya Kültür Derneğinde sundukları gösteriyle büyüklere güzel dakikalar yaşattılar. Hepside birer profesyonel ekip adayı miniklerin hocası Ritsa gurubunun elemanı Hakan Eşim. Gerek Hakan Eşim gerekse minikler o gece fazlasıyla heyecanlıydılar. Ancak herşeye rağmen görevlerini en iyi şekilde yapıp kendilerinden çok şeyler bekleyen velilerini sevindirdiler. Gösteri bittiğinde genç hoca Hakan ve yetenekli öğrencileri çiçeğe boğuldular. Bir sezon bo-

Minik folklorcular hocaları Hakan Eşim ile

yunca yaptıkları çalışmanın manevi hazzını doyarsa yaşıdılar. Toplumumuzun geleceğini bugünün çocuklarının belirleyeceğini kavrayıp onları özgün kültürel değerlerimizle yetiştirmeye çalıştıkları için Kafkas Abhazya Kültür Derneği'ni ve Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı'nı kutlamak gerekiyor. Çalışmaların geleceği konusunda bilgisine başvurdığımız ekip hocası Hakan Eşim yeni sezonda daha geniş bir kadroyla ve daha zengin bir oyun repertuarıyla çalışacaklarını belirterek bu yılki çalışmanın bir ön çalışma olduğunu söyledi. Çocuklarımıza yeni sezonda başarılar diliyoruz.

Haber: Yeşim Atik

Geleneksel Tutkumuz KAFKAS ŞÖLENİ

Dördüncüsü bu yıl Sakarya'nın Akyazı ilçesine bağlı Akbağlık Köyü'nde yapılacak olan geleneksel Sakarya Kafkas Kültür Şöleni Kafkasya'dan ve Türkiye'nin bir çok yöresinden katılacak müzik ve halk dansları gruplarıyla, sürpriz konuklarıyla tam bir festival olacak

KAFKAS ŞÖLENİ'NİN TARİHÇESİ

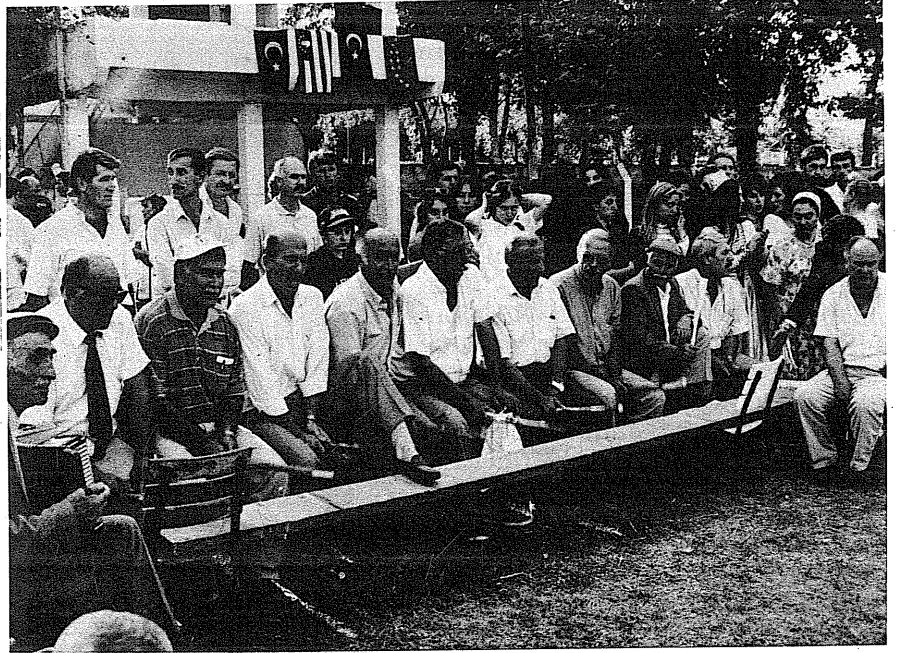
Bu yıl dördüncüsü yapılacak olan ve artık gelenekselleşen Sakarya Kafkas Kültür Şöleni aslında mazisi çok daha eski olan bir başka organizasyonun, Tarihi Akbalık Güreşlerinin bir türevidir.

Akbalık Güreşleri ise, eski Kırkpınar başpehlivanlarından Aykusba Zülküf Karabulut'un çabalarıyla 1956 yılında Akbağlık köyünde başlatıldı.

Herhangi bir kurum ve devlet desteği almamasına karşın Kırkpınar'dan sonra Türkiye'nin en büyük güreş organizasyonu olarak günümüze ulaştı. Güreş organizasyonunun yapıldığı bu şirin Abhaz köyünde güreşlerin yanında gerçekleştirilen Kafkas orijinli eğlenceler Sakarya Kafkas Kültür Şöleni fikrinin oluşmasına neden oldu ve Sakarya Kafkas Kültür Derneği'nin araya girmesiyle 1992 yılında, güreşlerden bağımsız ilk şölen düzenlendi ve büyük ilgi gördü.

Bu yoğun ilgi şölenin gelenekselleştirilmesi konusunda Sakarya Kafkas Kültür Derneği'ne cesaret verdi. Zaten güreşlerin yapılabilmesi için düzenlenmiş olan ve yılda sadece bir kez kullanılan tesisler vardı. Yani tesis sorunu yoktu. Ayrıca köyün Kafkas kökenli sakinleri de böylesi organizasyonlara sıcak bakıyorlardı. Tek sorun binlerce insanın katıldığı şöleninde iyi bir organizasyondur.

Nitekim üç yıldır bu konuda problemler yaşanıyor. Ancak Sakaryalılar bu yıl işi sağlama almakta kararlı. İki ay öncesinden bir organizasyon komitesi kurulup çalışmalara başlamışlar.

Her yıl binlerce Kafkaslıyı bir araya getiren Geleneksel Sakarya Kafkas Kültür Şöleni'ne az bir zaman kaldı. Sakaryalılar kısa bir süre sonra Türkiye'nin dört bir yanından gelecek olan konukları ağırlayacak olmanın telaşını yaşıyorlar. Geçen yıl Abhazya'nın 80 yaşın üzerindeki delikanlılarından oluşan "Nartlar" folklor grubunu ağırlayan Sakaryalılar bu yıl da programın sürp-

rizlerle dolu olduğunu belirtiyorlar. Tüm çabamıza karşın programın tamamını ele geçiremedik. Organizasyon Komitesi programın açıklanması için zamanın henüz erken olduğunu, her an bazı değişiklikler yapılabileceğini belirterek kesin olmamakla birlikte bir program açıkladı. Bu programa göre bu yıl şöleninde yabancı grup olarak Alamis var. Abhazya'dan gelerek katılacak olan bu grup, yaş ortalaması 16 civarında

olan gencecik bir grup. Yine komiteden aldığımız bilgiye göre program, otantik özelliklere göre canlandırılan bir gelin alması seneryosuyla başlatılacak.

Bazı atlı otantik gösterilerden sonra tüm konukların katılımı ile toplu bir Awraşa (Abhaz halayı) çekilecek. Geçen yıldan farklı olarak bu yıl konuklara Kafkas yemekleri ziyafeti var.

Şölene bir çok sanatçı ve bürokrat da katılacak.

Türkiye'den katılması kesinleşen bir grup da Rit-sa. Rit-sa Kafkas halk dansları icra eden İstanbullu bir grup, bir çok yurtiçi ve uluslararası organizasyonda Kafkas Kültürünü başarıyla temsil eden bu grup da tüm gücüyle şölene hazırlanıyor.

Katılmaları henüz kesinleşmeyen ama şölene davetli olan diğer bazı sanatçılar da şunlar:

Çerkes müziğinin Türiyedeki yegane icracılarından Azmi Toğuzata ve arkadaşları, yine şarkılarıyla her zaman sembol olmuş bir başka sanatçı Kuşha Doğan, genç ve yetenekli Çerkes şarkıları icracısı Havva Karadaş.

Kafkas Şöleni bu yıl bazı başka yenilikler de içeriyor. Örneğin Kafkas

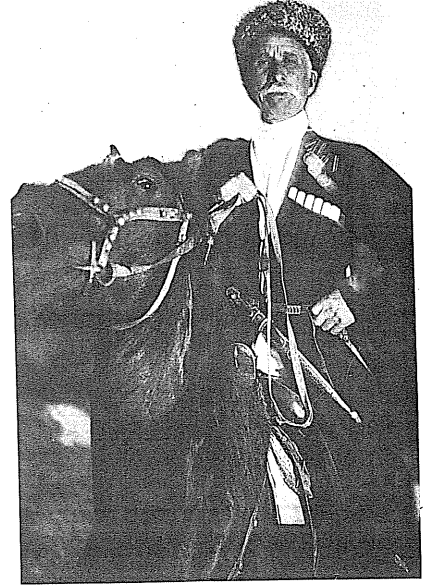

Kültürüne ve dillerine hizmeti geçen kişi ve kurumlara onur plaketi verilmesi düşünülüyor. Bu konuda isim istedik ama alamadık. Şimdilik gizli tutuluyor.

Organizasyon komitesi Şenlik günü Akbalık'a ulaşım için de bazı girişimlerde bulunmuş. Derneklere yazılan yazıda her derneğin kendi üyelerine yardımcı olması istenirken Adapazarı'nda da o gün karşılaşılabilecek olası problemlere karşı önlemler alınıyormuş.

Haber: H.Ersoy

Fotoğraflar: Abdulkadir Arzinba

Akbalık'a nasıl gidilir?

Akbalık'a gitmek için E5 karayolu üzerindeki Akyazı (Ormanköy) sapağından, İstanbul istikametinden gelenler sağa, Ankara istikametinden gelenler sola dönmelidirler. Sonrasında yön tabelalarını izleyerek kolayca köye ulaşabilirler. Özel otosu olmayanlar da yine şehirler arası otobüslerle Akyazı sapağına gelirlerse buradan köye kolayca araç (otobüs, dolmuş) bulabilirler.

Dostluğu, Sevgiyi GENÇLERDEN

Ukraynalı gençler hızlı ve cıvıl cıvıl danslarının yanında sempatileriyle de dikkatleri çekti

Fransa, İspanya(Kanarya Adaları), Malezya, Yunanistan, Ukrayna, Bulgaristan, Makedonya...

Pırıl pırıl, cıvıl cıvıl gençler. Ne petrol boru hatları, ne Ege sorunu, ne Ortadoğu, ne Balkanlar...

Ne ekonomik, ne politik mücadeleler...

Dostluk, dostluk, önce dostluk...

Galatasaray Lisesi Folklor Kulübü tarafından her yıl düzenlenen "Halk Dansları Festivali"nin onikincisi 24-29 Haziran tarihleri arasında yapıldı.

Alaşara Dergisi olarak, çeşitli etkinliklerin yer aldığı festival haftasının çok kısa bir bölümünde bulunabildik. Ancak bu kısa bölüm bile gençlerin ülke ve dünya barışı için neler yapabileceklerini görmemize yetti. Türkü, Yunanı, Bulgarı, Makedonu, Ukraynalısı, Malezyalı, hatta Kanarya Adalı ile pırıl pırıl gençler, önce insan olmanın erdemiyle ve sevginin engin

Dost ve kardeş Yunanistan'ın temsilcileri oyunlarıyla Türklere ne denli yakın olduklarını gösterdiler

GALATASARAY LİSESİ'NİN TARİHÇESİ

Galatasaray Lisesi 1481 yılında 2. Beyazıt tarafından, saraya nitelikli kişiler yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. İlk başlarda yabancı çocukların alındığı okula daha sonraları Türk ve müslüman çocukları da alınmaya başlandı.

1864 yılında Fransız hükümeti ile yapılan anlaşma gereğince Türkçe ve Fransızca eğitim veren günümüz sistemine geçilmiştir. Butarihten itibaren lisemiz Türkiye'nin Batı'ya açılan penceresi haline gelmiştir. Okula kız öğrenciler ilk olarak 1967 yılında alındılar. 1992 yılında Fransa ile yapılan bir antlaşma sonrası Galatasaray Üniversitesi ve Galatasaray İlkokulu kuruldu.

Dünyada adını yeni yeni duyurmaya başlayan Makedonya'nın gençleri festivalde ülkelerinin sıcakkanlı ve sevimli temsilcileri oldular.

Barışı OGRENİN

gölgesine sığınarak, elele gönül gönüle, izleyenlere güzel saatler geçirttiler.

Festivalde, yukarıda saydığımız ülkelerden başka yedi ülke daha, biraz üstü kapalı da olsa temsil edilmişti. Bu ülkeler; Abhazya Cumhuriyeti, Adige Cumhuriyeti, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti, Kaberdey-Balkar Cumhuriyeti, Osetye(Alanya), Çeçenistan ve Dağıstan Cumhuriyetleriydi. Onları Türkiye'den bir grup temsil ediyordu: Ritsa.

Ritsa da tüm diğer gruplar gibi sırası geldiğinde sahneye çıktı ve dostluk barış ve kardeşlik adına elinden geleni yaptı. Sahneye alkışlarla bir kaç kez çağrılan grup izleyicileri alkışlayarak sahneyi ter-

Ritsa festivalde yedi kardeş ülkeyi bir arada temsil etti: Abhazya, Adigey, Karaçay-Çerkes, Kaberdey-Balkar, Osetya, Çeçenistan, Dağıstan hatta Şapsığ Ö.B

ketti.

Sunucu gencin anonsunda belirttiği gibi "belki hiç bir zaman gidemeyeceğimiz, göremeyeceğimiz ülkeler"den gelen gençlerin temsil ettiği ve artık tüm dünya insanların ortak malı olan kültürel değerleri izlerken, yine aynı yaşlardaki bir çok gencin, büyüklerin konuşarak halledemediği sorunlar uğruna cephelerde birbirine kurşun sıktıklarını düşünmeden edemedik.

İnanıyoruz ki ülkelerin yönetimi bugünün duygu yüklü, insan ve doğa sevgisiyle yoğrulmuş gençlerinin eline geçince savaşlar sona erecek. Ve inanıyoruz ki, insanlar sorunlarını halletmek için en çağdışı yönetime başvurup silaha sa-

Bulgaristan

ılmayacaklar.

Galatasaray Lisesi Folklor Kulübü, Türkü, Yunanı, Bulgarı, Makedonu bir araya getirirken, bu komşu ve kardeş halkların aralarındaki sorunları çözebilecekleri en iyi yolun dostluk ve kardeşlik yolu olduğunu da göstermiş oldu.

Konuklar ülkelere geri döndüler. Yorgun ama umutlarla dolu. Çünkü bir çok yeni insan tanıdılar, bir çok yeni dost kazandılar. Artık onların da Türkiye'de Yunanistan'da, Bulgaristan'da, Malezya'da, Kanarya Adaları'nda, Makedonya'da dostları var.

Galatasaray Lisesi'ne ve bu kardeşlik haftasına emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz.

NUTSAN
İHRACAT İTHALAT

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

NUTSAN

Merkez: Vükela Caddesi No: 28 BOSTANCI

Tel: (0216) 384 04 42- 384 51 51

Fax: (0216) 372 10 10

Fabrika: Karaman Çiftliği No: 5 İÇERENKÖY

Karikatürist Cihan İşbaşı'ndan

ANLAMLI SERGİ

Bir çok şeyiniz gibi kaleminiz ve onu kullanmakta gösterdiğiniz maharetiniz paha biçilmez değerde olabilir. Fakat bu ikisinden özellikle ikincisini 'sattığınızda' o artık pahalı bir değer değil, pahalı bir fahişedir...

CİHAN İŞBAŞI KİM DİR?

Genç ve yetenekli karikatürist Cihan İşbaşı 1960 yılında Samsun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Samsun'da tamamladı. 1989 yılında Gazi Üniversitesi Resim Eğitim Bölümü Resim Anabilim Dalı'nı kazandı. 1993 yılında bu okulun Murat Kabukçu Atölyesi'nden mezun oldu. Bu bölüme devam ederken, çocuk resmi ve pedagojisi alanında ve Turhan Selçuk karikatürleri konusunda iki tez verdi. 1994 yılında İstanbul'da İsmet Doğan Atölyesi'nde bir yıl asistanlık yaptı.

Sanat yaşamına 1986 yılında Samsun'da Rahmi Türker atölyesinde karikatürle başlayan Cihan İşbaşı, 1989'da Samsun'da "İnsan Hakları ve Türkiye", 1991'de Ankara'da "Sürün", 1993'de İzmir'de "Siyaset ve Dünya", 1995'de İstanbul'da "Hiç" adlı sergileri ile sanatseverlerin karşısına çıktı.

Cihan İşbaşı yurtiçi ve yurtdışında karikatür dalında ödülleri vardır.

Ayrıca Marje dergisinde 1992-1993 yıllarında sanat yönetmenliği ve karikatüristlik yaptı.

İtalya ve Belçika karikatür müzelerinde eserleri vardır

Genç karikatürist Cihan İşbaşı'nın Kadıköy'de açtığı karikatür sergisine gelenler, duvarda en baştaki çerçevenin içinde, yukarıdaki yazıyı görüyorlar.

Sergiyi dolaştıktan sonra İşbaşı ile görüşüyoruz. Ve bir çok soru soruyoruz ama öncelikle serginin adı neden "Hiç"?

Kısa cümlelerle yanıtıyor: "Hiç bizim en çok kullandığımız söz. Bu ülkenin insanları her gün defalarca kullanıyorlar bu sözü. Bu sözcük sayesinde sorumluluklarından sıyrılıyorlar. Bu sözcük sayesinde çaresizliklerini gizliyorlar. Ya da onlara öyle geliyor. Aslında bu serginin konusu "Çeçenistan ve Savaş", Çeçenistan'a Rusya saldırmış kan gövdeyi götürüyor ve tüm dünyanın gözleri önünde soykırım uygulanıyor ve maalesef ne ülkemizin insanları, ne de hükümetimiz bu konuda bırakın aktif olmayı sağlıklı politikalar bile üretilmiyor. Ama her kafadan bir ses çıkıyor. Herkes başkalarına akıl veriyor, ama somut olarak ne yaptıkları sorulduğunda yanıtları kısa ve net oluyor: "hiç"...

Biz Kuzey Kafkasya kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak da olayları bırakın yönlendirmeyi izlemeyi bile beceremiyoruz. Bir Abhazya dramı yaşandı bu olaydan ancak meydanlara çıkmayı öğrenebildik. Çeçenistan savaşında ise davayı sahiplenmeyi öğrenmeye çalışıyoruz. Oysaki tüm bunları Abhazya sa-

vasında öğrenmeli ve Çeçenistan savaşında topyekün tavrımızı koyabilmeliydik..."

Savaşın iğrenç yüzünü ve çağdışılığını özgün çizgilerle anlatan karikatürlere baka baka sergi anı defterine yaklaşıyor ve şunları yazıyoruz:

"Sevgili Cihan, çizgilerindeki yumuşaklık ve anlattıklarındaki hüznün kafamızı karıştırdı. Başarılarının devamı dileriz."

Fotoğraf: Hayri Ersoy

DE - M - SAN

Dekorasyon Mobilya Sanayii ve Ticaret A.Ş

* Hazır Mutfak Setleri
* Genç Odası

*Salon Takımları
*Mobilya Aksesuar Çeşitleri

İMALAT-TOPTAN PERAKENDE

Merkez : Yeşilova Mh. Kemer Cd. 193 (16240)
Fabrika : Küçük Sanayi Sitesi Blok 66 No: 25
Mağaza : Küçük Sanayi Sitesi Nilüfer Cd. 60 BURSA

Tel: (0224) 441 63 33-34
Tel: (0224) 441 32 62

ÇİFT TEKS

Her Çeşit Fantazi Kumaş

İMALAT VE TOPTAN

Bekir Aslan - Züher Topal

Adres: Doruk Çarşısı No: 300-301

Tel: (224) 222 98 03-222 50 86
BURSA

ÖZBİR İNŞAAT SANAYİİ TİCARET LTD ŞTİ

Ulu Mah. Çakmak Sk. No: 20/6 BURSA

Tel: (224) 250 34 34 Fax: (224) 252 51 35

AKTİF

ŞİNGA

PAZARLAMA - ORGANİZASYON
MUTFAK EŞYALARI

Hasan Yıldız

Kıbrıs Şehitleri Cd. No: 79/24 Mavihan Kat: 3 BURSA
Tel: (224) 252 35 60

VOYNAK

TEKSTİL

Sanayii ve Tic. Ltd. Şti.

HER ÇEŞİT POLYESTER İPLİĞİ SATIŞI

Bekir Kaya-Bilal Kadioğlu-Yücel Kaya

Tel (Büro): (224) 224 07 75-224 43 70-222 88 84 (Depo) (224) 362 57 19-361 42 84
Adres: Ahmet Hamdi Tanpınar Caddesi Öndül İşhanı Kat: 5 No: 71 Fomara-BURSA

Genç haber programcı Mithat Bereket'ten ilginç yorumlar

KAFKASYA VE BOSNA MANZARALARI

Bosna'da Hırvat, Sırp ve Müslümanlar birarada yaşıyorlardı. Kimse orada çatışmalara ihtimal vermiyordu. Fakat göremedikleri kışkırtılan milliyetçilikti. Röportajlar yapmak için gittiğimde görüştüğüm genç kızlar, daha önceleri birlikte sinemaya gittiğimiz, sırlarımızı paylaştığımız gençler önce anne babamızı öldürdüler sonra bize tecavüz ettiler diyerek, bu acı gerçeği anlatıyorlardı.

Onu "32. Gün" programıyla tanımıştık. Şimdi kendi hazırladığı "Pusula" adlı haber programda izliyoruz. Evet, genç yaşına rağmen kısa sürede başarılı işlere imza atan Mithat Bereket'ten söz ediyoruz. Onu daha yakından tanımak ve yaptığı araştırmalarla ilgili bilgi almak istedik. Yaptığımız söyleşiyi beğenerek okuyacağınızı sanıyoruz.

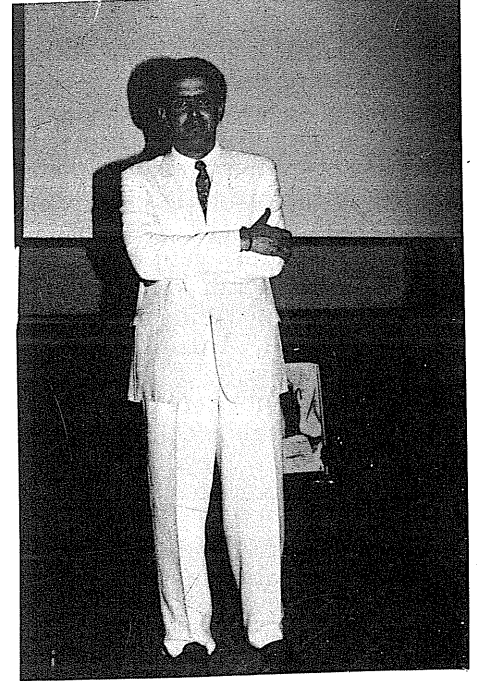
-İnsanların çoğu sizi ekrandan tanıyor. Fakat ekrandan görünmeyen yanıyla Mithat Bereket kimdir? Bize kısaca anlatır mısınız?

- Dolu dolu yaşamayı seven bir insanım. TED Ankara mezunuyum. Basketbol oynadım. Milli Takıma kadar yükseldim. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girince Mülkiyeliler takımına girdim. İngiltere Hükümeti'nin bursuyla master yaptım. Uluslararası ilişkiler ve konvansiyonel silahlar konularını araştırdım. İngiltere'de "İslam ve Milliyetçilik" konusunda doktora tezi hazırlıyorum. Yaptığım iş te-

zime malzeme hazırlıyor. Ortadoğu ve balkanlar üzerinde yoğunlaşıyorum. Bunun yanına Kafkasları da koymaya çalışıyorum.

- Anladığımız kadarıyla diplomat olmayı hedeflemişsiniz. Peki TV işi nereden çıktı?

- Tek tercihim SBF idi. 2. sınıfta Milliyet Gazetesi'nin açtığı bir yarışmaya katıldım. Konusu Kentleşme idi ve ben 3. oldum. Sonra Türk-Yunan ilişkileri konusunda 1. oldum. Bunun üzerine Mehmet Ali Birand telefon etti. Bana yardımcı olur musun? dedi ve ben TV işine başladım. Bu arada tiyatro yapıyordum. SBF'de ilk İngilizce oyunu sergilemiştik. BBC'de TV muhabirliği kursuna gittim. Çok iyi bir eğitim aldım. Diplomatluk hayalini bir kenara bıraktım. TV muhabirliğine başladım. İlk başlarda 5-10 dakikalık haberler yaparken daha uzun haberler yapmaya başladım. Haberlerde sinema tarzını kullanmayı denedim. Haber film tarzında anlatıyordum. Birand, beni destekledi. Habur ka-

pısıyla ilgili bir haber yaparken, kamyonda muavinlik yaptım. Bu çok beğenildi. Ali Kırca ve Cem Uzan'dan teklif aldım. Bu arada Kanal D'den bir teklif geldi. Bize bağlanmadan program ya-

pabilirsin diyorlardı. Özgürlüğüme düşkün olduğum için bu daha cazip geldi ve Pusula başladı.

- Sizi 32. Gün'de yaptığınız Kafkasya ile ilgili haberdan tanıyoruz. Neden Kafkasya'yı tercih etmişsiniz?

- Kafkasya'yla çok ilgileniyordum. Gitmek istemiştım ama vize vermemişlerdi. Sovyetler dağılınca Ermenistan'a gitmiştim. Tam geri dönecekken Abhazya olayı patladı. Hemen Abhazya'ya hareket ettik. Ruslar almadılar. Pasaportları Trabzon'a yolladık, yeni vize aldık. Orada "Tanrı kendi yaşadığı toprakları Abhazya'ya bıraktı" lafı beni çok etkiledi. Ardznba ile görüştüm. Türkiye'deki insanlar o yöreyle ilgili haberlere aç olduğu için yaptığım haber çok beğenildi. Abhazya'da cepheydik. Savaşta yer aldık. Parlamento binasına girerken beraberdik.

- Sohum'un alınması sırasında orada olduğunuzu söylediniz. Sizce Abhazların zaferinde Rus desteği var mıydı?

- Hayır kesinlikle yoktu. Belki Ruslar kışlarından çıkmayarak dolaylı destek verdiler sayılabilir. Gürcüler Ruslara çok güveniyorlardı. Abhaz ordusu tüm Çerkeslerin bir araya geldiği bir

orduydu. Yani tam bir Çerkes ordusuydu. Gürcüler, Moskova nasıl olsa Abhazları durdurur diye düşünmüşlerdi. Bu Çerkes ordusu olgusunu göremediler. Abhazların yaptığını kesinlikle küçümsememek gerekir. Rusların çıkıp, müdahale etmesi durumu değiştirebilirdi. Ruslar, Gürcülere "Sen BDT'ye girmek istemedin. İşte göi gününü" dediyse bu Abhazların diplomatik bir zaferidir. Kafkasya konusunu Amerikalılar

ve İngilizler çok yakından izliyor. İngiltere federasyon istiyor. İlginç bir gözlemim var. Ardznba başından beri hayallere kapılıp, "Hayır biz her şeyi yaparız" demedi. Zafer sarhoşluğuna kapılmadan "federasyona açığız" diyerek, başından beri görüşmeleri kapatmadı.

- Anlattıklarınızdan bazı sonuçlar çıkıyor ama daha açık bir ifadeyle Ardznba nasıl bir devlet adamı, bir diktatör olduğu söylentileri var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

- Atıp tutmuyor. Ne yaptığını bilen birisi. Çerkeslerde ilginç bir şey var. Ortadoğu insanı işe katılmaz. Birileri yapsın der. Oysa Çerkesler hep bir şeyler yapmak istiyor. Ardznba diktatör olsa orada duramazdı. Çerkesler daha katılımcı insanlar.

- Gözlediğiniz kadarıyla Abhazya kefeni yırttı mı?

- Şevardnadze'nin batılıların gözünde bir değeri var. O da bunu kullanıp, hemen harcamıyor. Ama Abhazya'nın büyük şansı var. Çünkü ortada Gürcü milliyetçiliği var. Artvin'in bir kısmını bile istiyorlar.

- Sizce Abhazlar ne yapmalı?

- Abhazya'da siyasi bir çözüme gidilmesi gerekiyor. Milliyetçilik çok tehlikeli birşey. Abartınca rakip yaratmak zorunda kalıyor. Kızılderililer-Kovboylar olayı gibi. Kapitalistler-Komünistler vardı. Şimdi o kalktı. Herkes gruplaşmaya başladı.

-Bunun tipik bir örneği sizin de çok yakından izlediğiniz gibi Bosna'da yaşanıyor. Bir gazeteci gözüyle Bosna'da neler oluyor?

- Kışkırtılan milliyetçiliğin bir ülkeyi nasıl böldüğünün örneği Bosna. Slobodan Karadžić Sırp milliyetçiliğini kışkırttı. Yugoslavya çok yelpazeli bir toplum. Sırp milliyetçiliği kendine rakipler buldu. Bu 10 yıllık bir birikimin patlamasıydı. Milliyetçiliğin tek ilacı homojen toplumdur. Sırlar ilk başta Slovenya'ya saldırdılar. Fakat Slovenya homojen bir toplum olduğu için orada azınlıkta olan Sırlar göç etmek zorunda kaldı ve Sırlar başarılı olamadı. Fakat Hırvatistan'da öyle olmadı. Orada çok Sırp olduğu için etnik temizlik yapmak istediler. Bu çok acılı oldu. İnsanlar kendi yarattıkları şehirleri kendi elleriyle yokettiler. Bosna'da Hırvat, Sırp ve Müslümanlar birarada yaşıyorlardı. Kimse orada çatışmalara ihtimal vermiyordu. Fakat göremedikleri

kışkırtılan milliyetçilikti. Röportajlar yapmak için gittiğimde gördüğüm genç kızlar, daha önce birlikte sinemaya gittiğimiz, sırlarımızı paylaştığımız gençler önce anne babamızı öldürdüler sonra bize tecavüz ettiler diyerek, bu acı gerçeği anlatıyorlardı. Bosna'da savaş çözüm noktasına geldi. Şimdi sıra müslümanlarda. Sırlar, Bosna'nın %70'ini ele geçirdiler ama savaşı kazanamadılar. Son durum Sırlarda bıkkınlık yaratıyor. Gençler artık Belgrad'a mülteci gitmeye çalışıyor. Sırp gençlerini artık Büyük Sırp güdüsü etkilemiyor. Şimdi müslümanlarda kaybettikleri yerleri alma güdüsü var. Artık profesyonel bir orduları var. Sırlar Bosnalı Sırlara çok büyük yardımlar ediyordu fakat şimdi yardım etmekte zorlanıyorlar. Ekonomik ambargo onları etkiliyor. Miloseviç ile Sloban Karadžić arasında çekişme var.

- Bize biraz da Bosna'nın etnik durumu hakkında bilgi verirmisiniz?

-Bosna-Hersek ve Saraybosna'da, Rus Çarlığı, Osmanlı ve Avusturya - Macaristan imparatorluklarının kalıntıları var. Ancak Sırlar ve Boşnaklar da dahil olmak üzere birçoğu Slav asıllı. Tito'nun ölümü, Sovyetler'in yıkılması orada yaşayanları bir arada tutan özellikleri ortadan kaldırdı. Bu yöre coğrafi açıdan çok dinli, çok etnik kökenli bir topluluk haline gelmişti. Kışkırtılan Sırp milliyetçiliği eski Sırbistan hayallerini gerçekleştirmek istiyor. Aslında orada başka ilginç argümanlar da kullanılıyor. 2. Dünya Savaşı sırasında Naziler Hırvatları kullanmışlar. Kurulan Ustaşi örgütü o dönemde birçok şey yapmış. Aralarında o dönemden kalan bir husumet var. Bugün Sırların Müslümanlara yaptığını o zaman Hırvatlar Sırlara yapmış.

- Yani Sırlar ders çıkaracakları yerde aynı şeyi uyguluyorlar.

- Evet maalesef

- Bosna'da Avrupa'nın tutumu neden böyle?

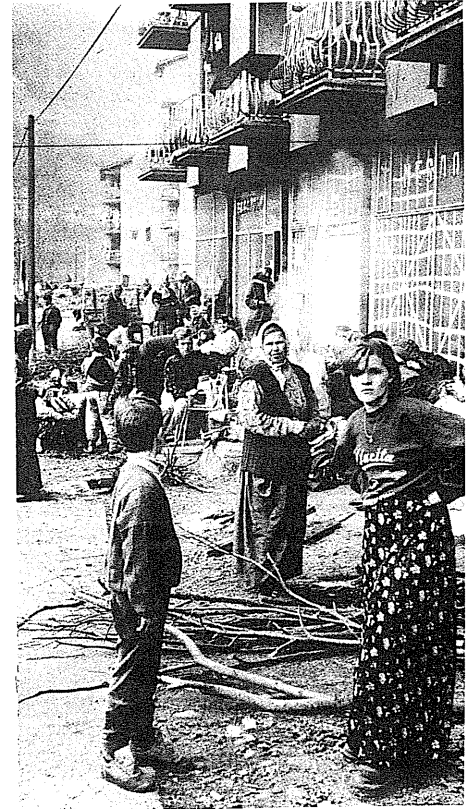
- Almanya Hırvatistan'dan yana

tavır koyuyor. Çünkü deniz ticaretini Hırvatistan'dan yapıyor. Genel olarak Avrupalılar Yugoslavya'nın parçalanmasını istemiyorlar. Bu nedenle başından beri merkezi hükümetten yana tavır alıyorlar. Oysa daha önce Sırlara sert yaklaşım gösterebilirler iş çözüldü. Ne yazık ki şimdi Sırlarla Boşnakların hesaplaşması, yani savaşması gerekiyor. Ne yazık ki gerçek böyle. Bu geciktikçe olan masum insanlara oluyor. Ne acı ki onların kurtulması için savaş gerekiyor. Lübnan'daki iç savaşa çok benziyor. Orada da bir tarafın yenilmesiyle bitmişti. Fakat Balkanlardaki sınırlar hiçbir zaman diplomasiyle çizilmemiştir. Ortadoğu'da olduğu gibi çizgi çekilerek sınırlar belirlenmemiştir.

- Yaptığınız açıklamalar için teşekkür ederiz.

- Ben teşekkür ederim.

**Röportaj ve Fotoğraflar:
Ekrem Bat**

ADIGELER*

Eski bir tarihe ve kültüre sahip olan Adigeler Kafkasya'nın yerli halklarından dır.

Yunanlıların ilk çağlarda "Kherkhetai" adını verdikleri halk Adigelerdir. Ülkeleri Kafkasya'nın Azak ve Karadeniz sahilleri ile bu sahillere yakın dağlık bölgelerdir.

En eski Adige destanlarında Azak Denizi ile Karadenizin ve Kuban ile Don nehirlerinin adlarının ısrarla tekrarlandığı gözönüne alınırsa Adigelerin Kuzey sınırı saptanabilir.

Adigelerin daha güneye çekilmesi 12.ve 15.yüzyılları arasında olmuştur. 15.yüzyılın ilk yarısında Kafkasyayı gezen Cenovalı İnteriano Georgio Adigelerin Kuzey sınırının Don ırmağı kıyıları olduğunu ve Karadeniz'in tüm doğu sahillerinde Abazalarla birlikte yaşadıklarını karadan Tatarlarla komuş olduklarını yazar.

19.yüzyılda Adigeler arasında yaşamış olan İngiliz J.S.Bell'in Çerkesler hakkındaki eserinde yeralan haritada Çerkeslerin sınırını Kuzeyde Taman Yarımadası, Azak Denizi Güneyde Migrelya olarak göstermektedir. Ancak Bell'in tanımladığı Çerkezistan sınırları Abhaz-Adige-Ubiş halklarının ortak sınırlarıdır.

Sınırlarını bu şekilde belirlediğimiz Adige halkının 19.yüzyıldaki nüfusu konusunda bir netlik yoktur. Şemsettin Sami, Adigelerin nüfusunu 1.000.000 Lord Ponsoby 4-6.000.000, Rus resmi kayıtları 350.000 göstermiştir.

1864 yılındaki kesin yenilgiden sonra Rusların baskısıyla anayurtlarını terkederek Adigeler, başta Anadolu olmak üzere tüm Önasya ülkelerine ve Balkanlara göçtüler. Geriye kalan bir avuç Adige ise Kuban muntıkasına sürülüp orada yaşamaya mecbur bırakıldı.1917 ihtilalinden sonra da Rusya'ya bağlı Adige Özerk Cumhuriyeti, Karaçay Çerkesk Özerk Bölgesi, Kabardey Balkar Özerk Cumhuriyeti gibi siyasi bölümlere ayrıldı. SSCB'nin dağılmasından sonra da bu siyasi bölünmeler Rus Federasyonu bünyesinde yer aldı.

Sürgündeki nüfusları milyonlarla tanımlanan Adigelerin anayurtları olan Kafkasya'daki sayısal varlıkları ise yüzbinler düzeyindedir. Günümüzde, Adige Cumhuriyeti'nde 120.000, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nde 60.000, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nde 350.000 Adige yaşamaktadır.

*Adige sözcüğü çoğun Çerkes sözcüğü ile aynı anlamda kullanılmasına karşın özellikle sürgünden sonra Çerkes sözcüğü daha geniş bir anlam kazanarak Kuzey Kafkasyalıları kapsar bir duruma gelmiştir.

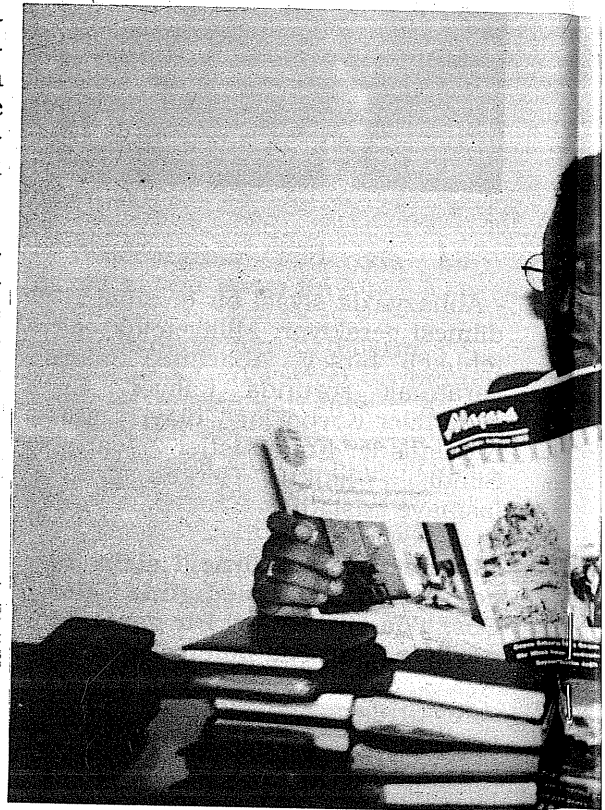
Adigey'de

Yaklaşık beş yıldır Adige Cumhuriyeti'yle ticaret yapan Adige kökenli işadamı Kenan Kaplan'la Tophane'deki işyerinde Adige Cumhuriyeti'nin bugünkü ekonomik, siyasal ve sosyal durumu hakkında görüştük:

Sayın Kaplan, uzun yıllar Kafkasya ile ticaret yapan biri olarak genelde Kafkasya'nın özelde de Adige Cumhuriyetinin ticareti hakkında bize neler söyleyebilirsiniz?

Kenan Kaplan: Rejim yıkıldıktan sonra eski komünist dönemdeki liderler görevlerini sürdürdüler. Kendi etraflarında belirli paylaşım grupları oluşturdular. Günümüzde güçlü mafya gruplarının temelini de bu paylaşım grupları oluşturdu. Mafyanın eylemleri canlı ve görünür şekilde sürüyor. Ayrıca dışarıdan gelenler için tehlike teşkil ediyorlar. Buraya yatırım yapan dışarıdan gelen vatandaşların artı değerlerine el koyuyorlar. Bunlar son model mercedeslerle dolaşıyorlar hiçbir zaman hakmedtikleri bir refahı yaşıyorlar. Bu durum emekçi kesimlerde de özentili yaratıyor ve kitleler çalışmadan kazanmanın yollarını arıyorlar. Ayrıca iş sahaları yok, tesis yok, devlet tarafından yapılan yatırım yok. Gerçi verimli topraklar bomboş belki de Kafkasya'nın en verimli toprakları Adigey Cumhuriyeti dahilinde. Emek de ucuz buna rağmen sebze ve meyveyi Türkiye'den alıyorlar. Herkes lüks tüketim malzemeleri peşinde,gelecek kaygısı gütmüyorlar.

Son günlerde yatırım için pekçok

kişi Adigey'e geldi. Ancak herhangi bir yatırım yapmaları mümkün olmadı. Çünkü oradaki yetkililer kısa bir sürede yatırımcıları yıldııyorlar.Aşırı rüşvet ve avanta almadan hiçbir iş yapmıyorlar. Bugünkü şartlarda Adigey'de iş yapmak hemen hemen olanaksız. Türkiye'den oraya dönmüş olanların durumları da pek iyi değil. Yatırım gücü olan bir toplumsal örgütlenmeye de gidilmedikçe de buradan oraya göçetmek hele toplu sayılabilecek sayılara ulaşmak mümkün değil. Çünkü herşey çok pahalı ayrıca halk da psikolojik olarak göçe hazır değil. Amcaoğlu

Neler Oluyor?

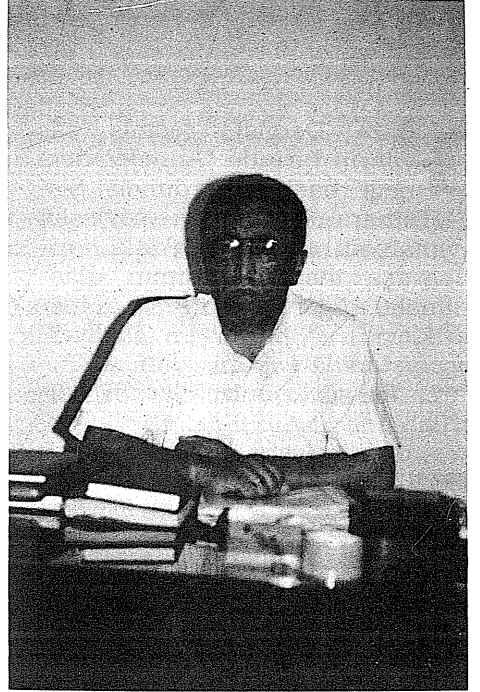
oturmamış Adige'lik birilerini çarpmak gurur ve yetenek gösterisi haline dönüştürülmeye çalışılıyor.

Sayın Kaplan anlattıklarınız tüyler ürpertici durum çok mu umutsuz, yapılacak birşeyler yok mu?

Elbette var. Henüz kaybedilmiş birşey de yok. Ancak ülkedeki eski jenerasyonla bir yerlere varmak mümkün değil. Yeni yetişen yaş grubundan öğrencileri alıp Türkiye'ye ve batıya götürüp onları belli konularda eğitmek, olgunlaştırmak, vasıflı hale getirmek ve bunlarla yeni örgütlenmelere girmek en sağlıklı çözüm gibi görünüyor. Çünkü bizimkilerin bilgi ve sermaye birikimleri yok. Rusya Federasyonu genelinde sermaye Yahudilerin, Ermeni ve Rumların elinde. Bizimkiler genellikle onların koruyuculuğunu yapıyor. Ruslar da Kafkasya genelinde Kafkasyalıların gayri kanuni çalışmalarına bilinçli olarak göz yumuyorlar. Sonra o halkları aşağılamak için bu kanunsuzlukları propaganda malzemesi olarak kullanıyorlar. Yıllardır Çeçenler için yaptıkları mafya propagandalarını şimdi Adigeler için yapıyorlar. Halbuki Rus polisi öyle güçlü ve organize ki isterse en küçük bir mafya olayına izin vermez.

Ayrıca resmi yönetimdekiler göçmenlerin pasaport işlemleri konusunda da problemler yapıyorlar, oysa ki pasaport işlemini yapan da Adigeler... Ya-

dayıoğlu sohbetleri geçtikten sonra mevcut problemler su yüzüne çıkıyor. Türkiye gibi kapitalist bir ülkeden gelen birini zorunlu olarak ayaklı dolar makinası olarak görüyorlar. Dönenlerden umduklarını bulamayınca da tavırları ister istemez değişiyor. Bu gelişmeleri yakından inceleyince keşke gelenler de apar topar gelmeseydi de sağlıklı bir öncü grup gönderilip dönüşün altyapısı oluşturulsa ve oradaki insanlar da dönüş olgusuna psikolojik olarak alıştıırılsa diyesim geliyor... Halkın hatırı sayılır bir kesiminde vatan kavramı bile yerli yerine

kinda seçimler olacak Yeltsin taraftarları şimdiden partileşip, örgütlendiler. Bir yıl sonraki seçime şimdiden hazırlar. Oysa ki muhalefette hiç bir kıpırdanma yok. Zaten güçleri de yok. Yine dikkatimi çok çeken bir olay Adige Cumhuriyetindeki Kazakların Adigelerin aleyhine Ruslar tarafından örgütlenmesi. Sanıyorum Rusya'nın tüm Kafkasya'daki politikası Kazaklarla, Kafkasyalıları birbirine düşürmek ve buradan hareketle Kafkasya'nın Ruslaşmasını çabuklaştırmak. Tüm bu gerçekler karşısında biz sürgündekiler daha dikkatli, daha uyanık ve organize olmalıyız.

Röroptaj: Hayri Ersoy

"Anneler derneği" başkan yardımcısı Şışha Tamara: Çeçenistan, Yüreğimizin Sancısı YARDIM EDEBİLİRİZ

Guaze Dergisi, geçmiş sayıların birinde "Anneler derneği" başkan yardımcısı Şışha Tamara ile yaptığı söyleşiyi yayınlamıştı. Çeçenistan'daki kanlı savaşa insani yardımın ulaştırılması, gördükleri ve hissettikleri ile ilgiliydi. Çeçenistan'dan yeni dönen Tamara, ile söyleşimize devam ediyoruz.

Guaze: Tamara, Çeçenistan'a dört kez gittin. Her gidişinde oradaki olayları daha iyi anlıyorsun. Bu sefer ne için gitmiştiniz, diğer gidişlerinizden farklı mı?

Tamara: Çeçen kardeşlerimizin düşürüldüğü felaket, savaşla tutuşturulan ateş, acı çekenlerin ıstırapı yüreğimde bir yangın. İşte bu duygu beni yollara düşürüyor. Az veya çok onlara faydalı olabilmenin yollarını arıyoruz. İnsani yardım malzemeleri ulaştırarak zor durumda olanlara bölüştürmeye çalışıyoruz.

Guaze: Bundan önceki gidişinizde esir Rus askerlerinin anne-babaları vardı yanınızda. Bu gidişinizde de beraber miydiniz?

Tamara: Yine pek çok esir Rus askerinin annesi babası vardı; Onlar da cumhuriyetimizin vatandaşlarıydı. (Adıgey Özerk Cumhuriyeti) Çocuklarının esaret altında başlarına ne gelebileceğini bilememenin sıkıntısını yaşıyorlardı.

Guaze: Daha önceleri esir çocuklarını arayanlar, insani yardımlar Narzon'a gidiyordu. Sen ise

başkent Grozni'ye gidiyordun. Yine Grozni'ye mi gittin?

Tamara: Hayır Dudayev'in birlikleri düzlük ve şehirleri terk ettiler. Onlar şimdi dağlık ve ormanlık bölgelerdedir. Biz de dağ köyü olan Şotay'a gittik. Dudayev'in karargahlarının biri de burada idi.

Guaze: Yola çıkarken Şotay'a gitmeyi düşünüyor muydun? Yoksa rastgele mi ulaştın Şotay'a?

Tamara: Gittiğimiz yer rastgele ulaşılabilir bir yer değildi. Yanımızda yolu iyi bilen, bizi sınırlardan zorlanmadan geçirecek birisi olsa da çok güçtü. Sözünü ettiğim rehberimiz, İnguselya'daki,

MÇS(Sınır tanımayan doktorlar)'dan acil insani müdahale grubundan bir bayandı. Her iki tarafa da geçebilme yetkisine sahipti. Grozni'den geçmeden Satoy'a gidilememesi ise işimizi güçleştiriyordu, Grozni'ye yaklaştıkça kontrol noktaları artıyordu. Her noktada da arama yapıyordu. Rehberimiz olan bayanı Askerler çok iyi tanıdıkları için az durdurulduk. Dudayev'in kontrol ettiği bölgelerde de durum aynıydı.

Guaze:Anladığım kadarıyla Sotay'a varana kadar uzun bir yolculuk yaptınız. O zaman dilimi içinde çok Çeçen askerine rastladınız mı? Rastladığınız tavrı nasıl oldu?

Tamara: Dağlık bölgelere yaklaştıkça genç Çeçen gruplarına rastlıyorduk. Ellerini kaldırıyorlardı, şoförümüzde arabayı durduruyordu. Onlar da selam verip biniyorlardı arabamıza. Çeçen ordusundan olduklarına şüphe yoktu. Başları yeşil bir bezle sarılı, üstlerinde de haki kıyafetler vardı. Bizi anlamazlıktan gelmiyorlardı; "Esirleri mi arıyorsunuz?" diye soruyorlardı. biz de mahcup mahcup bakıp kalıyorduk. Arabadan inerlerken "Allah yardımcınız olsun, esirleri bulursunuz inşallah!" diyorlardı. Böylece her 10-15 kilometrede bir grup biniyordu. Bu vesile ile pek çok Çeçen'le tanışma fırsatımız oldu. İçlerinden hiç kimse kötü söz ve davranışta bulunmadı. Gayet samimi ve say-

gılıydılar. Ve şunu söylüyorlardı. "Bizimle savaşanlar da insan asıl insanlıktan nasibini almayanlar Rus generalleri" diyorlardı.

Guaze: Dudayev'e bağlı karargaha vardığınızda sizi nasıl karşıladılar? Radyo-TV haberleri Çeçenlerin "Haydut" olduğunu ve onlardan daha adi bir halkın olmadığını söylüyor. Ha, şunu da anlıyorum: Seni ezmek için yurdunu işgal eden seni kötülemek için her türlü yalanı söyler ve kendi müttefiki ülkelerde aynı yalana iştirak eder. Öyle olmamış mıydı geçtiğimiz yüz yılda da, Ruslar Kafkasları ezerken?

Tamara: Bu soruna verebileceğim yanıt, Çeçenlerin kötü bir halk olmadığınıdır. Yiğitliği de, insanlığı da yüreklerinde taşıdıklarına inanıyorum. Söylediğin şey doğru "Seni kılı gören seni saymaz". "İtin kuyruğuna basarsan it ısırır" der Çerkes atasözü, Çeçenler, anna babaları, aileleri öldürülüp, yurtları yakılıp, yıkılırken silaha sarılmışlarsa bunda anlaşılacak hiçbir şey yok. Dört kez Çeçenistan'a gittim "Haydut"luğa hazırlanan hiç kimseye rastlamadım. Diğer gittiğimiz karargahda da hırsıza, soyguncuya benzer kimse yoktu. Çeçen komutan Şamil Basayev'in kardeşi ile konuşma fırsatımız oldu. O da gerçekleri görüyor ve yüreği yanıyordu. Belki onu da gençliğine verebiliriz. 25-26 yaşlarında.

Guaze: Niye oraya kadar gittiniz? Oraya kadar gitmeden de insani yardım dağıtabilirdiniz, Çeçenistan'ın her tarafı yardıma muhtaç nasıl olsa.

Tamara: Yanımdaki anne babaların, esir çocuklarının durumunu öğrenmelerinin de önemli olduğunu düşündüğüm için gittim.

Guaze: Tamara, sana doğrudan bir soru soracağım. Çeçenistan'ı işgal eden Rus ordusu, talan eden de onlar. Çeçenler kendi yurtlarını, ailelerini koruyor. Bunun böyle olduğunu çok iyi de biliyorsun. Ve gidip Çeçenlerden kardeşlerini öldüren ve başkalarını da öldürme fırsatı bulamadan esir düşen bu insanları serbest bırakmalarını nasıl istelebildin?

Tamara: Savaşta pek çok suçsuz insan ölüyor. Kanı politikanın ba-

şındakiler istiyor. Yoksa, Çeçenistan'a sürülen gencecik insanların akıllarından öldürmek işgal etmek geçmez. Böyle de olsa, anlıyorum ki onlar Rus ordusundan ve savaşmaya geldiler Esir düşen askerler için yalvarmak öldürmek için saldırının bırakılmasını istemek güç. Yanımdaki o genç insanların anne babaları da olayın farkındalar. Tüm bunlara karşın savaşın elinden bir canı bile kurtarmanın büyük kazanç olduğuna inanıyorum. Kurtarılanından yeniden savaşmak isteyeceğini sanmıyorum. Bu düşüncelerimi aktarıyordum konuştuğum kişilere. Beni anladıklarını umuyorum. Basayev'in kardeşi de; ister Çeçen özgürlük savaşçısı olsun, isterse Rus ordusunun erişemeyeceğini düşünerek saklananlar olsun hepsi 1300 kişi ve tüm bu insanların beslenebileceğini belirtiyordum.

Guaze: Bunun acı bir gerçek olduğu kanısına nasıl vardın?

Tamara: Birincisi, bağımsızlık savaşında Adigelerin yanlarında olmamasına içerliyor. "Siz Adigelerin başına bir felaket gelseydi, masanın başında oturmayacaktım yanımda olacaktım" dedi. Ben de ona karşılık olarak başlarına gelen felakete üzüldüğümü, Rusya'nın olayı silahla çözemeyeceğini, Anneler Derneği olarak elimizden gelen yardımı yapmaya çalıştığımızı, mitingler düzenlediğimizi yardım kampanyaları hazırladığımızı söyledim. Sert konuştuğu için biraz üzüldü gibi oldu. Bunda bayan olmamızın bir parça etkisi var sanıyorum. İkincisi: Rusya'nın bu davranışının Çeçenler tarafından asla unutulmayacağını, genç kızlara ayyaş askerlerin saldırdığını, hamilelerin çocuklarını düşürüldüğünü, yaşlı insanları acımadan öldürdüklerini ve bunu asla Rusların yanına bırakmayacaklarını söyledi. Kısa ömründe, Rus ordusunun gözlerinin önünde sergiledi vahşeti, sefaleti; Rusya'nın son beş yılda görmediğini, nüfuslarının az olmasına rağmen 45 bin insanın öldüğünü, kim bilir daha ne kadar insan öldüreceklerini belirterek, "Onları bize kim geri getirecek, halkımızı yakan Rusya ateşini kim söndürecek?" diye devam etti söz-

lerine. Yüreği yanan bu insanın söylediklerini kulakardı etmek mümkün değildi. Nasıl cevap verebilirdim? Benimle yalnız konuşurken gösterdiği sitemi, esir ana babalarına hiç yansıtmadı. Barış görüşmelerine Rus yetkililerinin dürüst yaklaşmadıklarından ve savaşı bitirmek gibi bir düşünceleri olmadığından emindi. Bunca yıkıntı da bunca acı çeken bu insanın şiirler okuması şaşırtmıştı beni. Gencin kültürlü bilgili olduğu şaşmaz bir gerçektir. Kan kokusundan kötü bir kokunun olmadığını "İşte bu genç 18 yaşında. Vahşetin kan kokusunu aldı. Soykırım gözlerinin önünde gerçekleşti. Onu nasıl perdeliyeceksin?" diyerek vurguladı. Bu soru hala kulağımda uğuldayıp duruyor.

Guaze: Esirler konusunda umutlusunuz, bırakacaklar mı dersin?

Tamara: Bırakma işleminin tek taraflı olacağını sanmıyorum. Görüşmelerimizden edindiğim sonuç sorunun esirlerin değişimi temelinde çözülebileceğini anladım. Bu konuda köylerimiz yardımcı olabilirler. Buradaki dernekler insani yardım toplayıp Çeçenlere ulaştırabilirler. En çok da gıda konusunda yardımcı olabiliriz. Bu tür yardımları sürekli yaparsak, Çeçenlere yardımcı olmuş oluruz. Esirlerin anne babalarının gayretleride daha iyi sonuç verir o zaman. Bu tür umutlarla döndük. Esirlerin anne babalarının kaygılı olmasına rağmen, esirlerin daha huzurlu olduğunu gözlemledim. Neye güvendiklerini ise anlamak zor.

Söyleşi: Hurume Hasan
"Guaze" Mayıs 1995

Çeviren: Curmit Sabahattin

Çeçenlerin Çeçen Oynamaya Devam Edecekleri Bir ÇEÇENİSTAN İÇİN

ÖRSLE-ÇEKİÇ
ARASINDA,
HEP DAYATILMIŞ
SAVAŞLARLA,
ÖLÜMLE-YAŞAM
VAROLMAKLA-YİTMEK
ARASINDA!..

ADİGE, ÇEÇEN, ABHAZ,
ASETİN,
LEZGİ...OLMAKLA
BİRİLERİNİN İSTEDİĞİ
MİLLİYETE AİT OLMAK
ARASINDA!..

Evrensel değer yargısı
olduğu dünyayı
parselleyenlerin
imzaları ile de teminat
altına alınmış
"GELECEĞİNE
ÖZGÜRCE KARAR
VERME" hakkı ile,
bu hakkın kullanımını
engelleyen, aynı imza
sahiplerince belirlenmiş
"TOPRAK
BÜTÜNLÜĞÜNÜN
KORUNMASI" ilkesi
arasında!..
ÇÖREK ve KIRBAÇ
politikası arasında
kısaca

Kuzey Kafkasya coğrafi ko-
numuyla yüzyıllardır yer-
leşik halkının iradesi dışında
belirlenmiş pozisyonlarla karşı-
karşıya.

Çarlık Rusyası döneminde sıcak
denizlere inmek isteyen Rusya'nın
yolu üzerinde, Osmanlı im-
paratorluğu için Rusya tehdidine
karşı bir ileri üs, petrol ya-
taklarına yakınlığı nedeniyle önce
İngiltere'nin sonra Nazi al-
manyasının düşer kurduğu top-
raklar, NATO-Varşova Paktı çe-
kişmesinde doğudan gelecek
tehdide karşı tampon bölge, Sov-
yetler dağıldıktan ve eski Sovyet
Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını
ilan ettikten sonra Türki Cum-
huriyetlere ulaşmak için geçiş böl-
gesi, Kazakistan ve Azerbaycan
petrolleri boru hattı yolu üzerinde
oluşu ve sıralanabilecek diğer ne-
denlerle, özgürce gelişimleri ke-
sintiye uğrayan halklar mozaiki
niteliğindeki Kuzey Kafkasya, Çe-
çenistan savaşıyla 1995'te yine
ateşten gömlek.

HEP ÖRSLE-ÇEKİÇ ARASINDA,
HEP DAYATILMIŞ SAVAŞLARLA,
ÖLÜMLE-YAŞAM
VAROLMAKLA-YİTMEK ARA-
SINDA!..

ADİGE, ÇEÇEN, ABHAZ, ASETİN,
LEZGİ...OLMAKLA
BİRİLERİNİN İSTEDİĞİ MİL-
LİYETE AİT OLMAK ARASINDA!..

Evrensel değer yargısı olduğu
dünyayı parselleyenlerin imzaları
ile de teminat altına alınmış "GE-
LECEĞİNE ÖZGÜRCE KARAR
VERME" hakkı ile,
bu hakkın kullanımını engelleyen,
aynı imza sahiplerince belirlenmiş
"TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜNÜN KO-
RUNMASI" ilkesi arasında!..

ÇÖREK ve KIRBAÇ politikası ara-
sında kısaca.

11 Aralık 1994. Çeçenistan için sa-
vaş ve sürgün günleri. Darbecilere
tankların üzerine çıkarak attığı nu-
tuklarla meydan okuma se-
naryosuyla demokrasi havarisi(!)
kesilen, sonra da kendi par-
lamentosunu topa tutturan Yeltsin
ve yandaşlarının Çeçenistan'a da-
yattığı savaş.

Kremlin'de ellerinde şampanski ka-
dehleri ile savaşa, işgale karar ve-
renlerin rolü ülkeyi yönetmektir;
onların cepheye sürdüklerinin rolü
ise ölmek ve öldürmektir. Fe-
derasyonu yönetenlerin ellerindeki
kadehleri yitirmemek için dayattığı
savaşın, Federasyonu oluşturan
halklara kazandıracağı ise(!) kan ve
gözyasıdır, özgürce gelişiminin en-
gellenmesidir.

1991'de Rusya Federasyonu, beyaz
Rusya ve Ukrayna'nın başı çekmesi
ile dağılan eski SSCB'den 15 yeni
ulus-devlet doğarken, iktidarda söz
sahibi olanlar muhalefette iken ba-
ğımsızlık hareketleri için sar-
fettikleri "istedikleri kadar özgür
olabilirler" sözlerini söylenmemiş
kabul ettiler. Birliğin abisi ko-
numundaki Rusya, ekonomik ve
askeri koşulların elverişliliği ile Ba-
ğımsız Devletler Topluluğunu da-
yattı. - Olabildiği kadar geniş bir
coğrafyanın ipleri Moskova'nın
elinde olmalıydı. Söz dinlememenin
sonucu ise savaş oldu hep. Ge-
rekçeleri yıllar öncesinden ha-
zırlanmış savaşları yaşadı Kafkasya
halkları. Azerbaycan-ermenistan ve
Gürcistan-abhazya savaşları ve sa-
vaşların sonucunda Azerbaycan ve
Gürcistan'ın durumları ir-
delendiğinde, abinin amacına nasıl
ulaştığı daha iyi anlaşılabilir.
Rusya Federasyonu kendi özelinde
de benzer senaryoları uyguladı, uy-

gulamaya devam ediyor. Rusya 21 cumhuriyetini yeni federasyon anlaşmasına imza koymaya zorlamıştı. Söz dinlemeyen Tataristan ile özel bir anlaşma yapılmış, diğer söz dinleeyen Çeçenistan'a ise savaş dayatılmıştı.

Özellikle Kafkasya'da yıllar öncesinden tohumları atılan sorunlar var. Savaşlar ve sürgünler sonucunda ortaya çıkmış toprak sorunları. Halkları birbirine kırdırmak için potansiyel bir nedi. Söz dinlemeyenler kızıştırılır, kışkırtılır ve savaş patlak erir. Özgürce gelişimler engellendiği gibi abi can güvenliği sağlamak ve arabuluculuk yapmak için devreye girer, askerciklerini gönderir. Bu olmazsa iktidar-muhalefet çekişmelerinden yararlanılır. Muhalefet yoksa oluşturulur, atama yapılır hatta. Paralı asker, silah yardımı ve iç savaş. Sonra gelsin can güvenliği ve toprak bütünlüğünü sağlayacak abi. Moldova ve diğer Birlik Cumhuriyetlerinde yaşayan Rus azınlıklar için "burunları kanasa sizden bilirim" diyerek bağımsız cumhuriyetleri sıkıştıran abi ile Çeçenistan'da sivilleri katleden, kendi federasyon vatandaşlarını ölüme yollayan abi aynıdır. Bu aymazlığı kaldırabilecek kadar geniş coğrafyaya sahiptir Rusya Federasyonu(!) Kuveyt'e yarım milyonluk ordu yığıp, iktidarı kırk karılı şeyhe iade ettikten sonra demokrasiyi-barışı Ortadoğu'ya taşıma iddialarını dönüş yolunda unutan, Bosna'da katliamı naklen izleyen, Nazizmin vahşetini her yıldönümde lanetleyenler ise Çeçenistan'daki soykırımı "Rusya'nın iç işleridir" anlayışı ile değerlendireceklerdir doğal olarak. Amaçları söylemlerine bakılırsa dünya barışıdır. Savaşarak, savaşarak barışı sağlayacaklardır. Kendi halklarına söylemleri ise onların geleceği ve mutluluğu için yapılmaktadır herşey. Kendi haklarının mutluluğu için başka hakların ölmesi gerekir hep. Mutluluk için cepheye sürülenlerin Kore'de, Vietnam'da, Abhazya'da, Afganistan'da, Bosna'da, Çeçenistan'da yaşadıkları ise pek mutluluk olmadı. Savaşanlar öldüler, sakat kaldılar; geride bıraktıklarının emeği ise savaşın faturasını ödemek için pul edildi.

Birçok şeyi yorumlamak, doğruyu-yanlış irdelemek, Yeltsin'i-Dudayev'i yargılamak bir yana, Çeçenistan'da ve Kuzey Kafkasya'da yaşanan gerçekler bir yana. Çeçen Halkı çocuğu, kadını, yaşlısı ile kıyımına uğratıldı, yitip-giden insan sayısı sivil halktan 40,000'lerde. Savaş iki ordunun savaşı gibi değil, sivil halkın yaşadığı bölgeler bombalandı hep, toplu mezarlara gömüldü insanlar. Kuzey

Türkiye'de yaşayan Çeçenler ve Kuzey Kafkasyalılar dönem dönem Rus işgalini protesto ediyorlar. Hedef de genellikle Beyoğlu'nda ki Rus konsolosluğu.

Kafkasya'nın diğer cumhuriyetlerine baskı uygulandı, birkaç saatlik yolculuklar yerini 4-5 günlük yolculuklara bıraktı. Abhazya'ya uygulanan ambargo sonucu yiyecek sıkıntısı çekildi. Durumdan yararlanmak isteyen bir kesim Gürcü Abhazya'ya tekrar saldırmak istedi.

Çeçenistan'da dökülen kanların üzerinde, savaş çığırtkanlığıyla, "kahraman Çeçen Halkı savaşıyor" nutuklarıyla siyasi çıkar arayanlar, Çeçen Halkının ölmek-öldürmek değil, Çeçen kimliğiyle onurlu bir yaşam istediğini unutmamalı.

Müslüman Çeçenin Çeçenistan'da, Hristiyan Abhaz'ın Abhazya'da işgalcilere karşı savaşırken ve birbirlerine destek verirken, özgür yaşamlarında önlerine koydukları hedefin Kuzey Kafkasyalı kimliği ile varolmak olduğu gerçeği karartılmamalı. Abhazlar Apsuva oynayabilecekleri bir Abhazya için savaştılar, Çeçenler Çeçen oynayabilecekleri bir Çeçenistan için. Savaş onlara dayatıldığı için savaştılar. Talepleri ise barıştır, dünya kültür

mozaiki içinde diğer halklar kadar yer alabilmektir. Bosna'da, Çeçenistan'da, dünyanın her köşesinde savaşlar biran önce durdurulmalı, bu uğurda gösterilecek her damla çabaya gereksinim olduğu ve çaba göstermenin bir insanlık görevi olduğu unutulmamalıdır. Evrensel değer yargılarının ayaklar altına alınmasını engelleyip uygulanırılığını sağlamak, insanca ve özgürce yaşamın her halkın hakkı olduğunu savunmak ve koşullarını zorlamak, yaşanan ve yaşanabilecek savaşlara engel olabilmenin önemli bir adımdır.

Haziran 1995

Kafkas Çeçen Platformu Adına

Yaşar Güven-Kadir Polat

geçen sayıdan devam

İki yalnız adam burada nasıl buluştunuz, desene? Zavallı ihtiyara yalnızca kendi sesi arkadaşlık ediyor, şarkısına bile eşlik edecek kimse yok. Kim bilebilir; bu kıraç arazide her şey tek başınadır? Belki de yalnızlık buraya yakışıyor ve bu topraklar monoloğu bilerek yaratıyordur? Ağaç bir başına duruyor, su yapayalnız akıyor, giden yolcu bile tekbaşına.

Kıskanıverdim ihtiyarı, hiç olmazsa sığınacağı bir şarkısı var. Peki ya benim neyim var? Gerçi şarkı söyleyebilsem, bunca üzüntüyle ondan daha içli söyler, bütün dünyayı hüngür hüngür ağlatırım. Çünkü yalnızca akrabalarımı değil, bütün halkımı kaybetmiştir. Başıma hiç kimsenin yaşamadığı olaylar gelmişti, dertlerimi şarkı yapıp söyleyebileceğim keskin bir sesim de vardı ama söyleyemezdim! Çünkü tek sesle şarkı söylemeye alışık değildim.

Ya Apkhertsan'ın yanık sesi eşliğinde söyleyebilirdim, ya da etrafımda bana eşlik edecek insanların olması gerekirdi. Hayır Ubıhlar çok büyük sıkıntılar çekmiş olsalar da yalnızlık (tek seslilik, tek başlılık) bilmezlerdi. Sevgili ülkemizin çok renkliliği gibi şarkılarımız da çok sesli ve özgündü. Dağlarımız ovalarımız birbirine hiç benzemezdi, birini görünce diğerini unutturdun. Denimizse günde bir kaç kez kabarıp, dalgalanır rengini değiştirir sonra durulurdu.

Keybettiğim halkımla ilgili bildiğim tek şey doğruya gittikleriydi. O yöne doğru sürüldüklerinden bugüne çok zaman geçmiş, izleri yok olmuştu. Yollarda kötü şartlara dayanamayıp ölenlerin kemikleri bile toprak olmalıydı. Güneşe göre yolumu bulmaya çalışarak ilerliyordum. Dağ, bayır ve kıraç ovalar artık arımda kalmış sayılırdı. Yol üzerinde karşılaştığım insanların bir bölümü Ubıhların adını bile

*Apkhertsan: Kafkas kemani da diyebileceğimiz yaylı bir saz

Tükenişin Romanı:

SON UBİH

Bagrat ŞINKUBA

Çev.: Zehra AÇICBE

Ubıh dilini araştıran bir Abhaz genci ikinci dünya savaşında ölür ve aradan yıllar geçtikten sonra, anıları bir yazarın eline geçer.

Bu anıların yazarı olan Förah Kodzba 1864 Çerkes Sürgünü'nde yurtlarından sürülen Ubıhların izini sürerek Anadolu'ya gelmiştir. Burada bulabildiği yegane Ubıh, artık yüz yaşını çoktan aşmış olan Zavurkan Zolak'tır. Annesi Abhaz olan Zavurkan Abhazca da bilmektedir ve "Sürgün"ün başından başlayarak hem kendinin hem de Ubıhların dramatik sürgün öyküsünü Förah Kodzba'ya anlatır.

Fotoğraf: Abdulkadir Arzınba

duymamışlardı, diğerleri ise "Dosdoğru yoluna devam edersen onları bulursun!" diyorlardı.

Bir akşamüstü, yolum bir köye düştü, yolun iki yanına basık evler yan yana sıralanmıştı, aralarında sadece bir çit vardı; bizim köylerimize hiç benzemiyordu.

Otlayarak giden ineklerin ardından ilerliyordum. Beni götürecekleri yere gitmek zorundaydım; çok yorgun ve açtım. Nerede kalabileceğimi düşünerek ve bahçe kapılarına

bakınarak yürürken, yabancı olduğumu anlayan köyün köpekleri de peşime takıldılar.

Biraz ileride ufak tefek bir ihtiyar sırtına yüklediği çuvalı taşımaya çalışıyordu. Sonra bir avlunun önünde durdu, çuvalı yere bırakıp elindeki sopayı yakındaki ineğe doğru salladı; avludan kaçan buzağı annesinin etrafında dolaşarak emmeğe çalışıyordu.

- Hay kurtlar yiyesice buzağı, bir kaşık sütümüzü de sen içip bitirdin!.. İhtiyar söylene söylene, buzağıyı ayağından çe-

kerrek, zorla bahçeye soktu.

Bu sözleri Ubıhça söylemişti. Zavallı yüreğim nasırlaşmış olmalı ki, daha önce olduğu gibi başım dönüp gözlerim kararmadı ama sevinmedim desem de yalan olur. "Kimbilir belki de yolun sonuna geldim" diye düşündüm. İhtiyar adam söylenmeyi sürdürdü:

- "Köpeklere yem olasıca, biraz otlasan sütün çoğalır diye mi korktun da, daha hava kararmadan salına salına eve döndün?" İhtiyar adam zehir zemberek sözler söylüyordu konuşuyordu ama on yıldır duymadığım anadilimle konuştuğumdan kulağıma tatlı bir melodi gibi geliyordu.

Hala beni farketmemişti, yere bıraktığı çuvalı koluna sıkıştırıp bahçeye girdi. Yaşlı bir kadın, sesleri duymuş olmalı ki, evden çıkıp ihtiyarı karşıladı. Adam:

- Yahu evden çıkamadın, arada bir dışarıya baksana. Buzağıyı anesini emerken yakaladım, diyerek yükünü verendaya bıraktı.

- Bu küçük hayvan dün akşam da aynı şeyi yaptı, avludan geçmesini önlemek için bir boyunduruk yapmak gerek, diye yanıtladı yaşlı kadın. Manda derisi gibi kalınlaşan derim birden titredim, sesini duyduğum kişi halamdı, yanındaki ihtiyar ise kocası Siyt, annem, babam, kızkardeşlerim, erkek kardeşim, kaybettğim herkes gözümün önüne geldi. Öylece ne kadar kaldım bilmiyorum. Ufak bir köpeğin tiz havlama sesiyle kendime geldim.

Yaşlı adam ve kadın evlerinin önünde durmuş bana bakıyorlardı. Elimdeki sopanın yardımı ile ilerleyerek bahçeye girdim. Köpek havlamayı sürdürüyordu.

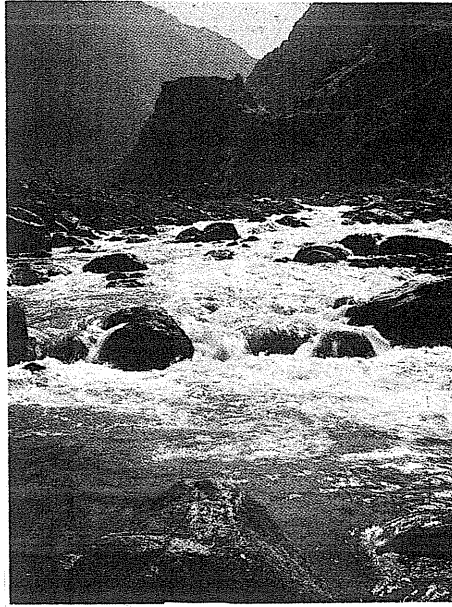
"Kim bu bize doğru gelen zavallı, her tarafı yurtık söküktü? Boyu ne kadar uzun... Kardeşimin oğlu şanssız Zavurkan'a da ne kadar benziyor..."

Mırıldandığı sözcükleri duyuyordum yaşlı kadının.

"Bize gelen misafir prens olacak değil ya, yoksula kendi gibi yoksul gelir", dedi yaşlı adam bana doğru bakarak.

Onlara iyice yaklaşmıştım, "İyi günler!" diyerek Ubıhça selamladım. Merakla yüzüme bakıyorlardı.

"İyilik gör evladım, hoş geldin!" diye yanıtladı yaşlı adam. Her ikisini de

şöyle bir süzdüm, nasıl da yaşlanıp, çökmüşlerdi. Onlar da en az benim kadar şaşkıncı. Öylece bakıp duruyorlardı. Henüz beni tanıyamamışlardı. Ne yapmalıydım? Hemen kendimi tanıtmalı mıydım yoksa, biraz beklemeli miydim?

"Halacığım, sevgili Himvaja beni nasıl tanıyamadın, ben Zavurkan'ım" diyerek ona doğru yürüdüm.

"Ne dedin?" sesi zor duyuluyordu. Elleri ile kapattığı dudakları bembeyaz olmuştu, senedeledi, düşecek gibi oldu. Yaşlı adam ise bir şey söylemeden yanıma gelip gözlerimin içine baktı.

"Allahım sen iyiliğin bizden esirgeme; bu gördüğüm kim? diye söylendi, bir yandan da üşür gibi titriyordu.

"Ah zavallı kadın, başka bir şey dilesen de olacaktı. Tanıdın işte, yeğenin Zavurkan bu!..", diyerek sarıldı bana.

"Kim dedin iyice duyamadım?, Toprak serpilesi gözlerim de iyi görmüyor." Zorla konuşuyordu Himvaja.

"Zavurkan bu Zavurkan, nasıl tanımadın!!?"sesini yükselterek yanıtladı Seyit.

"Nasıl, yeğenim Zavurkan mı?", Bu sözler güçlkle çıktı ağzından. Bana doğru bir kaç adım attıktan sonra fenalaştı. Düşmesine fırsat vermeden tutmaya çalıştım onu, ama kollarıma yığıldı. Hemen yere yatırıp eve koştum, elime geçen toprak bir kase ile su getirip içirmeye çalıştım, ellerimi de ıslatarak kat kat kırıkmış olan al-

nına sürüyordum.

"Ah şansız kadın, gerçekten ölecekse şimdi tam zamanıdır. Kardeşin geldi, başında bekliyor, seni kendi elleri ile top-rağa verir." İhtiyar Siyt bir yandan konuşuyor, bir yandan da sırtımı sıvazlıyordu. Halam ise bir türlü kendine gelemiyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, benim yüzümden ölecek diye korktum. Siyt ile birlikte yaşlı kadını yattığı yerden kaldırıp eve taşıdık, sedire uzanıp başının altına yastık koyduk. Güçlkle nefes almaya çalışan yaşlı kadın önümde yatıyordu. O, bana kan bağı ile bağlı olan son akrabamdı. Sür-gün ve acılar onu bitirmiş, ihtiyarlatmış, yaşama umudunu büsbütün yitirmesine neden olmuştu.

"Tasalarına evladım, önemli bir şey değildir, şimdi kendine gelir..." Siyt demi odanın içinde sıkıntıyla dolanıyor hem de söyleniyordu:

"...İnanamıyorum, sanki bütün kaybettiklerimiz geri dönmüş ve bahçemizdeler. Baksana, kayboldu, öldü sanıp karalara bürünerek yasını tuttuğumuz Zavurkan da döndü. Ne olurdu annenle baban seni dünya gözüyle bir kez daha görselerdi, herhalde cennete yürüyerek giderlerdi. Evladım Zavurkan, şöyle yakından görmek istiyorum, gerçekten sensin değil mi? Nasıl da çökmüşsün... Kim bilir başından ne olaylar geçmiştir? Son günlerde rüyalarım oldukça karıştı, gözüm de seyirtiyordu, meğer sen gelecekmişsin. Seni görmekle, ölmüş olan tüm Ubıhları görmüş gibi olduk sevgili Zavurkan..." Sonra yaşlı kadına döndü,

"Uyan artık sen de talihsiz kadın, tuzlu gözyaşlarının yaktığı gözlerinin bir nebze olsun gülmesinden mi korkuyorsun? Ah sevinç, ah mutluluk!.. Bu gece, kayan yıldızlar gibiyiz. Konuşacak sözcükleri bile bulmakta zorlanıyorum. Yüreklirimiz içi çürümüş ağaçlar gibi sorunlu, ama bak işte güneş göründü. Evladım korkma, halan ayılmak üzere. Sen de şöyle otur, yoldan geldin yolmuşsundur..."

Abhaz Halk Çalgıları

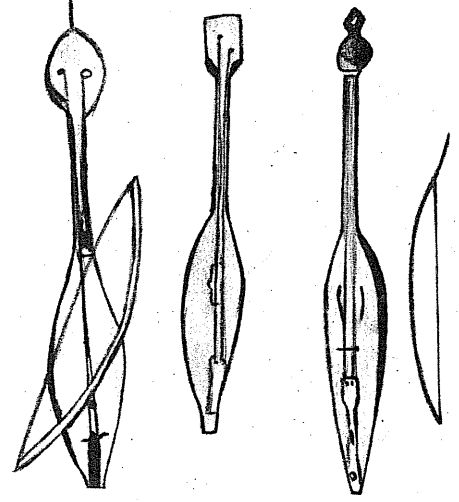
TELLİ ÇALGILAR

APHARTSA (АПХАРЦА)

Aphartsa Abhazların eski iki telli yaylı ulusal çalgısıdır. Günümüze kadar hemen hemen ilk şekliyle korunmuştur. Çeşitli zamanlarda Abhazların yaşantısını (1) anlatan bazı yazarların ifadeleri dışında aphartsa, ar-dında hiçbir yazılı belge bırakmamıştır ve bu çalgı yavaş yavaş halkın kullanımından çıkmıştır.

Geçen yüzyılın sonunda aphartsa henüz bütün Abhazya'da geniş şekilde kullanılıyordu. Dal, Tsabal, Abjua ve Bzıb'da, ülkenin her yöresinde bu çalgı eşliğinde daha çok epik-kahramanlık karakteri taşıyan şarkılar söyleniyordu. Üstelik aphartsa günlük yaşantıda o kadar kök salmıştı ki genellikle her evde duvara asılı bir aphartsa görmek mümkündü. Bunun için özel olarak çalgının sapına küçük yuvarlak bir delik açılıyordu.

Bugün aphartsaya en çok Gudauta Abhazları arasında rastlanıyor. Kaldahvana, Cırhva, Othara ve Lıhı köylerindeki şarkı ve halk oyunları ekiplerinde aphartsa ça-

lanlar bulunuyor.

Bu çalgı Oçamçıra bölgesinde daha az yaygındır. 1963'te bu bölgedeki köylerde aphartsası olan ve çalabilen ancak iki kişi bulabildik.

Sohum ve Gagra'da aphartsaya artık çok nadir rastlanır olmuştur; Gal'de ise bugün artık bu çalgıyı unutulmuş saymak gerekir.

Aphartsanın bu bölgelerde kaybolmasının nedeni, buradaki köylerde bunu çalan Abhazların 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda tamamen Türkiye'ye sürülmüş olmasıdır. Gal bölgesinde Abhaz aphartsasının yerini Gürcü çongurisi almıştır.

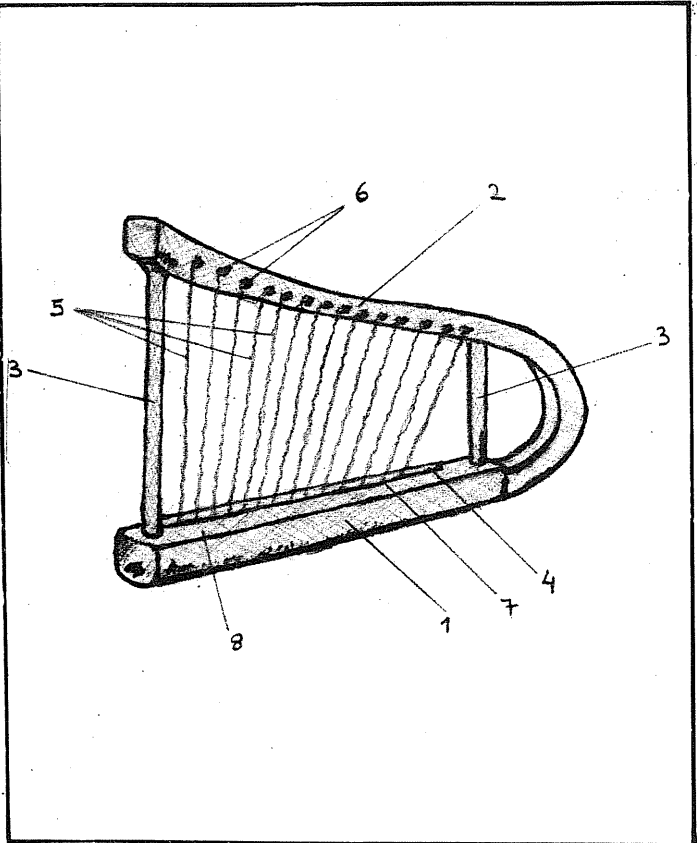
AYÜMAA (АҮМАА)

Bütün Abhaz çalgıları içinde en fazla türü olan telli-pizzikato⁽²⁾ çalgılardır. Bunlar ayümaa, ahımaa, açamgur ve apandurdur.

Ayümaa köşeli arptir, artık kullanılmamaktadır. (resim 2)

Halk tipi son örneği A.A.Miller tarafından Leningrad Etnografya Müzesi için bu yüzyılın başında Açıdara köyünden Halil Çıçba'dan elde edilmiştir. Bu çalgı şimdi Abhazya Devlet Müzesi'nde sergilenmektedir. Bu arpin asıl sahibi Halil'in babası Kobluh, iktidardaki son Abhaz prensinin saray müzisyenydi.

Ayümaa ıhlamur ağacından, bükülerek gövde üzerine oturtulmuş bir yay biçimindedir. Gövde, içi oyulmuş yarı silindirik şeklindedir. Üst taraftan ağaç bir kapakla kapatılmıştır. Kapak gövdeye küçük deri şeritler aracılığıyla sabitlenmiştir. Kapak üzerinde, 14 küçük yuvarlak delik açılmış ağaç bir çıta bulunur. Bu deliklerden, uçları düğümlenmiş teller geçirilir ve teller, bu deliklere çakılan küçük ağaç kazıklarla tutturulur. Yay üzerine, sol tarafa ayar yaparken telleri germek için ağaç burgular yerleştirilmiştir. Ayümaanın telleri at yelesindendir, yönleri çaprazdır. Tellere paralel olarak her iki tarafta da, yay ve gövde arasında ağaç destek çubukları yerleştirilmiştir. Ayümaanın düzeni V.V. Ahobadze tarafından Svanların benzer çalgısı çanginin düzeniyle karşılaştırılarak yeniden yapılmıştır. V. Ahobadze'ye göre ayümaanın telleri İyon per-

desinin basamaklarına göre düzenlenmişti. Fakat biz, Abhaz halk çalgısı ayümaanin tellerinin İyon perdesinin basamaklarına göre düzenlenmemiş olduğu kanısındayız.

Peki ayümaanin nasıl bir düzeni var-dı? Bugün bu soruya cevap vermekte zorlanıyoruz, çünkü tınısı hakkında hiçbir ipucu vermeyen çok kısıtlı bilgiye sahibiz ve esas aldığımız tek halk tipi örnek çok kötü durumda. (gövdekapığı kırılmış, telleri kopmuş).

Ayümaa esas olarak eşlik eden (akkompanent) bir çalgıdır. A.Miller, ayümaa eşliğinde tarihi ve savaş şarkılarının söylendiğini yazıyor.⁽³⁾ Ayümaa çalınırken sağ dize konur. Her iki elin parmak uçlarıyla (işaret ve orta parmak), yuvarlak hareketlerle teller çekip bırakılarak çalınır; sol elle alt oktav, sağ elle de üst oktav kullanılır.

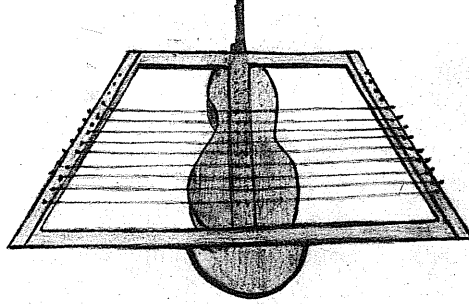
Çalgının adının kökeni Abhazcadır, "iki saplı" anlamına gelir.

AHIMAA (AXBIMAA)

Eski arpler telli - pizzikato çalgılarıdır ve Kafkasya'da da, özellikle Abhazya'da kullanılmıştır. Ne yazık ki bu çalgının Abhaz tipi halk örneği günümüze kadar korunmamıştır. Lihni köyünden Elif Kobahiya'nın (120 yaşında) tarifile İ.E. Kortua onu yeniden çizmiş ve bu çizime göre Hacanat Ladariya tarafından yeniden yapılmıştır. Yeniden yapılan bu ahimaa Abhazya Devlet Müzesi'nde sergilenmektedir. Çerçevesi trapez şeklindedir. Ortasından dayanak kirişlerine dikey olarak ağaç bir lata geçer. Bunun altına da gövde yerleştirilir. Çerçevenin küçük dayanak kirişinin uzunluğu 530, büyüğünün 915, boyu ise 520 cm'dir. Gövde, ağaç kapakla kapatılmış düz bir kutu görünümündedir. Gövdenin uzunluğu 210, eni 130 cm'dir.

Üst gövde kapığının üzerinde çapı 1 cm. olan küçük delikler bulunur. Gövde üzerindeki latada ve çerçevenin yan taraflarında tellerin tutturulduğu küçük ağaç kazıklar (burgular) çakılıdır. Orijinalinde teller aslında at kılındandır, fakat şimdi metal teller kullanılmaktadır. Teller her iki tarafta dayanak kirişlerine paraleldir. (her iki tarafta 14'er tane). Sağ tarafta teller kalın perdeyi, sağ tarafta ise yüksek perdeyi oluşturur. Görenlerin anlattığına göre ahimaa, dar taraflı çalgının tarafında olacak şekilde dizlerin üzerine konur, her iki elin parmaklarıyla tellere dokunarak çalınırdı.

Bu çalgının kökeni hakkında İ.A.Acincal'ın kaydettiği bir efsane bize kadar ulaşmıştır. Buna göre "ahimaa", acıyı ifade etmek için bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Kazayla oğlunu öldüren baba, küçükkken çocuğu yıkadıkları teknenin üzerine at kılıarı germiş. Teknenin bir ucu, çocuğun ba-

şını koyması için genişletilmiş. Bunun üzerinde de üç sap varmış. Bu yüzden bu çalgıya da "üç saplı" anlamına gelen ahimaa adını vermişler. Zamanla bu alet gelişerek eşkenar trapez biçiminde bir çerçevenin ortasına oturtulmuş ve rezonatör olarak kullanılmaya başlanmış.

Kafkasya'da bu çalgılara Gürcistan'da (santur), Ermenistan'da (kanan-santur) ve Azerbaycan'da rastlanır. Hepsi birbirine benzer ve dışarıdan alınmadır. Bunların Güney Doğu'dan Kafkasya'ya geldiği tahmin edilmektedir. Bu tahmin şuna dayanarak yapılıyor: birincisi, çalgının bu tipi Kuzey Kafkasya'da yoktur, sadece Güney Kafkasya'da bulunur; ikincisi, benzeri çalgılar eski zamanlarda Ön Asya ülkelerinde çok yaygındı.

AÇAMGUR (AÇAMГУР)

Diğer çalgıların yanında, dört telli pizzikato çalgı olan açamgur da Abhazya'da geniş bir alana yayılmıştı.

Açamgurun alttan kesik armut biçimindeki gövdesi, ince uzun bir sap şeklinde devam ederek helezon şeklinde bir kıvrımla sona erer. Gövdenin üzeri ince ağaç bir kapakla kapatılmıştır. Gövde kapığının üzerine birçok küçük, yuvarlak ses deliği açılmıştır. At kılından dört tel, bir uçlarından deri parçasıyla gövdeye tutturulmuştur; diğer uçlarından ise, üç tanesi baş kısmının sapla birleştiği yerdeki deliklerden geçirilerek başın yan taraflarına çakılmış (ikisi bir tarafta, üçüncüsü karşıda) ağaç kazıklara sarılmıştır. Kısa olan dördüncü tel de aynı şekilde, sapın hemen ortasındaki bir delikten geçirilerek yanda bulunan kazığa sarılmıştır. Tellerin altındaki gövde kapığının üzerinde dört kertikli yüksek bir eşik bulunur.

Tellerin düzeni farklıdır ve çalınan parçanın perdesine bağlıdır. Açamgur

kısa tele göre akort edilir. Teller, birinciden kısa olana doğru derece derece inceler.

Açamgur oturarak çalınır. Çalarken çalgı boynu yukarı gelecek şekilde tutulur ve gövde sağ bacağa dayanır. Açamgur, tellerine boynun gövdeyle birleştiği yerden vurularak çalınır; bu da ayrı bir tarafta duran kısa tele gerek kalmadan çalmaya yarar.

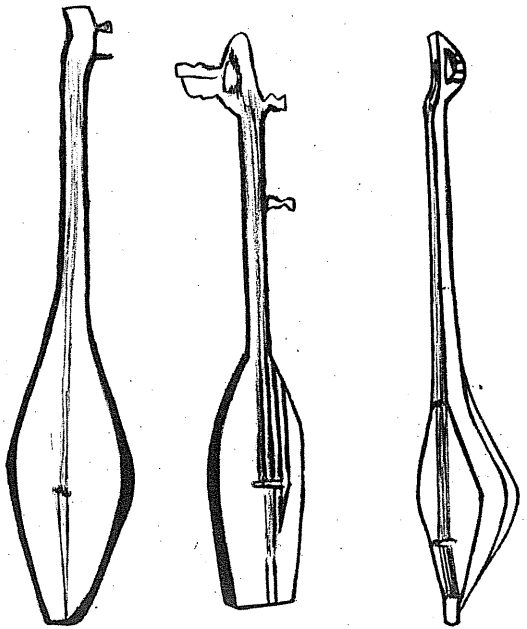
N.Canaşiya'nın⁽⁴⁾ bildirdiğine göre, erkek çocuğun ilk kez kesilen tırnakları erkek çalgısı aphartsanın, kız çocuğunkiler ise açamgurun içine atılmış. Gerçekten de açamgur çalanlar istisnasız kadınlardır ve genellikle kendi çaldıklarına söyledikleri şarkıyla eşlik ederler.

Açamgur esas olarak eşlik eden (akkompanent) bir çalgıdır. Boğulan birinin ruhunu bulma gibi ayinlerde, ölüyü gömdükten sonra yapılan yemekli törenlerde, hastanın basucunda geceyi geçirme sırasında çalınırdı.

Açamgur Abhazların müzik yaşamına öylesine girmiştir ki Abhazya'da açamgur grubu olmayan hiçbir ekip yoktur. Son zamanlarda Abhazların kullandığı çalgılar arasında Gürcü telli-pizzikato çalgısı pandur da girmiştir. Abhazların apandur (anandyp) olarak adlandırdığı bu üç telli çalgı, dış görünüş olarak açamgura benzer. Ancak apandurun gövdesi daha geniştir ve sapında birkaç perde vardır.

ÜFLEMELİ ÇALGILAR

Her türlü bitki sapı ve kabuğu (bazen delikli), düdük ve flüt tipi çalgılar bu gruba girer. Eski zamanlarda bunlardan savaşta veya avda işaret ver-

mek için yararlanılırdı. Bugün de Abhazya'da çobanların çeşitli otlar yardımıyla basit melodiler çaldıklarını görmek mümkündür.

Çeşitli otlar, yapraklar ve parmaklar kullanarak ses çıkarma, üfleme dilli çalgıların esasını oluşturmuştur. Çalma sırasında dilcik titreşerek deliği açar kapatır. Bu periyodik titreşim hava iletilir ve ses çıkar.

AÇARPIN (АОРПЫН)

Günümüzde, üfleme dilli çalgılar içinde müzik aleti olarak korunan sadece açarpın kalmıştır. Uzunlamasına tek bir gövdeden ibaret olan bir tür flütür. Geçmişte Abhazlar arasında bu çalgının yaygın olduğuna dair birçok bilgiyi etnografların çalışmaları bu-luyoruz.

Abhazya Devlet Müzesi'nde üç Abhaz açarpını sergilenmektedir. Hepsini aşağıya doğru daralıyor. Her birinin uç tarafında üçer ses deliği vardır. Dış kenarları baş tarafında biraz inceltirilmiştir. Abhaz açarpını her iki tarafı açık, ters koni kesitli, içi boş bir borudur. Üzerinde üç, seyrek olarak da altı ses deliği (uç tarafında) vardır. Bazılarında, bu deliklerin karşı tarafında, hemen hemen başa yakın küçük, dört köşeli bir delik daha bulunur. Açarpının uzunluğu ortalama 619 mm.yi geçmez. Kanalin çapı ise 21, sonda ise 20 mm.yi geçmez. Kanalin çapı ise 10'dan 20'ye kadar değişir. En yaygın olarak, dış çeperlerinin kalınlığı başta 1, sonda ise 2 mm.dir. Başın ucundan il ses deliğine kadar mesafe 175'ten 528 mm'ye kadar değişir; ses deliklerinin arası ise ortalama olarak 39 mm'dir. Son ses deliğinden ucuna kadar olan mesafe ortalama 50 mm'dir. Ses deliklerinin çapı 5 mm.dir.

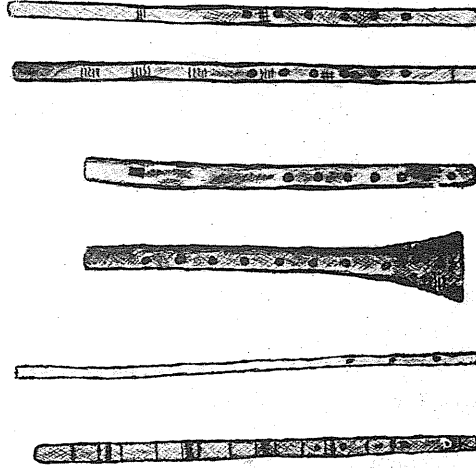
Açarpın şemsiye benzeri bitkilerin sapından, genellikle de Abhazca açarpın denilen bir ağaçtan (Lat. Meracleum) yapılır. Çalgının adı da buradan gelmektedir. Ağustos-Eylül aylarında çobanlar, yüksek yerlerde bu çalıdan, gövdenin biraz uzağından bir dal keserler (7 el boyu uzunlukta). Dalın halka kısmı borunun ucuyla denk düşecek şekilde kesilir. Yılın bu mevsimi bitkinin, en iyi ses için kullanılabilecek şekilde kuru olduğu zamandır. (dal ne kadar kuru olursa ses o kadar berrak olur) Baş kısmı bıçakla dış tarafından yontularak temizlenir. Gövde üzerinde, en alt ucunda ses delikleri için birbirinden 3 parmak mesafede işaretler konur. Daha sonra kızgın çiviyle veya yanan kömürle bunlar yakılarak oyulur, bundan sonra açarpın kurutulur. Eğer açarpın istenen ölçülerde ol-

muşsa, kururken daralmaması için içi-ne küçük bir sopa yerleştirilir.

Sonraları açarpın mürver ağacından (Abh. atip, Lat. Sambucus nigra) veya yabancı havuçtan (Abh. ahış, Lat. Daurus carota) yapılmaya başlandı. Kabak sapından ve ceviz veya hurma dallarından da açarpın yapıyordu. Bunlardan şu şekilde yapılır; düzgün bir dal kesilir; içini temizlemek için hafif hafif vurulur; bu işlemten sonra içi bütün olarak çıkar. Bu gövdenin üzerinde iki-üç yuvarlak ses deliği açılır ve açarpın gibi üfleme dilli müzik aleti olarak kullanılır.

Açarpını kılıf içinde korurlardı. Dağlarda kılıf yerine tüfeğin namlusunu içine konurdu; evde ise duvarda yatay olarak asılırdı. Üzerinde, çatlama gibi bazı zararlar görölse bile açarpın atılmazdı. Bu durumda açarpının üzerine, kuruduktan sonra hiç farkedilmeyen keçi bağırsağı geçirilir ve bunun üzerine ses delikleri açılırdı.

Kullanmadan önce açarpını, borusunun içine 2-3 kez su dökerek ıslatırlar. Uzunlamasına tutularak ve her

Araştırmacı M.Maliya'nın Gudauta'nın Cirhua köyünde, Cirhuanıha (Цырхунаха) mabedinde bulunduğu bakır "abık", uzunluğu 800 mm. başının çap 40 mm, ağız çapı 100 mm.

iki elin parmaklarıyla sırayla iki ses deliğini kapatarak çalınır. İlk ses deliği sol elin parmaklarıyla, üçüncüsü sağ elin, ikincisi ise hem sol hem de sağ elin parmaklarıyla kapatılır. Çalma sırasında açarpının baş ağzın sol köşesinde, dudakların arasında tutulur. Deliğin bir yarısı üst dudakla, diğer yarısı da dille kapatılır. Çalma sırasında çalgıcının kendisi de alçak burdo ses çıkarır, bu şekilde iki seslilik elde edilir.

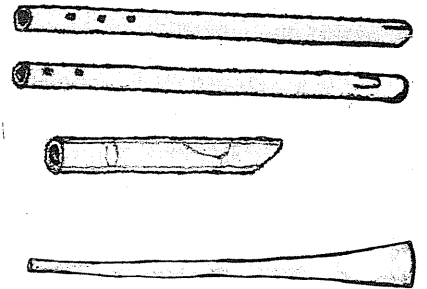
Açarpın gelişmiş bir çoban kavalıdır. Onunla en başta pastoral yaşam tarzıyla ilgili melodiler çalınır. Abhaz halk şarkılarını ilk derleyenlerden biri olan K.V.Kavan'ın belirttiğine

göre açarpın "sadece eğlence aracı değil, çobanların elinde bir silahtır." Gerçekten Abhaz çobanlar, "av-asarhuağa" (ayacap xoyra) adı verilen (Türkçe çevirisi "koyuna ot yedirilen") özel bir melodiyi sabanları keçileri ve koyunları otlağa çağırırlardı. Özel şarkılarla at sürüsünün içinden iki yaşındakileri, üç yaşındakileri v.d. ayırırlardı.

"Ritsa Gölü Şarkısı"nda açarpın çalarak gölde boğulan bir sürüyü çağırırlardı. Bu sürüden her gece beyaz bir koç çıkar ve damızlık bir koyunla çiftleşirdi. Çoban susması gerektiğini bilirdi. Aksi takdirde koç göle atlardı, arkasından da bütün sürü. Nasıl olursa bir gün onun yerine küçük kardeşi geldi. Koçu görünce şaşkınlıktan bağırır; koç da o anda suya atladı, ardından da bütün sürü. Ağabeyi bunu öğrenince gölün kenarına oturdu. Açarpın çalmaya başladı. Sürü yavaş yavaş sudan çıkmaya başladı. Fakat kardeşi kendini tutamadı ve bu kez sevinçten bağırır. Koç yeniden suya atladı ve ardından yine bütün sürü onu izledi. Yamçısına sarıyan büyük kardeş bir tepeden kendini göle attı.

Abhazlar, sürü yayılırken açarpın çalmanın hayvanların daha çok yemelerini ve daha çok süt vermelerini sağlayacağına inanırlardı. (Sürüyü besleme şarkısı). Büyük olasılıkla bu gelenek, müziğin kötü ruhlara karşı koruyucu gücü olduğu inancıyla bağlantılıydı. Açarpının melodilerine büyük bir anlam yüklenir ve hasta çobanın bunlarla ızdırabını hissetmeyeceği (bu melodilerin kötü ruhları kovacağına) inanılırdı. Aynı amaçla, efsaneye göre, Mulpıyecua, kayalarda asılı kalan kardeşi Şarpiyecua'nın uyumaması için bütün gece açarpın çaldı. (Kayalık Şarkısı)

Açarpını boğulan veya kayalıktan düşen birinin ruhunu bulma töreninde çalarlardı. Abhazlar, boğulanın cesedini ararken, nehir kıyısı boyunca yürüyerek açarpın çalarlardı, cesedin bulunduğu yerde

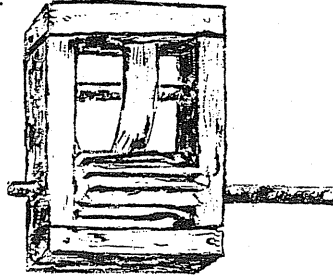
açarpin susarmış. Aynı şekilde Karaçaylar da sızgıya çalarak boğulanın cesedini ararlar. Abhazların kullandığı üflemleri dilli çalgılardan ikisi de "**aşamşig**" (ашамшыг) ve "**abık**" (абык)tır. Köken olarak daha eski olan abıktır. Bunlar genellikle ceviz ağacından yapılan, 370 mm.'ye kadar uzunlukta, koni biçiminde borulardır. Baş tarafına tek parça, kertikli bir dilcik yerleştirilmiştir. Yapraksız kabak sapı da dilli üflemleri çalgı olarak kullanılıyordu. Dilcik burada, baş tarafta bir yarıncı biçimindedir. Aşağıya doğru gövde üzerinde 3 ses deliği vardır. Bu çalgı "**akabak huçvi**" (акабак хуцви), yani kabak sapı olarak adlandırılır. Kabak sapından aşamşig da yapılır. Bu da dilli bir çalgıdır, fakat dil bunda biraz farklıdır; baş tarafında borunun çeperi Π biçiminde kesilmiştir. Dilin içeri kaçmaması için içine bir ot yerleştirilir. Boru kalın ve 300-350 mm. uzunluktadır. Üst kısmı, yani baş tarafı açıktır, altı ise kapalıdır. Borunun alt tarafında iki ses deliği vardır.

Üflemleri çalgılar içinde ayrı bir grup oluşturan tür, çalanın gövdenin üstteki dar ucuna dayadığı dudaklarını gererek ve titreştirerek ses çıkardığı çalgı türüdür. Bu çalgı türüne, Abhazların uzunluğu 1 m.'den fazla, bakırdan dövülerek yapılmış geniş ağızlı borusu da girer. Bu çalgı "**abık**" olarak adlandırılır. Bu çalgı artık kullanılmıyor, fakat görenlerin hatırladığına göre 19. yüzyılın ikinci yarısında, son Abhaz kralının iktidarı zamanında sarayda kullanılıyordu. Gal (Samurzakan) bölgesinde bu borular 20. yüzyılın başında işaret aleti olarak kullanılıyordu. Abık dini amaçlar için de kullanılıyordu. Cırhva köyünden Damey Dzkuya'nın anlattığına göre, köyün mabedindeki din adamı birini lanetleyeceği zaman abık çalıyordu; böylece abığın sesi lanet yüklü, büyülü bir özellik kazanıyordu. Ya da bir hırsızlık olduğunda veya bir şey kaybolduğunda mağdur bunu din adamına bildiriyordu; o da kutsal mabede çıkıyor ve abık çalıyordu. Diğer köylerden sesi duyan herkes hırsızlık olduğunu anlıyordu. Böyle bir olayda şöyle deniyordu: "Хай! Агычра калазаап. Цырхуа амчала ургаманы укалаат" (Hey! Hırsızlık olmuş. Cırhva'nın gücünün yardımıyla ortaya çıksın).

VURMALI ÇALGILAR

Vurmalı çalgıların kökeni insanlığın en eski çağlarına kadar uzanmaktadır. Vurmalı çalgının en basit prototipi insan vücududur. Abhazlar da bugün şarkılara ve özellikle oyunlara eşlik ederken el çırparak veya telli çalgıların kenarına vurarak tempo tutarlar. Tempo hızlandığında melodinin ritmini sandalyede otururken masaya vurarak tutarlar. Oyunu izleyenler sık sık bıçağın sapıyla, bazen de bir ke-

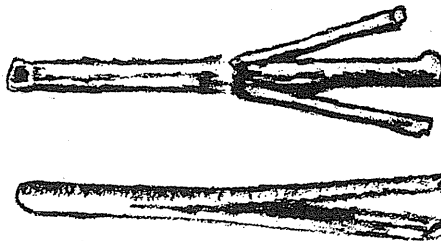
mikle masaya vurmaya başlarlar. Üç parmakla kibrit kutusunun kenarına vurulduğu da görülebilir. Kibrit kutusu sol elle tutulur, sağ elin üç parmağının tırnaklarıyla yukarıdan aşağıya doğru vurulur. Tempo tutmak için bu şekilde ses çıkarmaya "**anapeynka**" (апаеһһа), yani "el çırpma" denir. İnsanların benzeri "ses üretme" gayretleri zamanla vurmalı çalgıları ortaya çıkarmıştır. Abhazların korudukları bu çalgılardan biri **açar//açats** (ачар-ачаһ) 'dır. Bugün bu alet artık dansa veya şarkıya eşlik etmek için değil, sadece atların eğitiminde kullanılır. Terbiyeci "açar"ı, sağ elinde tutar ve zaman zaman atın kuyruk sokumuna vurur. At korkudan kuyruğunu kısar ve sallamaz.

Açar // Açats

Bu alet 500 mm. uzunluktadır ve kuru fındık sopasından yapılır. Bir ucundan ortasına kadar ikiye yarılr. Uçlar, vurulduğunda bir araya gelecek ve ses çıkaracak kadar birbirinden ayrılır.

Abhazların kullandığı ritim aletlerinden biri de değişik türleri bulunan "**akapkap**"tır. (аһһаһһаһ) Gudauta bölgesinde oyunlar sırasında "**açij**" (аеһһһ) kullanılır. Bu kalın, yontulmuş bir ağaç çarkın üzerine oturtulmuş, dikdörtgen şeklinde ceviz çerçevesidir. Çerçevenin enine, çarka dikey olarak ve ona temas eden bir lata geçirilir; latanın bir ucu sıkıca tutturulur, diğer ucu ise boş tadır.

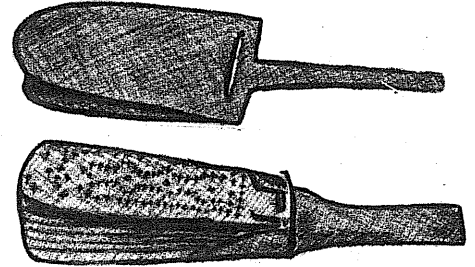

Açij

Oçamçıra'nın Cgerda köyünden 80 yaşındaki Teba Şanmat'ın anlattığına göre, eskiden oyun sırasında el çırpılır, fakat bu zor duyulduğu için "**ağuçmakakua**" (ағуцамаһһакуа) denilen, sallandığı zaman birbirine vurarak, oynayanın hareketlerine uygun olarak ses çıkaran düz ağaç plakalar kul-

lanılmış. Tarife göre bu "ağuçmakakua", Kuzeybatı Kafkasya halkının kullandığı "phaçiç"ten başka bir şey değildir.

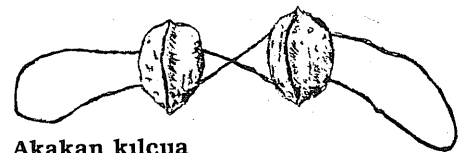
Açandara köyünden Lit Kuarçaliya, kaybolan bir Abhaz vurmalı çalgısı "**ainkaga**" (аинһага) 'yı tarif ediyor. 1964'de bulunan orijinal ainkaga, kürek biçiminde, incir ağacından yapılmış, bir tanesi dar, yuvarlak bir sapla biten 12 plakadan oluşuyor. Bu plakalar, sapın iki tarafına açılmış deliklerden geçirilen deri bir sicimle birbirine bağlanır.

Ainkaga

Esas plakanın uzunluğu 417, sapın uzunluğu 188, üst köşesinin eni 20, alt köşesinin eni 33, sap dışında plakaların uzunluğu 223, sapta eni 123, ucunun yarıçapı 45, kalınlığı 2, üst köşeden deliklere kadar mesafesi 13 mm'dir

Ainkaga çalınırken sapından tutulur ve elin sert veya yumuşak hareketleriyle ritmik vuruşlar yapılır. Ainkaga oyunlara eşlik etmek için çalınırdı. Abhazların inançlarına göre, bu tür aletlerin yardımıyla gürültü çıkarılacak kötü ruhlar kovulurdu. Bunların koruyucu gücünü artırmak için üzerileri süslenirdi. Ritim tutmaya ve ses çıkarmaya yarayan aletler en eski ve ilkel vurmalı çalgılar olarak kabul edilebilir. Bu türden ses çıkarmaya yarayan bir alet de **akakan//arasa kılçua** (акакан//араса кылҷуа) 'dır. Bu, şimdi çocukların eğlence aracı olan bir çift cevizdir. İki cevizin içinden, uçları bağlanmış bir ip geçirilir. İp her iki elle tutularak periyodik olarak gerilip bırakılır ve cevizlerin birbirine çarpması sağlanır

Akakan kılçua

Cevizden (bazen de fındıktan) yapılan başka bir alet de **ağırğın // avırvır** (ағырғын// авырыр) 'dır. İçi dolu (kurumuş) cevizin (ya da fındığın) içinden çapraz olarak iplik geçirilir. Akakan kılçua gibi gerip bırakılarak çalınır; "gır" ya da "vır" a benzer bir ses çıkardığı için adına ağırğın ya da avırvır denmiştir.

Abhazların ağırğın//avırvır, akakan

Adige Folklorundan GÖKTEKİ YILDIZLAR KADAR...

Mayya ÇANDAR

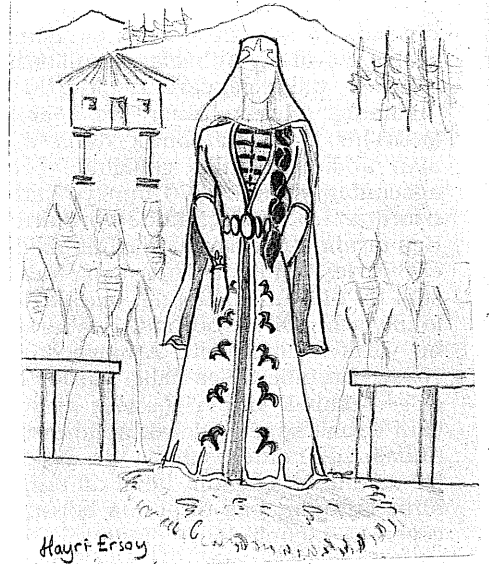
Adigelerde çocuk doğan ev her zaman mutlu sayılırdı ve "çocuk olmayan evde neşe olmaz" denirdi. Daha düğün sırasında kadının doğurganlığının korunması ve soyunun bereketi için törenler yapılırdı. "Nise"nin (gelin) üzerine buğday taneleri saçılırken genç ailenin çok çocuk sahibi olması dilenir ve "kaç buğday tanesi varsa o kadar çocuğunuz olsun" ya da "soyunuz dünyadaki bütün insanların parmakları kadar çoğalsın, bu da az olursa gökteki yıldızlar kadar ona eklensin" denirdi. Genç gelin eve getirildiğinde kucağına bir erkek çocuğu verilir ve bunun erkek çocuk doğurmasında etkili olacağına inanılırdı. Gelini doğurganlığın sem-

ğüstü güçlerle de ilgili görülürdü. Bu yüzden, kaynattıkları çeşitli sularla ve masajlarla "tedavi eden" üfürükçülerin ve ebelerin yardımının yanında, kötü ruhlardan kurtulmak amacıyla "ateşten atlama" (машло елэ) törenine de başvurulurdu.

Adigeler, bu törenin yapılacağı güne yedi hafta boyunca hazırlanırlardı; sekizinci hafta çarşamba günü herkes toplanırdı. Bu yedi hafta boyunca kadın, çarşamba günleri "divuahıps" (дыу-ахыпс) ile yıkanır ve suyu törenin yapılacağı yerin yakınındaki bir ağacın altına dökerdi. Belirlenen gün geldiğinde eski, yırtık elbiseler giymiş insanlar kutsal korulukta ateş yakardı; bu şekilde korkunç elbiseler giymenin kötü ruhları korkutup kaçıracağına inanılırdı. Ateş iyice alevleninceye kadar erkekler evde kadına muhafızlık yapar, yanında da çok çocuklu bir kadın bulunurdu. Bu kadın törende gelinle aynı yerde dans eder ve onun eteğinden kötü ruhu "silkelirdi".

Koruyucu erkekler gelini ateşin yanına getirmeden önce tüfekleriyle havaya ateş ederlerdi. Yüzünü bir örtüyle gizleyerek, koluna girip onu ateşin yanına getirirlerdi. Bu sırada yürüyenlerin önünden mutlaka yavrusu olan bir keçi geçmeliydi. Bütün yol boyunca kadının üzerine tahıl taneleri saçılırdı. Daha sonra durulur, Bereket Tanrısı **Thağalec** (тхьэгъалэджу) önünde diz çökülürdü. Geline eşlik eden kadınlar şu şarkayı söylerdi:

**Çocuksuz gelindense,
Yavru veren keçi daha iyidir,
Keçiye bize yavru verdiği için
severiz,
Gelini de seveceğiz,
Keçiden geri kalmazsa!
Her kim ki buna engel olacak,**

Gelin, doğurganlık sembolü olarak, keçi postu üzerinde bekletilirdi.

**Korkmuyorsa ortaya çıksın,
Ama korkuyorsa yerinde
otursun**

Biz ateşe gidelim.

Bu şekilde doğaüstü güce ateşte yanabileceği bildirilir ve genç kadının vücudunu terk etmesi istenirdi.

Ateşe yaklaşan kadın hiç tereddüt etmeden içinden atlardı. Eğer ateşe değmeden geçerse çevredeki çocuk doğurabileceği konusunda kuşkuyla düşerlerdi. Tören bittikten sonra masalar kurulur, eğlenceler düzenlenir, konuklar şarkı söyler ve dans ederdi.

Gelin eve getirildiğinde kucağına bir erkek çocuk verilir ve bunun erkek çocuğu doğurmasına etkili olacağına inanılırdı.

bolü olarak keçi postunun üzerinde bekletirlerdi.

ÇOCUK OLMADIĞI ZAMAN

Kısırlık, hastalıkla olduğu kadar, kadının vücudunu ele geçiren do-

Gelin Çarşamba günleri yıkanır ve suyu bir ağacın dibine dökerdi.

Bundan sonra genç kadın kocasının evinde dokuz ay daha kalabilirdi. Ve yine çocuk olmazsa yeniden tören düzenlenirdi. Bu kez kadının yanında, "kutsal ağacın kuruyacağı" söylenirdi. Kayınpeder, bir aracıyla gelinin anne babasından aldığı hediye iade ederdi. Gelin, akrabalarına kendisini eve götürmelerini bildirmek zorundaydı. Bazen kadına, yeni bir evlilik için kocasına izin verip vermediği sorulurdu. Eğer bunu kabul ederse kocasının evinde kalabilirdi. Bu şu şekilde açıklanıyor du; baba

- yılan öldürmek (çocuk dilsiz doğmasın diye)
- göğsünü kırmızı bir şeye dayamak (çocuk kırmızı alınlı doğmasın diye)
- büyük bir kaptan su içmek (çocuk zayıf doğmasın diye)
- yumartaların üzerine kuluçka tavuk yatırmak.

Aynı şekilde müstakbel anne bazı yiyecek yasaklarına uyar ve şu yiyecekleri yemezdi:

evine dönmek başlığı da geri vermeyi gerektiriyordu.

ÇOCUK BEKLERKEN

Gelin, anne olacağından emin olunca bununla gurur duyardı, çünkü ilk çocuğunun doğmasıyla "kadınlar sınıfı"na geçirdi. Bundan başka bu durum, en başta geline kocasının ailesinin tam üyesi olma hakkını verirdi. Çocuğun doğacak olması mutlu bir olay sayılmasına karşın, genç kadın genellikle utanır, evdeki yaşlılardan saklanırdı, göz önünde bulunmayı vakıksız sayardı. Hamile kal-

Gelin'in yüzünü bir örtü ile gizliyerek koluna girip onun ateşin yanına getirirlerdi. Bu sırada yürüyenlerin önünden mutlaka yavrusu olan bir keçi geçmeliydi.

diğinde durumunu evli görümcelerine bildirirdi. Kaynana bunu başkaları aracılığıyla öğrenince "Tınise zıgora yılağa?" (gelinimizde bir şey mi belirdi (ortaya çıktı)?) derdi.

Aile üyeleri geline her zaman iyi davranırlar ve hamileliği süresince ağır şeyler kaldırma masına özen gösterirlerdi. Ev işlerinin büyük bölümünü üzerlerine alırlardı. Müstakbel anne çocuğun sağ ve fizik olarak sağlam doğması için bazı yasalara uyardı. Anneyi ve doğacak çocuğu kötü ruhlardan korumak için uygulanan yasaklar şunlardı:

- mezarlığa gitmek (çocuk bayılmasın diye)
- ateşe üflemek (çocuk ateşte yanarak ölmesin diye)
- güneş battıktan sonra avludan çıkmak (kötü ruh rastlamasın ve zarar vermesin diye)
- sandığın veya taşın üzerine oturmak (hamileliği bozulmasın diye)

- tavuk kursağı (çocuk mor dudaklı doğmasın diye),
- balık (hırıltılı solumasın diye),
- tavuk kanadı (kız doğmasın diye),
- tavuk butu (elleri ve ayakları üşümesin diye) - tavuk boynu (başı düz dursun diye),
- yapışık meyve (yapışık ikiz doğmasın diye),
- yanmış yiyecek (tepesinde leke olmasın diye).

İrrasyonel özellikler taşıyan bütün bu sakıncalar, yasaklar eski Adigelerin dünya görüşünün sembolleriydi. Elbette ki bütün bunlar bugünkü yaşamda korunmuyor, fakat halkın eski gelenek ve göreneklerinin anısı canlıdır ve izleri yeni kuşaklarda kendini gösterir.

Ateşe yaklaşan Gelin hiç tereddüt etmeden içinden atlardı. Eğer ateşe değmeden geçersen çevresindekiler çocuk doğurabileceği konusunda kuşkuya düşerdi.

Kavkaz, Ocak, 1993
Miyekuape
Çev: Murat Papşu

Araştırmacıların,
Abhazların yaşları
konusunda
karşılaştıkları tek
ayrılık, erkeklerin
olduklarından
daha genç
olduklarını iddia
etmeleri. Birisi 95
yaşında olduğunu
söyledi ama
kızının, 81 yaşında
olduğunu
kanıtlayan bir
doğum kağıdı
vardı ve başka bir
bilgi 108 yaşında
olduğunu gösterdi.
Gerçekle
yüzleştirildiği
zaman sinirlendi
ve evlenmek üzere
olduğu için bunu
tartışmayı
reddetti.

Kısa bir süre önce Sovyet Cumhuriyeti Abhazya'nın bir kasabası olan Tamış'da, ka-dehimi 70 yaşından fazla göstermeyen bir adam için kaldırdım. "Musa kadar uzun yaşamınız dileğiyle" (120 yıl). Hiç mutlu olmamıştı, çünkü 119 yaşındaydı.

Yüzyıllardır Abhazlar ve diğer Kafkas köylüleri, gezginlerin notlarında uzun yaşamları ve sağlıklı olmalarıyla kendilerinden hayretle bahsettirdiler. Şimdi bile, her fırsatta ABD'de veya başka yerlerdeki gazete raporlarında Abhazların 120 hatta 130 yaşına kadar yaşadıkları söyleniyor. Abhazya'dan New York'a elimde istatistiklerle, fotoğraflarla ve anlattığım hikayenin doğruluğunda ısrar ederek ve zihnimi sürekli meşgul eden "neden" sorusuyla döndüğümde, Amerikalı arkadaşlarım beni cevabı kendi içinde olan alaycı sorularla karşıladılar. "Yoğvet?" gerçek olan, aslında hayır, yoğvet değildi, bu-

na, Abhazlar gerçekten çok fazla yağlı süt içiyorlardı.

Abhazya sarp bir coğrafyaya sahip. Abhazlar küskünlükten çok gururla onun Tanrı'nın sonradan karar verdiği bir şey olduğunu söylüyorlar ama çok güzel. Eğer Abhazlar mitolojik kökenleri hakkında haklılarsa, Tanrı ikinci iyi bir fikre sahipmiş. Karadeniz kıyısındaki bölge yazı tropik, denizden geriye gittikçe Alp dağlarını andırıyor. alçak yerleşimler ve vadiler geçilince Kafkas dağlarının asıl menziline ulaşıyor..

.....
Oraya ilk olarak 1970 yazında, SSCB Academy of Sciences'in davetiyle gittim. Abhazyalılar bü-yüleyiciydiler; geçen yaz döndüm ve gelecek sene tekrar gideceğim. 80-119 yaşlar arasındaki insanların inanılmayacak derecede çok nüfuslarını ve kollektif hayatın organizatörlüğünün de önemli bölümünü üstlendiklerini, kollektivizasyonun ilk kurulma (oluşturulma) aşaması hakkında rapor-tajlar yaparken keşfettim.

Onlarla aylarca birlikte olduktan sonra bile hala yaşlı Abhazların yaşlarını tahmin etmeyi imkansız buluyorum. Genel görünüşleri hiçbir

Abhazya'da

Yüzyıl

Yazan: Sula Benet - Newyork Times Magazin Mayıs 1971
Çeviren: Zeynep Şen

ipucu vermiyor. Yaşlı olduklarını gri saçlarından ve yüzlerindeki çizgilerden biliyorsunuz ama 70 mi 107 mi yaşımda? Abhazya'da karşılaştığım tüm yaşlı insanlar için 70 yaşındadır dedim ve çoğu zaman yanıldım.

Yaşlanma eyleminde, fiziksel ve psikolojik, değişiklikleri belirleyen süreç Abhazlarda bir noktada duruyor. Birçoğu düzenli olarak çalışıyor. Görüş yetenekleri çok iyi ve çoğunun ağzında hala kendi dişleri var. İlerlemiş yaşlarına rağmen duruşları şaşırtıcı diklikte; birçoğu 2 milden fazla yürüyüşlere çıkıyorlar ve dağların aralarındaki ırmaklarda yüzüyorlar. Son derece sağlıklı ve yakışıklı (güzel) insanlar. Erkekler geniş bıyıkları çok seviyorlar, zayıflar fakat çelimsiz degiller. Eski bir söz var, bir erkek yan

olarak uzandığında beli bir köpeğin altından geçebileceği kadar dar olmalıymış. Kadınlar; koyu renk saçlı ve aynı zamanda narin, sarışın tenli ve utangaç gülüşlüler.

Abhazya'daki yaşlı insanların nüfusu hakkında güncel bir kaynak yok, ama geçen yıl ziyaret ettiğim Cgerda kasabasında 81-90 yaşları arasında 71 erkek ve 110 kadın, 91 yaş üstünde de 19 kişi vardı ki bu da 1200 olan kasaba nüfusunun %15'i. Ve bu olağandışı durumun gençlerin göç etmelerinin bir sonucu olmadığına da dikkat çekmek gerek. Çünkü Abhazlar yaşlı ve genç bulundukları (doğdukları) yerde kalmayı tercih ediyorlar ve nadiren geziyorlar veya göç ediyorlar. Toplam rakamların mevcut olduğu sene olan 1954'te Abhazların %2.58'i 90 yaşın üstündeymiş. Sovyetler Birliği genelinde bu rakam yaklaşık %0.1 (binde bir) iken A.B.D. %0.4 (binde dört)müş.

1932'den beri Abhazların uzun yaşamları birçok kez Sovyet ve Abhaz araştırmacılar tarafından sistematik olarak incelenmiş. Bu bilgileri Sohum Etnografya Enstitüsü'nden sağladım. Çalışmalar, genelde, kalple ilgili rahatsızlıkların eğer varsa çok ileri yaşlarda ortaya çıktığını

zıları ise bu tersine işlemiş ama yaşlıların önemli bir bölümü uzak ve yakın geçmiş hakkında çoğu şeyi hatırlamakta. Hepsi kendilerinin varlıklarının zaman ve yer olarak bilincinde. Hepsi mantıklı, net düşüncelere sahip ve çoğu kendi fiziksel ve ruhsal durumunu doğru tahmin etmekte. Aileleriyle ve sosyal olaylara son derece ilgililer. Hepsi çevik, tertipli ve temiz.

Abhazların çok nadir olarak

hastaneye işleri düşüyor, sadece mide bozukluklarında ve doğumlarda. Onların düğün gecesinde kullanmasının hiç de erkeğe olmadığı bile dile getirilmisti Evlilik öncesinde normal cinsel ihtiyaçlarını nasıl karşıladıkları sorulduğunda Abhazlar, gülümseyip "hiç" diyorlar ama onlarında herkes gibi, sağlıklı heteroseksüel seks yerine geçen yollar buluklarını tahmin etmek zor değil. Bugün bazı gençler, yaşlıların şaşkınlıkları içinde 30 yaş beklemek yerine 20'lerin ortalarında evleniyorlar.

Zevkin ertelenmesine gülmünebilir, ama ya gelecek için uzatılan zevkin beklentisi? Belki bunun daha fazla nedeni, vardır. Abhazların cinsel yaşamlarını inceleyen tıbbi bir grup, bir çok erkeğin 70 yaşından sonra bile seksüel, potansiyelini koruduğunu, kadınların ise yüzde 13,6'sının 55 yaşından sonra bile adet görmeye devam ettiğini tespit etti.

Tarba Sit, (102) bana evlenmek için 60 yaşına kadar beklediğini çünkü "sağda solda, çok iyi zaman geçirdiğini itiraf etti. Yakın bir zamanda da üzgün bir tonla "karıma karşı istek duyuyorum ama gücüm yok" dedi. Bir akrabasının 9 çocuğu olmuş, en küçüğü, babası 100 yaşındayken dünyaya gelmiş. Doktorlar 1963'te 119 yaşındayken ondan sperm elde etmişler ve hala potansiyelini koruyormuş. Araştırmacıların, Abhazların yaşları konusunda karşılaştıkları tek ayrılık, erkeklerin olduklarından daha genç olduklarını iddia etmeleri. Birisi 95

Yaşanır

gösteriyor. 90 yaşın üstünde bir grup Abhazı inceleyen (muayene eden) araştırmacılar, erkeklerin %40'ının, kadınların %30'unun okuyacak ve bir ipliği iğneye gözlüksüz geçirecek kadar iyi gördüklerini ve %40'ının da, çok iyi duyduğunu ortaya çıkarmışlar. 100 yaşın üstünde 123 kişi üstünde yapılan 9 yıllık araştırmada ise hiçbirinde ruhi hastalık veya kanser olmadığı rapor edilmiş.

De N.G. Sichihava, tarafından bu çalışmada Sohum'da Geronoloji Enstitüsü'nde başlatılan yaşlılar olağanüstü bir psikolojik ve nörolojik istikrar göstermişler yaşlılardan birçoğu uzak geçmişi çok iyi hatırlamakta, ama daha yakın geçmişi daha az hatırlamakta. Ba-

yaşında olduğunu söyledi ama kızının, 81 yaşında olduğunu kanıtlayan bir doğum kağıdı vardı ve başka bir bilgi 108 yaşında olduğunu gösterdi. Gerçekle yüzleştirildiği zaman sinirlendi ve evlenmek üzere olduğu için bunu tartışmayı reddetti. (Makhti Tarkil, 104.) Durupsh'te konuştuğum, bu açıklamanın bir evlilik öncesinde normal olduğunu söyledi. "Bir erkek 100 yaşına kadar erkektir, ne demek istediğimi biliyorsunuz. Sonrasında eh, yaşlanmaya başlar.

Abhaz kültürü kadın için bağımlı ve ikincil bir rol, öngörür, gençler görünüşleri gergin (stresli)dir ve evlendiklerindeki hizmet işi esas görevleridir. Devrimin getirdiği değişikliklerin sürecinde (Abhazların yaşamlarında görülen diğer değişiklikler gibi bazı kadınlar çalışmaya başladılar ama, gelenekler hala güçlü). Genç bir kadının yetiştirilirken onu Abhaz kızlar standartlarında en güzeli yapmak için büyük çaba harcanır. Genç kızlar bellerini inceltmek ve göğüslerini küçük tutmak için göğüs ve bel çevresine deri bir korse giyerler, bu korse ancak düğün gecesinde çıkarılır. Ten açık ve kaşlar ince olmalıdır: çünkü geniş bir alın da aynı zamanda istenen bir özelliktir, kaşlar alınır ve çamaşır suyu ve çeşitli otlarla yapılan uygulamalarla tekrar çıkması önlenir. Bir bayan aynı zamanda iyi bir dansçı da olmalıdır.

Bekaret, evlilik için kesin bir gerekliliktir. Eğer bir kadının bakire olmadığı ispatlanırsa, damadın onu ailesine geri götürme ve düğün hediyelerini geri alma hakkı vardır. Damat bu hakkını mutlaka kullanır, gelini geri götürür ve ailesine "ölünüzü geri alın" der. Ve onun için diğer tüm duruma uygun davrananlar için olduğu gibi, o bir ölüdür. Abhaz toplumunda o kadın bu reddedilişten dolayı o kadar utanç verici bir duruma düşmüştür ki bir daha evlenecek birini bulması imkansızdır. (İlerde, belki daha yaşlı bir dulla veya uzak bir kasabadan daha az istenen bir erkekle evlenebilir). Bu keşfedildiğinde suçluları isimlendirilmesi istenir. Ailesini öç almak ve bir kan davası başlatmaktan korumak için de yakınlarında ölmüş birinin ismini seçer.)

Evli ya da bekar Abhazlar için

alçakgönüllülük özelde değil, toplumda son derece önemli bir meziyettir. Seks, hatta aşk hakkında bile toplumda kuvvetli huzursuzluk ve utanç duygusu hakimdir. Yabancıların bulunduğu bir ortamda bir erkek karısına dokunamaz, yanına oturamaz hatta konuşamaz bile. Kadınların koltukaltları erojen bölge kabul edilir ve eşi dışında kimse göremez.

Eşinin ailesinde, gelin tamamen kabul edildiği halde bir yabancısıdır. Onun varlığı her zaman kocasının ona olan tutkusu nedeniyle ailesine olan sadakatının azalacağı tehditini taşır. Abhaz geleneklerinde, bir kadın kayınvalidesinin varlığında hiçbir zaman elbise değiştirmemeli veya banyo yapmamalıdır ve bir Abhaz çifti bir odada yalnızken, erkeğin annesinin seslerini duymaması için daima alçak sesle konuşurlar.

Şekillendirilmemiş bir Abhaz

düşünce sistemine göre, bir Abhaz hiç bir zaman emekli olmaz. Yaşamının başından sonuna kadar yapabildiği herşeyi yapar çünkü kendisi gibi çevresindekilerde çalışmanın hayatı canlılık kattığını düşünürler. Kendi isteklerini kendi uygular ve bu istekler yaşıyla birlikte azalır fakat toplumdaki statüsü yükselir.

Yaşlı Abhazlar hakkında 9 yıllık çalışmasında Dr.Sichinava Abhazların çalışma alışkanlıklarını detaylı bir şekilde inceledi. Bir grup 82 erkekten oluşuyordu, bunların birçoğu 11 yaşından beri köyde çalışıyorlardı ve 45 kadın da gençliklerinden beri evde çalışıyor ve çiftlik hayvanlarının bakımına da yardım ediyorlardı. Sic-

hinava, erkeklerin 48'inde 80-90 yaş arasında, geri kalanında da 90-100 arasında iş yükünün oldukça azaldığını belirledi. Kadınlardan 27'si 80-90 yaş arasında daha az iş yapmaya başlamışlar, diğerleri ise 90 yaşından sonra yavaşlamaya başlamışlar. Hayvancılık yapan birkaç erkek 90 yaşından sonra hayvan sürülerini dağlardaki akarsu yataklarına kadar çıkarmayı bırakmışlar ve çiftlik hayvanları yetiştirmeye başlamışlar. Çiftçiler daha az arazide çalışmaya başlamışlar; birçoğu saban sürmeyi ve ağır kaldırmayı bırakmış ama (işin içinde eğilmek olduğu halde) yabancı otları temizlemeye ve diğer işleri yapmaya devam etmişler. Birçok kadın tarlada çalışmayı bırakmış ve bir kısmı daha az ev işi yapmaya başlamış. Bütün aileye hizmet etmek yerine (evliliklerle genişleyen Abhaz ailesi 50 veya daha çok kişi olabilir) sadece kendilerine ve çocuklarına hizmet etmeye başlamışlar. Ama tavuklara yem vermeye ve örgü örmeye devam etmişler.

Dr.Sichinava aynı zamandan 100 yaşının üstünde 21, erkek ve 7 kadını, gözlemledi ve bir çoğunun günde 4 saat ortak çiftlikte çalıştığını tespit etti, erkekler zararlı otları temizliyorlar, kadınlarsa bütün yapıklarını topluyorlardı.

..... Çalışma alışkanlıklarındaki köklü değişikliklerin Abhaz uzun yaşamını etkileyip etkilemeyeceğini tahmin etmek çok uzun yıllar alacak.

..... Minosyan Grigorii, çoğu zaman gençlere örnek gösterilecek şekilde, 90 yaşında yılda 230 gün çalışmış. (Bir çok Amerikalı, iki haftalık tatil ve birkaç tatil günü ile, yılda 240 ile 250 gün arasında çalışır, birçoğu günde 8 saatten az çalışır.)

Sovyet tıbbi yetkilileri ve Abhazlar, uzun yaşamlarında çalışma alışkanlıklarının büyük etkisi olduğu fikrinde birleşiyorlar. Doktorlar Abhazların çalışma şekillerinin hayatı organların düzenli olarak çalıştırılmasında büyük yardımcı olduğunu söylüyorlar.

Abhazlar, derler ki:"insan dinlenmeden çalışamaz; çalışmadan da dinlenmenin tadı çıkmaz..."

Bu tutum, tıbbi ölçümlere göre

gereksiz olmasına rağmen işin kendisi kadar önemli olabilir. Bu tutarlı bir yaşam şeklinin bir parçasıdır: Çocukluklarında en basit işten en ağırına kadar yapabildiklerini yaparlar ve yaşlandıklarında çalışma ivmeleri azalır fakat sıfırlanmaz. Yaşlıları, hiçbir zaman oturur durumda göremezsiniz. Yapabildiklerini yaparlar ve bazıları ortak çiftliklerin çalışma sistemini bir çeşit sömürü olarak kabul ederler, bu da kendi alanlarında faaliyet göstermeleri için bir fırsattır.

Fazla yemek yemenin Abhazya'da çok tehlikeli olduğu düşünülür ve şişman insanlara hasta gözüyle bakılır. Yaşlılar az da olsa kilolu bir abhaz genci gördüklerinde, hemen onun sağlık durumunu araştırırlar. "Bir Abhaz şişmanlayamaz" derler. "Bir atın sırtındayken ki komik görünüştünü hayal edebiliyor musunuz?" Fakat, yaşlıların bu sözlerine rağmen gençler dedeleri ve babalarından çok daha fazla yiyorlar; hafif, kaslı ve çevik biniciler artık eskisi kadar çok aranmıyor.

Abhaz diyeti(menüsü), hayatın diğer kısmı gibi, sabit değişmez. Araştırmacılar 100 yaş ve üstündeki insanların tüm hayatları boyunca aynı yiyecekleri yediklerini tespit ettiler. Çok az tercih değişikliği, gösterirler ve ekonomik statüleri değiştiğinde dietlerini değiştirmezler. Kalori girdileri Abhazya'daki endüstriyel işçilerinkinden %23 daha azdır ve iki kat daha fazla vitamin C alırlar: endüstriyel işçilerin kalple ilgili şikayetleri çok daha fazla ve kanlarında çok daha fazla kolesterol var.

Abhazlar geleneksel bir şekilde yemek yerler. Misafirler olduğunda her kişi sırayla gerçek veya hayal ürünü faziletlerinden dolayı övülür. Bu tip yemekler birkaç saat sürebilir. Ama hiç kimse rahatsız olmaz çünkü yemeklerini ılık yemeyi severler. Yemek küçük parçalara ayrılır, düz ve büyük tabaklarda servis yapılır ve parmaklarla yenir. Ortam ne olursa olsun, Abhazlar yemekten küçük parçalar alırlar ve çok yavaş çiğnerler. Pıhtı ve maltaze akışını teşvik eden alışkanlık dietin çoğunluğunu kapsayan karbonhidratların en iyi şekilde sindirilmesini sağlar. Ve geleneksel

olarak Abhazya'da hiç artık yemek bırakılmaz. Yenmeyen yemek en son hayvanlara verilerek elden çıkarılır ve sadece 2 saat önce pişmiş olsa bile kimse misafire ısıtılmış yemek sunmayı aklından bile geçirmez. Bununla beraber bazı gençler, batı fikirlerindeki etkisi altında kalarak bu uygulamayı israf olarak nitelendiriyorlar.

Abhazlar nispeten daha az et yiyorlar, belki haftada bir veya iki kere ve tavuk, sığır eti, genç keçi etini, kışınsa domuz etini tercih ediyorlar. Balığı sevmiyorlar ve çokca bulunmasına rağmen nadiren yiyorlar. (Et her zaman tazeysen kesilir ve ya ızgara yapılır ya da kanın akması durana kadar minimum düzeyde) kızartılır(veya tavuk etinde et beyaza dönene kadar). Bu Abhazlar dışındakiler için biraz serttir ama sorun yaratmaz.

.....

Abhaz yemeklerindeki başlıca

devamı gelecek sayı

Ömer Büyüka Türkiye'de yaşayan ve 100 yaşına merdiven dayamış olan Abhaz kökenli araştırmacı

TIBBİ MÜDAHELELERİ KENDİLERİ YAPIYORLAR

Abhazlar, birçok hastalığı tedavi etmek için 200'den fazla yabancı bitkiyi incelikle işleyerek çok özel bir halk ilacı uyguluyorlar. Derin yaraları iyileştirmek için plantain yapraklarını kullanıyorlar, kızamık için Ranunculuses alıyorlar, polygonaceae'yi pıhtılaştırıcı olarak kullanıyorlar ve asofetidayı da (Şeytanın gübresi olarak ta biliniyor)spazm giderici olarak kullanıyorlar. Bütün yapılanlar başarılı olamazsa, bir doktor çağırıyor ve yaşlı Abhaz hastaneye götürülüyor, fakat her zaman iyileşecek ümidiyle yapıyor bunlar. Hiçbir zaman kadereci bir yaklaşımları yok:"Eh, bu yaşta ne bekleyebilirsiniz ki?" diyor. Hastalık normal ve doğal olarak kabullenilmiyor.

Kabıpha Aydıhan 100 yaşını aşmış Türkiye'li bir Abhaz

ESRA KONFEKSİYON

**İmalat, Toptan, Fason
Penyede Temiz İş**

Merkez: Hızırbey Caddesi No: 6 KADIKÖY

Tel: (0216) 349 80 25-345 81 81

fax: (0216) 337 75 33

Şube: Sitealtı Sk. 16/1 FİKİRTEPE-KADIKÖY

Yaşayan Kültürler

İTALYA'DA OKUL VE AZ YAYGIN OLAN DİLLER

Sergio Bonato

Bugün gezegenimizi parçalayan pekçok gerginlik ile çatışmanın, ödün vermez milliyetçi ve özerk taleplerin temelinde ekseriya bölgesel diller ve azınlık dilleri ile kültürleri sorunu yatmaktadır. İtalya'daki tüm azınlık dillerinin temsilcilerinin, İtalyan ve Avrupa üniversitelerinin uzmanlarının katıldığı "Günümüzde İtalya'da Okul ve Azınlık Dilleri" konulu bir konferans Asiago, Roano ve Luserna'da yapıldı. Konferans, Avrupa Topluluğu, Instituto di Cultura Cimbra, Instituto Mocho Cimbro ve Confemili'nin değişik yerel kurulları daha az yaygın olan diller için Avrupa Barosu'nun İtalya Komitesi'nin yardımı ile organize edildi.

Kongre, Vicenza ilinden Comunita Montana'nın ve Veneto bölgesinin selam mesajı ile açıldı ve Roma üniversitesinden pedagoji profesörü Fabrizio Ravaglioli'nin bir konuşması ile başladı. Prof. Fabrizio, "İtalya'da Zorunlu Tedrisat Programında Çokkültürlülük Sorunu ve Çokdillilik" konusunda konuştu. Ortaokulların 1979, ilkokulların 1985 yılı öğrenim ve öğretim programlarını, ayrıca 1990 yılı okul öncesi yönetmeliklerini esaslı bir analize tabi tuttu. Bu münasebetle okul reformlarının sınırlarıyla bozukluklarının ve aynı şekilde onların boşlukları ile içlerindeki yeni teşviklerin altını çizdi. Örneği ortaokul

programında "çokkültürlülük" kavramına rastlanmıyor, ama yazarlar(programın yazarları belirtiliyor. Ç.N.), yabancı dillere değindikleri yerde, coğrafya ile tarihin, farklılıkları ve kültürel çeşitlilikleri zaman ve mekan içersinde açıkladığının bilincindeler. Sönmürgeleştirmekten arındırmanın anlatıldığı bölümde, dikkat sadece hakim kültüre değil, bilakis bölgesel dillere de ve geleneklere yöneliyor.

İdeallerin ve ideolojilerin yıkılmasından sonra günümüzdeki eğilim geleneklerle yerel kültürlerde korku ve yılgınlığı gidermeye yarayacak bir çerçeve, bir dayanak aramaya gidiyor.

Konferans, Prof. Maria Antoniette Pinto ve Prof. Giovanni Freddi'nin konuşmaları ile sürdürüldü. Roma Üniversitesi'nden olan Prof. Pinto'nun konferansının konusu "Azınlıklar ve Ulusal Diller-Sorunun Metalinguistik ve Kognitiv Bakımdan Görünüşüydü". Bu konuşmada, Kanada ve Avrupa'da uygulanmış olan testlere dayanarak çeşitli dillerdeki öğrenme süreci önemle vurgulandı.

Okulda öğrenilen yerek dil, ulusal dilin öğrenilmesini güçleştirmez, tersine ona yararlı olur, kavramsal ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirir, iletişimin gereklerini yerine getirir, duyarlılığı güçlendirir. Buna ek olarak, tecrübeler, marjinalleşmiş ve horlanmış Romanların(Çingenelerin), İtalyan dilinde aşığı tabakalardan gelen aynı yaş grubundaki erkek çocuklardan daha yüksek iletişim yeteneğine ulaştığını kanıtlamıştır.

Venedik Üniversitesi'nden Prof. Giovanni Freddi'nin konuşmasının konusu "Anadil, İtalyanca ve Yabancı Dil Didaktik Bir Sorun" idi. Konuşmacı "Ülkemizin sosyodilbilimsel(sosyolinguistik) temeli son derece ilgin durumların mozaiginden oluşuyor." dedi, çokdilliliğe yönelecek ve bölgesel- veya azınlık dillerin enternasyonal bir zihniyetle kıymetini bilecek değişik okul tiplerine dikkat çekti.

Profesör Freddi ilk-ve ortaokullar için çözüm modelleri önerdi. Bunlar temel gerçekten çıkıyor. Ki "Sadece yetkinin devletten bölgelere geçmesi bile sözü edilen durumun farklılıklarına ve özelliklerine uygun olan bir okul sistemini garanti eder. Değişik sosyolojik realiteler dikkate alınarak bölgeler, çeşitli yerel modeller arasında seçim yapacak hale getirilmelidir."

Konferans bir takım kararların çıkartılmasıyla son buldu, bu karar özetle:

- Dilsel azınlıklarla ilgili yasanın hala meclisten geçmemiş olmasını kınadı;
- Azınlık dilleri ve bölgesel dillerle hiçbir okul açılmamasını öngören öğretim yasası tam anlamıyla yetersiz bulundu;
- İtalya toprakları üzerinde bulunan yerel dillerle öğrencilerin sistematik ve yapılaşan sözlü öğretimin yanında, öğrencilerin doğal çiftdilliliğinin saygınlık kazanmasını talep etti.

Kaynak: Contact Bulletin(Nr.1 1992),Dublin-İrlanda

Çeviren: Özalp Göneralp

Çeviri - Derleme

Çeçen Masalı

ХЪЕКЪАЛ ДОЛУ ВОККХА СТАГ А, КЪИЗА ЭЛА А

Хъахалерчу заманчохъ цхъа эла хилла нохчашна юккъехъ вехаш, шен махка тӀехъ бехаш наш а болуш. Цу элан Ӏедал хилла, шен махка тӀехъ вехаш къан а велла, кхузткъа шо кхаьчначу стаге цхъацца хала хаттарш а дой, царна нийса жоп ца делча иза вуьйш, кхузткъа шо кхаьчначу стеган хъекъал кӀезиг хуьлу, цо юуш молу хӀума чохъ йисар гӀоли?ю, олий.

Цхъана кӀентан цхъа да хилла кхузткъа шарал тӀехваьлла. Ду кӀанта и шен да, верна кхоьруш, велла а аьлла, хьулвина кхобуш хилла. И хаа а делла, эло, кхайкхина иза тӀе а валийна, аьлла:

— Ас цхъа-ши хаттар дийр ду хьоьга. Цунах ахъ нийса жоп лахъ, верах хьалхавер ву хьо, ца лахъ, вуьйр ву.

Воккхачу стага цу элана жоп луш аьлла:

— Делахъ дика ду, сан оцу хеттаршна жоп дала ницкъ кхацахъ, хӀинцачул тӀаьхъа кхин воккха стаг ца вен дош дала деза ахъ.

Эло, цо бохург тӀе а лавцна, бос цхъаь болуш мас цхъаь йолуш, цхъабосса ши боргӀал хьалха схъа а ялийна, хаттар дина:

— ХӀокху шиннах йоккха муьлханиг ю?

ДӀавоьллачу воккхачу стага, и ши боргӀал ара махе а иьккхина, хьалха хьаьжкӀаш а тесна, дӀахӀоттийна. Царга хьажа а хьаьжна, къонахчо эле аьлла:

— ХӀара йоккха ю, хӀара жима ю.

Эло цуьнга хьаттина:

— Муха хии хьуна цу шиннах йоккхяхьберг а, жимахьберг а?

Воккхачу стага жоп делла:

— Цу шина боргӀалх йоккхяхьберг, шегахъ ницкъ болу дела, махана духал а йирзина, хӀоь баа хӀоьттира, жимахьберг, шегахъ ницкъ кӀезиг хиларна махехъа букъ а берзийна, хӀоь баа хӀоьттира. Цу тидамах хира суна цу шиннах йоккхяхьберг а, жимахьберг а.

Эло цуьнга аьлла:

— Цхъаь хии хьуна. ХӀинца хӀара шолгӀаниг хьуна хаахъ верах хьалхаволу хьо.

Воттанца шарбина, стомма юьхьиг а, юткъа юьхьиг а къаь стар йоцуш цхъа хен хьалха дӀа а хӀоттийна, цуьнга хаттар дина:

— ХӀокху хенан стомма юьхьиг муьлханиг хилла?

ДӀавоьллачу воккхачу стага и хен цхъана лекхачу басара чухаьхкина. Бухакхаьчча хьаьжначу цо аьлла:

— ХӀара юьхьиг стомма хилла, хӀара юьхьиг юткъа хилла.

Эло цуьнга хаттар дина:

— Муха хии хьуна иза?

— Дечиган Ӏедал ду, мел ахъ цхъабосса ши юьхьиг нисийча а, охъанехъа ша чухаьхкича, цтомма хилла юьхьиг хьалха а йолуш, юткъа хилла юьхьиг тӀаьхъа а йолуш соцуш.

Эла, цо делла жопаш нийса хилар а магийна, цул тӀаьхъа цкъа а воккха стаг ца вуьйш сецна.

ДӀаяздина Джамалханов Зайндис вешин Мохьдин дешнашца.

АКИЛЛИ YAŞLI ADAM VE BEY

Çok eskiden Çeçenistan'da yaşayan zengin bir bey varmış. Bu beyin bir kuralı varmış, ülkesinde yaşayan 60 yaşını doldurmuş insanlara zor bir soru sorar, doğru cevap veremeyenleri öldürürmüş; 60 yaşına gelen insanlarda zekanın azaldığını, ölürlerse yedikleri ve içtiklerinin hal-ka kalacağını düşünüyormuş.

Bir gencin 60 yaşını geçmiş bir babası varmış. Genç, babasının öldüğünü söyleyerek gizlice ona bakıyormuş. Kim söylemişse, bunu duyan bey yaşlı adamı yanına çağırılmış ve demiş ki:

-Sana bir-iki sorum olacak, doğru cevap verirsen hayatını bağışlarım, ama veremezsen ölürsün.

Yaşlı adam:

-Tamam, ama eğer ben sorularınıza doğru cevap veririm, siz de bana bundan sonra yaşlıları öldürmeyeceğinize söz vermelisiniz demiş.

Bey, yaşlı adamın söylediğini kabul etmiş. Renkleri, görünüşleri aynı olan iki horozu önüne koyarak sormuş:

-Bunlardan hangisi daha yaşlı?

Yaşlı adam horozları dışarıya rüzgara çıkarmış ve önlerine darı atarak beklemiş, daha sonra beye dönmüş ve işaret etmiş:

-Bu büyüğü, bu da küçüğü.

Bey sormuş.

-Büyüğünü, küçüğünü nasıl bildin?

Yaşlı adam cevap vermiş:

- O iki horozdan büyüğü güçlü olduğundan rüzgara karşı durarak darısını yemeye başladı; küçüğü ise güçsüz olduğundan rüzgara sırtını dönerek yedi. Bu farklılıktan anladım hangisinin büyük, hangisinin küçük olduğunu.

Bey adama şöyle demiş:

-Birisini bildin. Şimdi ikincisini de bilersen ölümünden kurtulursun.

Mükemmel düzeltilmiş, kalın ucu ile ince ucu aynı olan dalı önüne koymuş ve ona sormuş:

-Bu dalın kalın ucu hangisi?

Yaşlı adam sopayı yüksekçe bir tepeden atmış.

Düşünce bakarak cevap vermiş:

-Bu ucu kalın, bu ucu da ince.

Bey sormuş:

-Bunu nasıl anladın?

-Odunun kendi kanunu vardır, ne kadar iki ucunu da aynı şekilde düzeltsek, yüksekten atıldığında kalın ucu önde, ince ucu da geride kalır. Bey onun verdiği cevapların doğru olduğunu görüp söz verdiği gibi bir daha yaşlıları öldürmemiş.

Nohçiyn Tuyranaş (Çeçen Masalları)
Çeviren: Müzeyyen Özdemir

Esintiler

FAZU ALİYEVA

Dağıstan'da yaşayan şairler içinde Resul Hamzatov'dan sonra gelen Fazu Aliyeva, Avar (Ma'arula) edebiyatında önemli isimlerden biridir. 1993 yılında İstanbul'u ziyaret eden bayan şairin yukarıda okuduğunuz şiiri "Yuvadaki Huzur Ne Zaman?" adlı şiir kitabından alınmıştır.

Yolun açık olsun oğlum,
erkeğin değeri bil ki,
evin eşğinde değil,
uzak diyarlarda verilir.

İsterim ki sen her zaman,
kıymet ver ateşe ve
ateşten saçılan kıvılcımlara
ve kıvılcımlarla gözüne yansıyan,
parıltılara,
nasıl bir yolcu kıymet verirse,
uzun soğuk bir yolda,
sıcak alev yalımlarına,
İsterim ki tutumlu ellerinle,
nasıl aç bir insan tutar,
ekmeği kavırsa,
öylesine sarıl ekmeğine.

İsterim ki bir bağ odun,
yansın duman duman
ve ekmeğin sıcak sıcak,
tutkuyu kamçılayan,
kokusu tatlı yavan,
yuvanda bil ki yanan,
senin baba ocağın,
benim yürek yangınım,
olsun sonsuza değin,
kalmak için,
yuvaya dönüşün...

Ne kadar havalanırsan da
kanatlarınla,
Ne kadar yükselirsen de
zirvelere,
Unutma sonsuza değin,
şu üç kıtsalı:
Emdiğin ana sütün,
-Dost eli,
-Avuçlarını kavrayan,
fırtınalı anlarda
Ve duduklarını sevgilinin,
İlk öpüşü aşkına, Unutma,
-Nasıl severdin nasıl ah,
boğulurken öpücüklerime.

Çeviren: Musa Ramazan

Son İstek

Bithi olacaksam

Çayır çimen olayı

Aman baldıran değil

Yol altında kalacaksam

Gelin arabaları geçsin üstümden

Çelik paletler değil

Üstümde çocuklar koşsun

Ne kağan ne kovalayan

Aşkerler değil

Kerpiç yaparsanız beni

Okullarda kullanın

Cezaevlerinde değil

Soluğum tükenmez de kalırsa

İstik oltürsünler

Aman ha düdük değil

Kalem yapın beni kalem

Şiirler yazan sevi üstüne

Ölüm kararı değil

Ölünce yazmalıyım defne yapraklarında

Sakın ola ki

Silahlarda değil

Aziz Nesin

1953'ten günümüze

dergiciliğimiz

Aydın Osman Erkan

geçen sayıdan devam

Kafkas Dergisi

Sayı 7. Temmuz 1953, fiyatı 50 krş.
Kapak Resmi :Kuzey Kafkasya'da kabile reislerinin toplantılarını gösteren bir fotoğraf.

İçindekiler :

1. Bir Tavzih (Şeref Terim)
Geçen sayıda yazılan (Üstün Irk Yoktur) adlı yazının devamı sayılan bu yazıda kabilecilik ve benzeri cereyanlarla birliğin bölünmesinin ne denli zararlı olabileceği vurgulanıyor.

2. Eski Çerkeslerde Din, İtikat, Tabiatperestlik, Duridizm (Dr. Vasfi Günsar)
Pagan inancından başlayarak Adige-Abhaz dinlerini inceleyen yazar eski Yunan ve Roma dinleri ile kıyaslamaktadır. Çok ilginç bir yazı.

3. Kafkasya'da İngiltere'nin Ticaret Durumu (Ahmet Canbek Hayjoko)
Geçen sayılardan devam eden yazının son bölümüdür.

4. Kızıl Ahtopot'un Yeni Taktiği (Dr. Aziz Alpaunt)
Geçen sayıdan devam ediyor.

5. Mısır, Mehmet Ali ve Kurulan Pusu (Nart)
Mısır Devlet Başkanı Mehmet Ali Paşa'nın Memluklara kurduğu kallesçe pususu ve onların yok edilişi konu edilir.

6. Özdemir Paşa (Em. Albay Tahir Baykal Thuştok)
Şapsığ, Thuşt Baybars'ın torunu, Bikal'in oğlu Özdemir Paşa'nın çok ilginç ve önemli özgeçmişi.

7. Ana yurdum (şiir)
2.5.1953 (Asım Boran)

8. Bir Kafkasyalının Canlı Hatıraları (M.Dağlı)
Kafkasya Konfederasyonu'nu savunan bir yazı.

9. Kafkas (Aziz Meker)
Geçen sayıdan devam

10. Çağlayanla Promete (şiir)
(Ö. Büyüka)

11. 1 Mart 1811'de Mısır'da Memlukların Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından Yok Edilişleri (Alxsandre Bida'nın tablosu)

12. Çerkes Hasan Vakası (İmzasız)
Bir tarihi olayın kısa bir izahı.

Kafkas Dergisi

Sayı 8. Ağustos 1953 fiyatı 50 krş.
Kapak Resmi : Soçi Şehri

İçindekiler :

1. Kafkas Mücadelelerinin Medeniyet Dünyasına Hizmetleri (İsmail Ziya Bersis)
Kafkas dağlı halklarının, Rusya'nın güneye inmeye yönelik emperyalist emellerine nasıl set çektikleri konu ediliyor.

2. Komünizmle Savaşan Milletler Birliği (Yeni Sabah)
Savaş sonrası dünyadaki demokrat ülkelere komünist tehdidi konu ediliyor.

3. Çerkeslerde din, itikat ve Hristiyanlık (İmzasız)
Eski Çerkesya ile ilgili, bu konularda bir inceleme

4. Okuma Zevki (Şeref Terim)
Okuyarak tarihi ve dost ile düşmanı tanımak.

5. Kafkas (Aziz Meker)
Geçen sayıdan devam ve Maraşal Fuat Thuğa (Txuga) Paşa'nın fotoğrafı.

6. Duygu (Topluigne)
Nasihat türünden bir küçük yazı.

7. İlan
Kafkas Kültür Derneğinden, Kır Balosunun 26 Eylül 1953 Günü Moda'da ki Bomonti Gazinosu'nda yapılacağı.

8. Suriye ve Ürdün'de Çerkesler (Selim Gvevok)
Osmanlıların güvenlik nedeniyle bu ülkelere Çerkesleri yerleştirmeleri ve sonuçları (Suriye Çerkes alayından bir grubun fotoğrafı.)

9. Bir teklif ve Bir Hatıra

(M.Hadi Altay-Arkeolog)

Çerkesleri taktir eden bir Macar profesörü ile ilgili anısını anlatırken, bu zaman Çerkeslerin Hitlerlerle olan yakınlığına da değindiğini konu ediyor.

10. Çerkeslerde Atasözleri (Seyin Time)
Önceki sayıdan devam

11. Abdülmecit Çermoy 1882-1937 (İmzasız)
Kuzey Kafkasya'nın ilk devlet başkanı, Tapa Çermoy'un özgeçmişi. Fotoğraflı.

12. Kafkas Harp Meydanları (İngiliz basınından)
W.H. Allen ve Muratof tarafından yayınlanacak olan ilginç kitap konusunda bilgi veriliyor.

13. Rus Şairlerinden Mihail Lermontov ve İsmail Bey
Bu konuda yazılmış kısa bir imzasız yazı.

14. Yurt ve Dünya Haberleri
Kore'de mütareke imza edildi ve ateş kesildi. vb.

15. Kraliçe Elizabeth (Kansav)
İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in geçen aylarda taç giymesi münasebetiyle, o ülkedeki krallık müessesesinin bir incelemesi.

16. Faydalı Bilgiler
İhlamurdan bahsediliyor.

17. Büyük Aşk (şiir)
(Turhan Yavuz Marşan)

18. Mühim bir ilan. Maver-i Ürdün, Amman
Habita oğlu Guketlof adlı bir Çerkes. Kafkasya'dan Avrupa'ya, oradan da Ürdün'e gelmiş. İlanla 1912'de Türkiye'ye gelmiş olan ailesini arıyor.

Kafkas Dergisi

Sayı 9. 1 Eylül 1953 fiyatı, 50 krş.
Kapak Resmi:Kuzey Kafkasya da Bir Dağ Kasabası.

İçindekiler:

1. Çerkesistan da Usulü Hükümet ve Sureti Medeniyet (İsmail Ziya Bersis)
Bu ülkenin siyasal, toplumsal, v.b. durumları konu edilerek anlatılıyor.

2. Gazavat Marşı (şiir)

(Turhan Yavuz Marşan)

3. Nefiset Murat (Rasim Rüştü-Kahire)
Bir Memluk beyinin karısının öyküsü.

4. Çerkeslerde din, itikat, İslamiyet (Dr. Vasfi Güsar)
Çerkeslerin İslamiyet'i bazı adetlerini koruyarak kabul etmiş olduklarını belirten ilginç bir yazı.

5. Ürdün Haberleri

6. Veciz Sözler

7. Batı Adige ve Azegaların Büyük Hicretten Evvel Kafkasya'da Oturdıkları Yerler (Ali Sultan)
Teker teker bütün kabilelerin yerleşim merkezleri kapsamlı olarak belirtilmiştir

8. Faydalı Bilgiler (Dr. Atsok)
Üzüm ve ayva konu edilmektedir.

9. Kafkas (Aziz Meker)
Geçen sayıdan devam.

10. Adapazarı Yolunda (Şeref Terim)
Yazar, trende rastladığı bir Kafkas göçmeniyle ilgili anılarından söz etmektedir.

11. Müşir Fuat Paşa (Lütfi Arif Kemler)
Yazar bu zatla geçmiş olan bir anısını anlatıyor.

12. Çerkeslerde Aile Hayatı (Baj)
Baba-Ana ailesi konu ediliyor.

13. Şamil Devrinde Askeri Malzeme (Baturbek)
O devirde askeri cephane temini v.b. konular.

14. Kafkas Mücahiti Şeyh Mansur (İmzasız)
Bu Çeçen liderinin özgeçmişidir.

Kafkas Dergisi

Sayı 10. 1 Ekim 1953 fiyatı 50 krş.
Kapak Resmi : James Stanislas Bell'in kitabından Çerkesya'nın 1839 yılındaki haritası.

İçindekiler:

1. Yabancı Memleketlerde Kafkas Dernekleri (İsmail Ziya Bersis)
Avrupa'da kurulmuş Kafkas derneklerinin birlikten yoksun olmalarından ötürü, Birleşmiş Milletlerden yardım almayışları konu ediliyor.

2. Prens Hatuva'nın Şarkısı (şiir)
(Turhan Yavuz Marşan)

3. Çerkes ve Kırım Tatarlarının Tarihi Münasebetlerine bakış (Dr. Vasfi Güsar)
Çerkesler ve Tatarlar arasında iyi ve kötü ilişkileri anlatan ilginç bir yazı.

4. Üstün Irk Meselesi ve Hamasi Bir Tablo (Turhan Yavuz Marşan)
Geçen sayılarda yazılan bazı yazıları konu alarak fikir oluşturuluyor.

5. 1877-1878 Senelerinde Türk-Rus Harbi Esnasında Şimali Kafkas (Çeçenistan ve Dağıstan'da) Rusya'ya Karşı İsyanlar (Mehmet Ketey)
O savaşta Kafkasya'da ayaklanmaları ele alıyor.

6. Çerkesler de At ve Binicilik

(Seyin Time)

Bu toplumdaki at sevgisi ve binicilikteki yetenekler konu ediliyor.

7. Sanat

İmzasız bir yazı, sanatın doğuşu vb.

8. İmam Şamil'in Nişanları (Adil-Bek Kulatti)
Şamil'in yararlılık ve üstün cesaret gösterenlere verdiği çeşitli madalyalar fotoğrafları ile konu ediliyor. Nişanların üzerinde ki yazılar anlatılıyor.

9. Çerkeslerde Atasözleri (Seyin Time)
91. Atasözünden 110'cu atasözüne kadar.

10. Çerkeslerin Mısır'la ilgileri (Zahit Güsar)
Mısır da yerleşen ve hükümdar olan Çerkesler ve Abhazlar konu ediliyor.

11. Kafkasyalılarda Soyadları (Dr. Vasfi Güsar)
Yazar, Çerkes ve Abhazlarda Soyadlarının çok eskiden beri bulunduğunu belirterek a'dan z'ye sayıyor.

12. Bir Hemşehriye Cevap (Turhan Yavuz Marşan)
Dergiye abone edilen bir hemşehrinin başına bir şey gelir mi? endişesine verdiği cevaptır.

13. Mukaddesata Hakaret (A. Garip)
Komünist N.K.V.D. Örgütü'nün yapmış olduğu mezalimler anlatılıyor.

14. Kafkas'da Eski Metalürjik Eserler (Nart)
Madencilik ana yurdu olan bu ülkede bu alanda yapılan araştırmalar.

Kafkas Dergisi

Sayı 11-12 Kasım-Aralık 1953 50 krş.
Kapak Resmi: Kuzey Kafkasya'da Tindi kasabasının fotoğrafı
PK 2482 Galatasaray/İSTANBUL

İçindekiler:

1. Dergimizin Oniki Aylık Hesabı (İsmail Ziya Bersis)
Bir yıldan beri çıkmakta olan bu derginin bir yıllık muhasebesi yapılmaktadır.

2. Uşarma-Şeyh Mahsur 1722-1794 (Dr. Vasfi Güsar)
Çeçen liderinin özgeçmiş ve elle yapılmış bir de resmi yayınlanmıştır.

3. Köy Düğünleri (Şeref Terim)
Türkiye'deki Çerkes köy düğünlerindeki adetler-adap ve görenekler anlatılıyor.

4. Faydalı Sözler (Mesude Terim)
On iki atasözü

5. Yarım Asır Evvel Türkiye ve Kafkasya'da Kuşhalar (Osetler) (Kuşikue)
Kapsamlı bir şekilde Osetler hakkında bilgi veriliyor. Kafkasya'daki ve Türkiye'deki yerleşim merkezleri, nüfusları ile yazılmıştır.

6. Çerkeslerde Atasözleri (Seyin Time)
Geçen sayıdan devam

7. Çerkeslerin Mısır ile ilgileri : (Zahit Güsar)
Geçen sayıdan devam.

9. Kadeniz Kuzey Havzasında Eski Bir Halk (Barasbi Baytugan)
Kuzey-Dogu Karadenizde ki M.Ö. ve sonra yaşamış çok eski halklar konu ediliyor.

10. Şimali Kafkasya İstiklalinin 1918 Yılında Türk-Alman Matbuatındaki akisleri (Dr.E.Kırımlı)
O tarihlerde yazılmış yazılar yer almaktadır. Türk ve Alman basınından.

11. Mısır Çerkesleri Kölemen midir? (Rasim Rüştü- Kahire)
Mısırda ki Çerkeslerin sosyal ve siyasal durumu incelenerek ne oldukları anlatılıyor.

12. 1877-1878 Senelerinde Türk-Rus harbi esnasında Şimali Kafkasya da (Çeçenistan ve Dağıstan da) Rusya'ya karşı isyanlar (haritalı)
(Mehmet Ketey)
Geçen sayıdan devam

13. Kafkas Terbiyesi ve Askeri Disiplin (Cemal Barsbi)
Çerkeslerde ki aile terbiyesinin ne derece etkili olduğu anlatılmaktadır.

14. Kafkaslarda Soyadları (Dr. Vasfi Güsar)
Geçen sayıdan devam. (J harfine gelindi.)

15. Hacı Hasan Huştok 1826-1870 (Abdullah Huştok)
Çerkesya'nın Londra elçisi Şapsığ H.H. Huştok'un özgeçmiş anlatılıyor, çok ilginç bir yazı. (fotoğraflı)

16. Nartlar (Seteney)
Nartlar hakkında kısa bir yazı.

17. Bir Hatıra (Topluigine)
Çocuklarının, Çerkes olduğu için utan-dıkları veya korktukları ihtiyar babalarını ölüme terk edişini anlatan hazin ve utandırıcı gerçek bir olay. Dikta ve şeflik devri baskılarından korkanlar anlatılıyor.

18. Ailemizin Hikayesi ve Yaramızın Teşrihi (Turhan Yavuz Marşan)
Yazar ailesi ve geçmişle ilgili olayları anlatıyor.

19. Nezle (Dr. Atsok)
Tıbbi konu.

20. Şora Noğomoka Tarihi (İdare)
Dedesi Abhaz olup, sonradan Kabartay'a göçen Bekmırza Şora Noğmoka'nın yazdığı tarih kitabı konu ediliyor.

21. Yurt ve Dünya Haberleri

Bu sayı ile 1 Ocak 1953'de çıkmaya başlayan Kafkas Dergisi son sayısını yayınlamış olmaktadır. Bundan sonra bu dergi, Nisan 1954'de Kafkas Mecmuası adıyla yayınlanmaya başlayacaktır.

Gelecek Sayıda: KAFKAS MECMUASI

sürecek

kılçua v.d. aletleri şimdi çocukların oyuncağı durumundadır. Fakat ilk ortaya çıktıklarında ilkel "müzik aletleri" olarak kullanıldıkları kesindir.

Sesin kaynağı bizzat kendisi olan saydığımız bu aletler dışında, gerilmiş deriye vurularak ses çıkarılan bir vurmali çalgı grubu daha vardır. Bunlara genel olarak **adaul** (адаул) denir. Adaul, tek taraflı trampet biçiminde bir işaret aracıdır.

Bükülerek birleştirilmiş tahta bir kasnağın üzerine keçi derisi geçirilerek yapılır. Deri önceden suda bekletilir, sonra güneşte kurutulur. Ağaç kasnak üzerinde delikler vardır. Adaul kaşık biçiminde

ağaç sopalarla çalınıyordu.

Bugün Abhazya'da dans müzikleri çalınırken, nadiren iki taraflı ağaç kasnaklı davul kullanılır.⁽⁵⁾ Derisi dana ya da koyun derisindendir ve bir tarafındaki deri diğerinden oldukça kalındır. Deri, ipler yardımıyla gerilir. Kasnak genellikle kirmızıya boyanır. Ölçüleri farklı olabilir. (Örn. eni 300-400 mm., çapı 340-500 mm.) Her iki elin parmaklarıyla ve ayaklarıyla çalınır. Bu tür davullar Abhazya'daki çeşitli halk oyunları ekip-lerinde geniş ölçüde kullanılmaktadır.

Abhaz halk çalgıları, Adıgelerin benzeri çalgılarıyla karşılaştırıldığında gerek dış görünüş, gerekse işlevsel benzerlikleri bu halkların genetik akrabalıklarını da doğrulamaktadır. Abhaz ve Adıgelerin çalgılarındaki bu benzerlik, prototipleri bile olsa bu çalgıların çok eski zamanlarda, en azından Abhaz-Adıge halklarının farklılaşmasından önce ortaya çıktığını düşünmemize dayanak olmaktadır. Çalgıların ilk dönemlerdeki adlarının bugün

halkın belleğinde korunuyor olması da bu düşüncüyü destekliyor.

(1) A.Miller, İz poyezdki po Abhazii v 1907 g. (1907 Abhazya Gezisinden) "Materiali po etnografii Rossii" cilt II.St.Petersburg Küt., 1910,sf.70

(2) Pizzikato: Tellerin parmakla çekilip bırakılmasıyla çalınan çalgılar.

(3) Materyal, Gürcistan SSC Bilimler Akademisi Dilbilim Enstitüsü Fonetik Laboratuvarında 485 Numara ile korunmaktadır.

(4) N.S.Canaşıya. Abhazski kult i bit. Stati po etnografii Abhazii. (Abhaz Kültür ve Yaşam Tarzı. Abhazya etnografyası hakkında makaleler.) Sohum 1960.sayfa 109.

(5) Atlas muzikalnih instrumentov narodov SSSR. (SSCB Halkları Çalgıları Atlası) Moskova, 1963, sf. 99

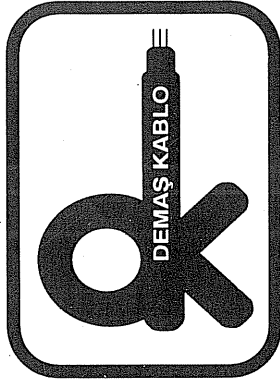
Diğer Kafkas halklarının çalgıları, küçük farklılıklarla birlikte görünüş ve işlev olarak Abhaz halk çalgılarıyla hemen hemen aynıdır. Ancak günümüzde hem Abhazlarda, hem de diğer Kafkas halklarında en çok kullanılan ve artık "ulusal" sayılabilecek müzik aleti "mızıka" veya giderek onun yerini almaya başlayan akordeondur. Ayrıca garmon, bayan gibi akordeon benzeri çalgılar da kullanılmaktadır.

DiĞER KAFKAS HALKLARINDAKİ BENZER ÇALGILAR

ABHAZ	ADIGE	OSET	KARAÇAY-BALKAR	DiĞER
1)aphartsa	-şıçepşın -hamlaç -pşnekeb	fandır	kıl-kobuz cia	çonguri(Gür.)
2)ayümaa	pşnetarku	duadastanon fandır		daha fandır(Digor) Çangi(Svan)
3)ahımaa				santur(Gür.) kanon/Santur(Erm)
4)açamgur	apepşine			panduri(Gür.)
5)açarpın aşamşığ	kaml sırın nakıra bjami	uadınz	sıbzıga	çaban salamuri(Acara) ueno salamuri(Tuş ve Pşav) kijkij(Abaza)
6)ainkaga	phaçıç	kartsganak	hars	çrialı(Gür.)
7)adayl	şoturp			
8)omazırkan, amırzakan	pşine			

Kaynaklar:-abhazskije narodnige muzikalniye instrumenti, İ.Meri Haşba, Sohum,1979
-Şkola igrı na pşine (Pşine Çalma Metodu),A.Tlehuç V.Anzaroko, Mıyekuape,1989
-O narodnom muzikalnom tvorçestve Adıgav (Adıge Halk Müziği Sanatı), Ş.S.Şu, Mıyekuape, 1992

Meri Haşba
Çeviren: Murat Papşu

DEMAŞ KABLO

KABLO SANAYİ ve TİCARET LTD. ŞTİ.

★ **ENERJİ KABLOLARI 0.6/1 kV**

TS 212 Y. Kablolar

TS 833 N Kablolar

TS 936 F Kablolar

★ **5.8-36kV ORTA GERİLİM ENERJİ KABLOLARI**

★ **ÖZEL KABLOLAR**

GENEL SATICI:

 DENİZ ELEKTRİK
SANAYİ ve TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

Şair Ziyapaşa Cad. No. 1/1 Karaköy 80020 İstanbul
Tel.:(0212) 249 74 55-293 45 01(5 Hat) Fax:252 22 61
Fab.: Haseyad Yapı Koop. 3. Kısım C Blok No:1
İkitelli Organize Sanayi Bölgesi İKİTELLİ

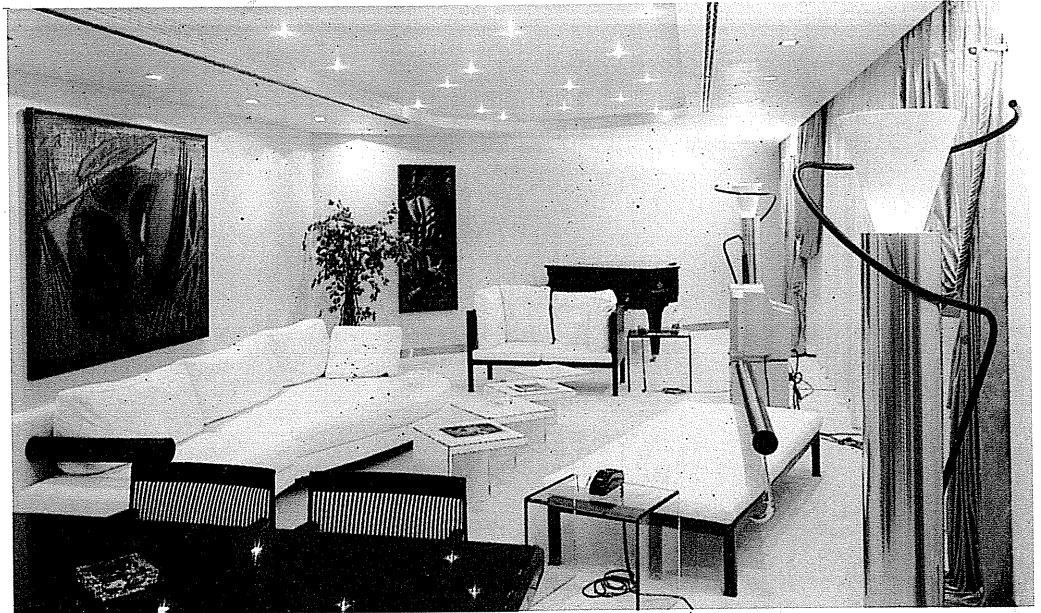

SAŞA ELEKTRİK

OSRAM

*Mekânları plânlayıp
tasarlayanlar sadece
zemin planlarını
düşünmezler, aynı
zamanda üçboyutlu
kategorilerde de
düşünürler. Işık ezelden
beri iyi bir mimarın
düşüncelerinde önemli bir
rol oynar. Doğru
kullanıldığında,
mekânların estetiğini
sadece ortaya çıkarmaz
aynı zamanda yükseltir.
Halojen ışık, mimariyi
ortaya koymak için, en
uygun ışıktır.*

Şair Ziyapaşa Cad. No:34-5/A Karaköy - İSTANBUL
Tel.: (0212) 244 59 14 - 245 30 41 Fax: (0212) 249 74 05